الأنشاء السهل

داڕشتنی ئاسان

لتقوية التعبير الكتابي

بۆ بەهێزکردنی دەربڕین بە شێوازی نووسین

عربي-كوردی

پێرست

المقدمة:

التعبير الكتابى، هو إمتلاك القدرة على نقل الفكرة أو الإحساس إلى الآخرين كتابة، مستخدما مهارات لغوية.

إذا كانت المعانى واضحة فى النفس فتكون التعبير عنها سهلة.

و الهدف منه أن يتقن الطالب إستخدام المهارات اللغوية المختلفة التى اكتسبها من خلال تعلم فروع اللغة المختلفة، مستفيدا من المناقشة على طريقة السؤال و الجواب، و بناء الجملة فالعبارة بشكل سليم و إستخدام الصور الفنية الجميلة مما يعطى الموضوع حلاوة و جمالا.

و هنا نقدم بين يديك بعضا من التعابير الكتابية باللغتين العربية و الكردية راجيا أن يكون عونا فى تذليل مصاعب التعلم فى هذا المجال.

دەستپێک

دەربڕین بە شێوەی نووسین، خاوەنیەتی و توانا بوونە لەسەر گواستنەوەی هەست و بۆچوونی بۆ کەسانی تر بە شێوەی نوسین، بە بەکارهێنانی شارەزاییەکانی زمانەوانی.

ئەگەر مانای بۆچوونەکان ڕوون و ئاشکرابون ئەوا دەربڕینی بە شێوەی نووسین ئاسان دەبێت.

ئامانج لەمەدا خوێندکاران تێبگەیەنرێت لە بەکار هێنانی شارەزاییە زمانەوانیەکان کە بە دەستی هێناوە لە کاتی فێربوونی لقە زمانەوانیە جیاوازەکان، بە سوود وەرگرتن لە هێنان و بردن بە شێوەی پرسیار و وەڵام، وە دروستکردنی ڕستەکان پاشان دەستەواژەکان بە شێوەیەکی دروست، وە بەکارهێنانی شێوازە هونەریە جوانەکان کە ئەبێت بە هۆی بەخشینی شیرینیەک و جوانییەک بە باسەکە.

لێرەدا هەندێک لە دەربڕینەکان بە شێوەی نوسین بە هەردوو زمانی عەرەبی و کوردی پێشکەش بە ئێوە دەکەم، ئومێدەوارم یارمەتیدەر بێت لە زاڵ بوون بە سەر نارەحەتیەکانتان لەم بوارەدا.

كيفية كتابة التعبير الكتابى

يقسم النص فى التعبير الكتابى إلى أربعة أقسام رئيسية هى:

أولاً: المقدمة؛ تكون موجزة قصيرة تعطى تمهيدا عن الموضوع و غالبا ما يتكون من سطرين أو ثلاثة أسطر.

ثانياً: الموضوع؛ و هو شرح الفكرة المطلوبة، أو الأفكار المراد الحديث عنها، و يتكون الموضوع من عدة فقرات، و تحوى كل الفقرات ترابطا فكريا و موضوعيا معا.

ثالثاً: تقوية الموضوع؛ تكون ترسيخ الفكرة بالآية القرآنية أو حديث النبوى أو بيت شعر أو قول أحد الحكماء.

رابعاً: الخاتمة؛ و هى عبارة أو جملة صغيرة تدل على أختتام الموضوع و انتهائه.

چۆنیەتی دەربڕین بە شێوەی نوسین:

ئـەو دەقـەی ئەنوسـرێتەوە دەکرێـت بـە چـوار بەشـی سەرەکی بریتیە لە:-

یەکـەم: دەسـپێک؛ بـە شـێوەیەکی کـورت و پوخـت کـە پێشـەکیەک دە بێـت لەسـەر باسـەکە زۆربـەی کـات خـۆی دەبینێتەوە لە دوو دێر یان سێ دێردا.

دووەم: باسـەکە؛ باسـی بۆچوونـە مەبەسـتەکەیە، یـان ئـەو بیرۆکانـەی ئەتـەوێت لـە بارەیـەوە بـدوێیت، باسـەکە پێکـدێت لـە چەنـد بڕگـەیـەک، نـاوەرۆکی هـەموو بڕگـەکان پەیوەستن بە یەکەوە لە ڕووی بیرکردنەوە و باس کردنەوە.

سـێیەم: بـەهێزکردنی باسـەکە؛ پتـەو کردنـی بیرۆکەکـە دەکرێـت بـە ئایـەتێکی قورئـانی پیـرۆز یـان فەرموودەیـەکی پێغەمبـەر {درووودی خـوای لـێ بێـت} یـان دێـرە هۆنراوەیـەک یان وتەیەکی داناکان بێت.

چـــوارەم: کۆتـــایی؛ بریتیـــە لـــە نووســـینێک یـــان دەستەواژەیەکی بچوک ئەوە دەگەیەنێت باسەکە تـەواو بـوو وە کۆتای پێهاتوە.

قواعد كتابة تعبير مميز:

هناك عدة أمور يجب مراعاتها عند كتابة التعبير حتى نحصل على التعبير المميز، أهم هذه القواعد ما يأتى:

١-مراعاة علامات الترقيم من فواصل و نهاية الجمل.

٢- وضوح الخط بحجم مثالى للعين، و أن يكون خاليا من الخربشات و الشطبات.

٣- ترابط و تسلسل الأفكار، و ضمن الموضوع المطلوب. فلا تخرج عن هذا النطاق حتى لا يظهر تشتت الكاتب، و بهذا يبتعد عن الفكرة الرئيسية للتعبير.

٤- أن تكون الكلمات بلغة العربية الفصيحة، مع الحرص على تجنب العامية، و عدم تكرار الجمل، و أن تكون خالية من الأخطاء الإملائية.

٥- مراعاة التنسيق المناسب بين كلمة و أخرى و بين جملة و أخرى.

بنەماکانی دەربڕین بە شێوەیەکی نموونەیی

لێرەدا چەند خاڵێک هەیە پێویستە ڕەچاوبکرێت لە کاتی نووسینی هەر دەربڕینێکی نووسینەکە هەتا نووسینێکی نموونەیی بە دەستبهێنین، گرنگترین ئەو بنەمایانە ئەمانەن کە باسی دەکەین:-
١-ئاگاداری نیشانەکانی خاڵبەندی لە نێوان و کۆتایی ڕستەکاندا.
٢-نووسینەکە ڕوون بێت بە فەرمایەکی پێویست لە ئاستی خوێندنەوەی جاودا بێت، دوور بێت لە بچڕان و کورتاندنەوە و نەربەک کەوتن.
٣-دەبێت بیرۆکەکان پەیوەست بن بەیەکەوە بە شێوەیەکی یەک لە دوای یەک، ئەو باسە داوا کراوەی گرتبێتە خۆ،دەرنەچێت لەو نێوانەدا بۆ ئەوەی پەرش و بڵاوی نووسەری تیا بەدی نەکرێت.
٤-ئەرێت وشەی بەکارهێنراو بە زمانی عەرەبی ڕەوان بێت، خۆت بە دوور بگریت لە بەکارهێنانی ئەو عەرەبییە کە پێی دەوترێت (عامی)، دووبارە نەکردنەوەی ڕستە، پێویستە دووربێت لە هەڵەی نووسین،لە نزیکبوونەوەی کارە خراپەکان.
٥-بەئاگابوون لە ڕێکخستنی گونجاو لە نێوان وشەیەک و وشەیەکی تر، وە لە نێوان ڕستەیەک و ڕستەیەکی تر.

الأخلاق

الأَخْلاق هي عِبارَة عَنْ مَجْموعَة مِنَ المَبادىء وَ القَواعِد الّتي تُساعِدْ عَلى تَنْظيم سلُوك الأنْسان، وَ يَجْعَلُها تَبْدو بِالشكل الأَكْمَل، في كافّة تَعامُلاتِه مَعَ نَفْسِه وَ مَعَ الله وَ غَيْرِهِ مِنَ البَشَرِ وَ المَخْلوقات الأُخْرى. وَ هي الضمانَة الأكيدَة الرئيسيّة لِحِصانَة المُجْتَمع.

فَالأنْسان الذي لا أَخْلاقَ لَهُ مِعْولٍ بِهَدمِ المُجْتَمَع. وَ قالَ الشّاعِر:

إنّما الأممِ الأَخْلاق ما بَقيَتْ
فإنْ هُمْ ذَهَبَتْ أخْلاقُهُمْ ذَهَبُوا

لا شَكَّ بِأن الأَخْلاق هي سِمَة المُجْتَمَعات الرّاقِيَة المُتَحَضِرَة، فَأَيْنَما وجدَتِ الأَخْلاق تَفْتَحُ بابُ الحَضارَة وَ الرّقى وَ التَقَدّم.

وَالأَخْلاق الحَسَنَة هي حالَة إنْسانيَة سلوكيّة يَسْعى كَثير مِنَ الناس الباحثينَ عَنِ الكَمال للوصول إلَيْها وَ إدْراكِها، وَ الإسْتِفادَة مِنْها.

وَ مِنْ ثَمَراتِها الكَرَم وَ العِفّة وَ الصّدق وَ الأمانة وَ الشّهامَة وَ الحَياء.

فَأي مُجْتَمَع لا يَنال حَظّهُ مِنْ هذهِ الخِصال، كانَ ذلك خَسارة وَ بالاً عَلَيه.

فَعَلَيْنا دخُول قلُوب الآخَرين بِالسّلوك الناطِق وَ بِالصّفات الكَريمَة وَ الأَخْلاق الحَميدَة.

ڕەوشت

ڕەوشــت بریتیــە لــە کۆمەڵــە پرەنسـیپ و بنەمایــەک کــە یارمــەتی ڕێکخســتنی هەڵســوکەوتی مــرۆڤ دەدات، وای لێــدەکات بــە شــێوەیەکی تــەواو دەربکــەوێت، لــە هــەموو هەڵســوکەوتەکانی لەگـەڵ خـۆی و خـوداو خـەڵکانی تـر لـە ئادەمیزاد و دروستکراوەکانی تردا، ئـەمە گرنتیەکی تـەواوی سـەرەکیە بۆ پاراستنی کۆمەڵگا.

ئەو مرۆڤـەی کـە خـاوەن ڕەوشـت نییـە وەک دەمـە پاچێـک وایە کۆمەڵگا دائەروخێنێت. شاعیر دەڵێت:

مانەوەی گەلان بە ڕەوشتەوەیە

ئەگەر ڕەوشتیان لەدەستدا تیا دەچن

بێگومــان ڕەوشــت ڕواڵــەتی گــەلانی شارســتانی و پێشــکەوتوون، لەهــەر شــوێنێک ڕەوشــت هــەبێت دەرگــای شارستانی و پێشکەوتن دەکرێتەوە.

ڕەوشتی بـاش شـێوازێکی هەڵسـوکەوتی مرۆڤـە، زۆر لـە لێکۆڵـەرەوەکان هەوڵیانـداوە بـە تـەواوی بەدەسـتی بهێـنن و پێبیگەن، و سوودی لێ وەربگرن.

لــە بەرهەمــەکانی ڕەووشــت دڵفراوانــی، پاکیــەتی، ڕاستگۆیی، دەستپاکی، پیاوەتی و شەرمکردن.

هەر گەلێک یەکێک لەم تایبەتمەندییانەی لەخۆ نەگرتێ، ئـەوە زەرەر و قورسـاییە لـە سـەری. پێویسـتە بچینـە دڵـی کەسانی تر بە ڕەوشتێ دەربڕینەکەی بە بەها بەرزەکان و ڕەوشتە سوپاس لێکراوەکان.

الهاتف المحمول

هُوَ وَسيلَة اتّصال اللاسلْكِيَة تعْمَل مِنْ خِلال شبكه من أبراج البث المُوَزعـه لِتغْطيَة مَساحات مُعيّنه، وَ ترابط فيما بَعد بواسطة خطوط ثابتة أوْ أقْمار صناعيَة، وَ تَعود تاريخ نَشأتهُ إلى عام ١٩٤٧م عَلى يَد (كوبر) الباحث الأمريكي.

جَرَتْ أوَّل مُكالَمة هاتفيَة منَ الهاتف النَقّال عام ١٩٧٣م.

فهُوَ وَسيلَة الإتصال الأسْرَع، إنّهُ عِدة أجْهزة في جهاز واحِد و هي: هاتف، آلة تصوير، مُنبّه، آلة حاسبة، مُتصَفح الأنترنت وَ في مَجالات أخرى، كُلّها أجْهِزَة ضَرورية لِحَاياتنا اليَومية، وَ نِعمَة مِنَ الله لِلّذينَ يَسْتَخْدِمُونَهُ بِصُورة صَحيحه.

وَ غَيْر مُكَلِف ماديّاً كَثيراً لِمَنْ يَسْتَخْدِمُهُ بِحِكمَة وَ عَقل، و لكِنّه في ذات الوَقْت باهِض الثّمَنِ لِمَن يَسْتَخدمُهُ طُوال الوَقْت فيما يُفيدُ وَ ما لا يُفيد.

وَ يُؤثِرُ بِالأشْعاعْ عَلى الدّماغ، وَ على العَيْنِ، وَ على النّفس، لِمَنْ يَسْتَخْدِمُهُ وَقْتاً طَويلاً.

وَ في النِهاية أنَ الهاتِف المَحْمُول سِلاح ذو حَدَّيْن الخير وَ الشَر، عَلَيْنا أنْ نَسْتَعْمِلها لِحاجاتنا الضَرورية، بَعيداً عن التَلاهي وَ ضِياع الوَقْت، وَ الإهْتِمام بالكُتُب وَ الدّراسَه و تَنظيم أوْقاتِنا بِصُورَة مُنَظَّمَة وَ صَحيحه.

مۆبایل

ئامێرێکی گەیاندنی بێتەلـە کاردەکات بەهۆی شـەپۆلە و کە لـە بورجەکانـەوە پـەخش دەکرێـت بۆ ئـەو شـوێنانەی بە ئەندازەی خـۆی دیاریکراوە، پاشـان پەیوەسـتکراوە بـە چەنـد هێڵێکـی جێگیـر یـان مانگــە دە سـتکردەکانەوە، کـاتی دامەزرانـدنی دەگەڕێتـەوە بـۆ سـاڵی ١٩٤٧زایـی لەسـەر دەسـتی (مـارتن کـوپر) لێکۆڵـەری ئـەمریکی، یەکـەم قسەپێکردنی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ١٩٧٣زایینی.

ڕێگایەکی گەیەنەری خێرایە، ئەمە چەند ئامێرێکە لە ناو یەک ئامێردا، کە بریتیە لـە تەلـەفون، کـامێرا، ئاگادارکەرەوە، ژمێریـار، گـەڕان لـە ئینتـەرنێت وە چەنـدین بـواری تـر کـە هەمووی ئامێری پێویستن لە ژیانی ڕۆژانەماندا.

بەخشـندەییەکی خودایـە بـۆ ئەوانـەی بـە شـێوەیەکی دروست بە کاری دەهێنن.

زۆر گران ناکەوێت لەسـەر ئەوانـەی کـە بـە کـاری دەهێـنن بە دانایی و ژیری، بـەڵام لـە هـەمان کاتدا زۆر قورس و گران دە کـەوێت لەسـەر ئەوانـەی کە بە درێژایـی کـات بـە کـاری دەهێنن لە شـتی بەسوود و بێسوود.

کاریگـەری تیشـکەکەی لەسـەر مێشـک، چـاو، وە دەروون هەیە بۆ ئەوانەی کاتێکی زۆری لە گەڵدا بەسەر دەبەن.

لە کۆتاییدا مۆبایل چـەکێکی خـاوەن دوو ئاراسـتەیە، چاکە و خراپە، پێویسـتە لەسـەرمان بـۆ کـارە پێویسـتەکان بـەکاری بهێنین، دورکەوینەوە لـەخۆ پێـوە هەڵکێشـان و لەدەسـتدانی کـات، وە گرنگـی دان بـە کتێـب خوێندنـەوە ڕێـک خسـتنی کانەکانمان بە شێوەیەکی ڕاست.

الأم

الأم كَلِمَةٌ يَحْويها مِنَ الجَمالِ ما لا يَحْتَوي غَيْرها مَعَه، وَ لا يُضاهي في وَصْفِها أمْرٌ آخَرْ مِنَ الحَياة.

تَسْتَطيعُ الإرْتِكاز عَلَيْها، إنَّها سِرُّ الوجُودِ الّذي حَمَلْنا في جَسَدِها، وَ رِعانا بِاللّطف، وَ تَحَمّلَ ألَمِنا وَ ألَم ولادَتِنا، وَ سَهرِ اللّيالي الطَويلات، وَ كانَتْ الحَنونَة عَلى بَقائنا وَ إدامَة حَياتِنا، حَتى أصْبَحْنا بِهذهِ القُوّة الّتي نَحْنُ عَلَيْها، عَلَيْنا أنْ لا تَنْسى فَضْلُ أُمَهاتِنا وَ لا نَحْزُنْها أبَداً. قالَ الشّاعِر:

الأم مَدْرَسَة إذا أعدَدْتَها
أعدَدْتَ شعْباً طَيِبَ الأعْراق

وَ هي مَدْرَسَة وَ راعِيَة مادامَتْ في الحَياة، وَ الأنسان يَبْقى في الأمانِ وَ الحَصانَة طالَما الأم على قَيْدِ الحَياة، فَهي دائِماً تَكونُ حَريصَة عَلى أوْلادِها وَ مَهْما كَبرُوا في العُمْرِ فَهي تُدَلِلُهُمْ وَ تَخافُ عَلَيْهِمْ مِنْ أي مَكْرُوه يَقِفُ عَلى أوْلادِها.

الواجِبُ عَلَيْنا أنْ لا نَنسى عَظَمَة أمَهاتِنا وَ لاتَحْزُنْهُنّ أبَداً، إنَّهُنَ الجَنَّة في الدُنْيا وَ الآخِرة، وَ مَجْمَعْ لِلْحُبِ وَ الرَّحْمَة، وَ مَنْبَع لِلسّعادَة.

وَ لا يَسْتَطيعُ أحَد مُكافَئَتِها بِقَدَرِ ما قَدَمِها، وَ لكِنْ نُقَدِمُ قَليلاً أمامَ إعْطائِها الكِثير، و مَهْما كَتَبْنا فَلَنْ نَقْدِر أنْ نُوصِفَ الأم وَ أهْميَتُها وَ دَوْرُها العَظيم.

دایک

دایک وشـەیەکە تـەواوی جوانییـەکان لـە خۆدەگرێـت کـە شتانی تر لە گەڵیدا کۆنابنەوە، وە هـیچ پێناسـەیەکی تـر لـە ژیاندا لەو ناچێت.

ئەتوانین پاڵی پێوە بدەین، ئەو نهێنـی بەدیهێنانـە، کـە لـە ناو لەشـی خۆیدا هـەڵیگرتین، چـاودێری کردین بـە نـەرم و نیانیـــەوە، ئـــێش و ئازارەکـــانی هـــەڵگرتین وە ئـــازاری لـــە دایکبـــوون، شـــەو بـــە ئاگـــابوونی شـــەوە درێژەکـــان، خۆشەویســـتیەکی زۆر هـــەبوو بـــۆ مانـــەوە و درێـــژە پێـــدانی ژیانمـــان، هـــەتا گەیشـــتینە ئـــەم هێزوتواناییـــەی ئێســـتامان، شاعیر دەڵێ:

دایک قوتابخانەیە ئەگەر ئامادەبکرێ
گەلێکی باش و ڕەسەنت ئامادەکردوە

ئـەو قوتابخانەیـە و چـاودێرە ئەگـەر لـە ژیانـدا بێـت، مـرۆڤ ئەمێنێتەوە بە پارێزراوی بـە درێـژای بـوونی دایـک لـە ژیانـدا، ئەو بەردەوام سورە لە گرنگیدانی بە منداڵەکانی هەرچەنـدە گەورەبووبن لە تەمەندا، ڕێنموونیـان دەکـات ئەترسـێ لـەوەی تووشی هەر بەڵایەک ببن.

پێویستە لەسـەرمان گەورەیی دایکانمـان لـەبیر نەکـەین وە بـەهیچ شـێوەیەک غـەمباریان نەکـەین، ئـەوان خـۆش گـوزەرانین لـە ژیـانی ئێسـتا و دواڕۆژدا، کۆکـەرەوەی خۆشـەویستی و بەزەیی، سـەرچاوەی خۆشبەختین.

هیچ کەس ناتوانێت پاداشتی بداتەوە بە ئەندازەی ئـەوەی پێشکەشـی کـردوە، بـەڵام کـەمێکیان پێشـکەش ئەکـەین بەرامبەر بەخشینە زۆرەکانی ئەوان، هـەر چەنـدێک بنوسـین نـاتوانین وەسـفی دایـک و گرنیـەکانی و ڕۆڵـی گـەورەییان بکەین.

طموح الحياة

إنَّ الطّموح يَعْني الجِد وَ الإجْتِهاد وَ المُثابَرة في سَبيل تَحْقيق الإنْسان لِمُبْتَغاه، وَ يَعني أيضاً عَدَم اليَأسِ وَ الخضوع.

إنَّ القُدرات العَظيمَة الّتي يَسْتَنِدُ الأنسان عَلَيْها، ما كانَتْ ذات قيمَة، لَوْلا الطمُوح وَ المُحاوَلة بِتَحْقيق الأفْضَل، وَ بلُوغ المَراتِب الأعْلى، وِ إمْتِلاك أنْواع القُوَّة المُخْتَلِفَة الّتي تَمَكّنَ الأنْسان مِن الإرتِقاء في كافّة المَجالات الحَياتيَة، مُسْتَغِلاً كُلَ الفُرَص المَتاحَة أمامَه، وَ كُل مَهاراتِه، وَ قُدُراتِه الّتي يَمْتَلِكُه، وَ الإسْتِمْرار على ذلك.

وَ الحَياة مَدْرَسَة، أسْتاذُها الزَّمان، وَ دروُسُها التَّجارب، لا تَحْتاجُ إلى طَلَب إنْتِساب وَ لا إلى حِجْز مَقْعَد، بَلْ تَسْجُلُ فيها أوّل لَحْظة تَخْرُج إليها، نَتَعَلَّمُ مِنْها، نَكْتَسِبُ خِبْرات، وَ نَتَعَلّم مَعارِف، وَ نَتَدَرَّبُ وَ نَطورُ مَهارات، وَ نَعْمَلُ وَ نَجْتَهِدُ نَنْجَحُ أحْياناً وَ نَنْصَدِم أحْياناً أخْرى.

وَ لا نَنْظُرُ إلى الأحْجار المُتَناثِرة حَوْلَنا، بَلْ نَجْمَعُها وَ نَبْنى مِنْها سُلّم نَرْتَقى به إلى النَّجاح.

عَلَيْنا بِناء حَياتِنا عَلى أسَس ثابِتَة وَ نَعْلَمُ مِنْ أخْطاء الماضي، لِتَحْقيق أهْدافِنا خِدمَة لَنا وَ لِأجْيالِنا القادِمة.

زۆر خۆشەویستی ژیان

زۆر ویستن مانای گرنگی پێدان و تێکۆشانی بەردەوامی مرۆڤ لە پێناو جێبەجێ کردنی ویستەکان و ئامانجەکانی، وە مانای مل کەچ نەکردن و چۆک دانەدان.

ئەو هێز و توانا گەورانەی کە مرۆڤ پاڵی پێوە دەدات، هیچ گرنگیەکی نەئەبوو ئەگەر زۆر ویستن و هەوڵدان نەبوایە بۆ بەدی هێنانی چاکتر، گەیشتن بە پلە بەرزەکان، خاوەنداریتی جۆرەها هێزی جیاواز کە توانا بەخشە بە بەرزکردنەوەی مرۆڤ لە کایە جۆراوجۆرەکانی ژیان، بە بەکارهێنانی هەموو هەلێکی گونجاو لەبەردەمدا، وە هەموو لێهاتوویەکانی، وە هەموو تواناکانی، وە بەردەوامی لەسەر ئەمە.

ژیان قوتابخانەیە، مامۆستاکەی رۆژگارە، وانەکانی تاقیکردنەوەکان (بەسەرهاتەکان)، پێویست ناکات داوای ئەندامێتی تیا بکەی، یان جێگە دابین بکەی، بەڵکو لە ساتەکانی هاتنە ناوەوە تۆمار دەکرێ، تیایدا فێر دەبیت، شارەزای بەدەست ئەهێنی، فێر زانیاریەکان ئەبیت، مەشقی تیادەکەین تواناکان پێش ئەخەین، و کار دەکەین و تێدەکۆشین هەندێ کات سەرئەکەوین، تووشی بەریەک کەوتنیش ئەبین هەندێ کاتی تر.

سەیری بەردە پەرش و بڵاوەکانی دەور و پشتمان ناکەین، بەڵکو کۆی ئەکەینەوە و قادرمە ی لێ دروست دەکەین پیا سەردەکەوین بۆ سەرکەوتن. پێویستە لە سەرمان ژیانمان دروست بکەین لەسەر بنەمایەکی جێگیر وە فێرببین لە هەڵەکانی رابردوو، بۆ بەدەستهێنانی ئامانجەکانمان وە بۆ خزمەتکردنی خۆمان و نەوەکانی داهاتوو.

الشباب

الشّبابْ هُمْ بَراعِمُ الرَّبيع لِشَجَرة المُجْتَمَع، هُمْ كَالجُذورِ وَ النّوى الّتي تَحْمِلُها الثّمار، وَ إنّ الحَياة المُشْرِقة وَ المُزْدَهَرة سَوْفَ تُولَدُ مِنْ هذه البُذورِ وَ النّوى.

الشّبابْ هُمْ عِمادُ كُلُّ أُمّة وَ أساسُها، فَهُمْ قادَة سَفينة المُجْتَمَع نَحْوَ التَقَدّم وَ التَطَور وَ نَبْض الحَياة في عروق الوَطَن، وَ نِبراسُ الأمَلِ المُضئ، وَ بَسْمة المُسْتَقْبَلِ المُنيرَة وَ أداة فَعّالة لِلْبِناءِ وَ التّنْمِية.

فَالمُجْتَمَعُ الّذي يَمْتَلِكُ هذا العُنْصُر الثَمين، يَمْتَلِك القُوّة وَ الحَيَويَة وَ التَقَدّم عَلى سائِر الأمَمْ، فَهُمْ سَبَبُ نَهْضَة الأمَمْ، وَ سِرُّ قُوَّتِها، وَ عِمادُها، وَ حَصْنُها المَنيع، وَ سَيْفُها الحامي، وَ دِرْعُها الواقي وَ ذَخيرَتُها الّتي لا تَنْتَهي، فَالنَّصْرة بِالشّباب.

وَ حينَما يَغيبُ دَوْر الشّبابِ عَنْ ساحَة المُجْتَمَع أوْ يَساءُ مُمارَسَتَهُ، تُسارِع إلى الأمّة بَوادِر الرّكُود وَ تَدَهْوَرِ النّشاطِ وَ تَوَقّف عَجْلَة التَقَدّم.

وَ على الشّباب أنْ يَسْتَثْمِروا طاقاتِهِم وَ جهودِهِم لِخِدْمة المُجْتَمَع، وَ النهُوضْ بِهِ لِإحْراز التَّقَدُّم، وَ التَطَور في كافّة مَجالاتِ الحَياة.

وَ يَجِبْ توفير الإحْتياجاتِ اللّازِمَة لَهُمْ، حَتّى يَسْتَثْمِرُوا طاقاتِهِمْ بِالشّكل الإيجابي لإحْداث تَغيرات فاعِلَة، تَعُود بِالنّفْعِ عَلى الأفْرادِ وَ المُجْتَمَعِ بِمُخْتَلَف قِطاعاتِهِ.

گەنج و لاوەکان

لاوەکان خونچەی بەهاری درەختی کۆمەڵگان، ئەوان وەک تۆو و ناوکی بەروبومەکان وان، بە دڵنیاییەوە ژیانی پرشنگدار و گەشەدار لەو تۆو و ناوکانەوە لە دایک دەبن.

لاوەکان ڕاگر و بنچینەی هەموو گەلێکن ئەوان پێشەوای گەشتی کۆمەڵگان بەرەو پێشکەوتن و گەشەکردن، جوڵەی لێدانی ژیانن لە دەماری خوێنبەری نیشتماندا، هیوایەکی ڕووناکی ڕۆشنن، زەردەخەنەی دواڕۆژی ڕوناکن و ئامرازێکی کاریگەرن بۆ دروستکردن و گەشەکردن.

هەر گەلێک خاوەنداریتی ئەم چینە بە نرخە بێت خاوەنی هێز و زیندوویەتیە، پێشکەوتن بەسەر هەموو گەلانی تر، ئەمانە هۆکاری بەرەو پێشچوونی گەلانن، نهێنی بەهێزی توانایین، ڕاگرن، قەڵای پارێزەرن، شمشێری پاراستنن، قەڵغانی پارێزگارین، گەنجیەیەکی لە بن نەهاتوون، سەرکەوتن بە گەنج و لاوانەوەیە. لە کاتێکدا ڕۆڵی گەنجان ون ئەبێت یان خراپ بەکاردەهێنرێت، بە خێرایی ڕوو لە گەل دەکات، سەرەتاکانی وەستان و تێکشکاندنی چالاکیەکان و وەستانی ڕەورەوەی پێشکەوتن.

لەسەر گەنج و لاوانە بە گەڕخستنی گوروتینیان و تێکۆشانیان بۆ خزمەت کردنی کۆمەڵگا، وە ڕاپەڕاندنی بۆ بەدەست هێنانی پێشکەوتن و بەرەو پێشچوون لە هەموو کایەکانی ژیاندا.

پێویستە دەستەبەری پێویستیە گرنگەکانیان بۆ بکرێ بۆ ئەوەی بتوانن تواناکانیان بحەنەگەڕ بە شێوەیەکی دروست بۆ ئەوەی بتوانن گۆڕانکاری گرنگ بکەن، وە سودەکەی بگەڕێتەوە بۆ تاکەکان و هەموو گەل بە هەموو پێکهاتەکانیانەوە.

العلْم

العلْمْ بحْرٌ واسعْ كُلّما شَربْتَ منْهُ شَعرْتَ بالظمأ هُو أساسُ تقدّم المُجتمعات، وَ سِرٌّ التطور في الحياة، و هُو المقياس الذي به تتطور الشعُوبُ و تقدّم الأمَمُ.

وَ قد سَهّلَ العلْم حَياة النّاس وَ جَعلَها أكْثر رَفاهيَة و قد تمّ اخْتراع المُواصَلات، وَ شَبَكات الإتْصال بفضْل العلْم، و إخْتراع الآلاتِ وَ المَصانع. وَ لَمْ يَكُنْ كُلُّ هذا لَولا فضْلُ العِلْمِ و العُلماء.

وَ لِلْعِلْمِ فَضْلٌ كَثير، لا تعُدّ وَ لا تحْصى، فَهُوَ أساسُ القضاء على الأمْراضِ وَ إيجاد العِلاجِ المُناسِب، وَ هُوَ الّذي خَفّف منْ آلامِ مَلايين البَشَر، بإخْتِراع الأدوِيَة المُناسِبَة لَهُمْ وَ مَنعَ مَوْتِهم الجماعي، وَ الكارِثة الإنسانيَة.

وَ قال الشّاعِر:

بِالْعِلْمِ سادَ النّاسُ في عَصْرِهِمْ

وآخْتَرقُوا سَبْعَ الطّباق الشّداد

وَ نحْتاجُ إلى خُطُواتِ الطّويلَة لِكَسْبِ العِلْم بِصُورَة صَحيحَة وَ نشْر الثّقافَة المُتَقدِمة.

وَ مِنْ هُنا نَفْهَمُ بِأنَّ العِلْم البابُ الرّئيسي لِدخُول إلى ما نحتاجُهُ مِنْ حَياتِنا اليَوْمِيَة وَ إذا دَخَلْنا مِنْ هذا الباب كُنّا فائزينَ في جَميع أمُورِنا بِصُورَة صَحيحَة وَ مُسْتَمِرَة.

راس

راس دەریایەکی فراوانە هەتا ئێستا بخوێنەوە هەست بە بوونی ئەکەین، راستی سەمای بزنسکەوتی گەلانە. و بونی بزنسکەوتنی زیانە، ئەوە ئەو بنوەرەیە کە بە هۆیەوە گەلان گەشە دەکەن.

راستی ئاسانکاری لە ریانی حەڵکدا کردوە وای لێ کردوە ریانی خۆشی بە ریان بەخشێ، هۆکارەکانی گواستنەوە داهێنراوە، وە هێڵەکانی گواستنەوە بە گەورەیی راستەوەیە، و داهێنانی ئامێرەکان و کارگەکان، ئەمانە هیچیان بە ئەنجام دێ ئەگەر راست و راناکان نەبووایە.

راستی گەورەیی زۆرە لە ژمارە نایەت، سەمای دەست بەسەراگرتنی بەخۆشیەکانە وە بەدەستهێنانی چارەسەری گونجاو، ئەو دەتوانێت ئازاری ملیۆنەها سووک بکات، بە بەدی هێنانی دەرمانی گونجاو و رێگری لە مردنی بە کۆمەڵ، وە کارەساتی مرۆیی. شاعیر دەڵێ:

بە راستی گەورەبووین حەڵکی لەسەردەمی خۆیانا

بناسەران حەوت چینی ئاسمانی بە هێز

بنووسیمان بە هەنگاوی درێژ هەیە بۆ بەدەستهێنانی راستی بە شێوەیەکی راست و دروست وە بڵاوکردنەوەی رۆشنبیری بزنسکەوتووخوازی.

لێرەدا بۆ دەگەین کە راستی دەرگای سەرەکییە بۆ خوێندنەوەی بنووسینەکانی ژیانی رۆژانەمان ئەگەر لەم دەرگایەوە خۆی رووەوە ئێمە سەرکەوتووین لە هەموو کارەکانماندا بە شێوەیەکی راست و بەردەوام.

مكانةُ الوالِدَيْن

إذا كانَ مِنَ الطّبيعي أنْ يَشْكُرَ الإنسانُ مَنْ يُساعِدُهُ و يُقدمُ لَهُ يَدُ المُساعِدَة، فإنّ الوالِدَيْن هُما أحَقُّ الناس بالشُكرِ وَ التقديرُ لِكَثْرَةِ ما قَدّما مِنْ عَطاء و حُب لأولادهما دونَ إنْتِظار مُقابِل، وَ أعْظَمُ سَعادَتِهِما أنْ يُشاهِدا أبنائِهِما في أحْسَنِ حالٍ وَ أعْظَم مَكانة.

وَ يَجِبُ الأنْفاق عَلَيهِما مالياً وَ تَلْبيَة إحْتياجاتِهِما وَ سَدّ نَقصهما حَتى إذا لَمْ يَكونا فَقيرَيْن، فَالوالِدانِ يَفرَحانِ بإنفاق أبنائِهِما عَلَيْهِما، إذْ يَشْعُرانِ بِأنّ جُهْدَهُما لَمْ يَضِعْ سُدى، و إسْتِعْمالُ الأدَبِ في الحَديثِ مَعَهُما وَ مُخاطَبَتِهِما بِأحَب الأسْماء إلَيْهِما.

وَ حَرَصَ الإسْلام عَلى إكرامِ الوالِدَيْنِ وَ رِعايَتِهِما وَ جَعَل ذلِكَ في مَرْتَبَة الجِهادِ في سَبيلِ الله عِنْدَما قَرّرَ الرَّسُول {صلى الله عَلَيْهِ وَ سَلّم} إبْقاء أحَد الصَّحابَة في خِدْمَة وَالِدَيْهِ بَدَلاً مِنْ خُروجِهِ إلى الجِهاد.

وَ الحَقّ العَظيم عَلَيْنا رِعايَتِهِما، وَ طاعَة أوامِرِهِما وَ التَلَطُف عِنْدَ مُخاطَبَتِهِما، وَ إسْتِعْمال أعْذَبُ الكَلِمات وَ أجْمَلُها عِنْدَ الحَديثِ مَعَهُما.

وَ مُقابَلَتِهِما بِالوَجْه البَشوش، وَ التَرْحابِ بِهِما، وَ الإكْثار مِنَ الدُعاءِ وَ الإسْتِغْفار لَهُما في حَياتِهِما وَ بَعْدَ مَماتِهِما وَفاءً لَهُما.

پلەوپایەی دایک و باوک

ئەگەر شتێکی سروشتی هەبێت کە مرۆڤ سوپاسی ئەو کەسە بکات کە یارمەتی داوە، وە دەستی یارمەتی بۆ درێژ بکات، بە دڵنیاییەوە دایک و باوک شایانترین کەسن کە سوپاس بکرێن وە ڕێزگرتن لەو زۆرەی کە پێشکەشیان کردوە لە بەخشین و خۆشەویستی بۆ منداڵەکانیان، بێ ئەوەی چاوەڕێی دەست خۆشیان لێ بکەن، باشترین پارەتیان ئەوەیە کە نەوەکانیان ببینن لە باشترین ژیان و بەرزترین پلەدا بن.

پێویستە دەستەبەری بەخێوکردنیان بکرێت بە ماڵ وسامان پێویستیەکانیان جێبەجێ بکرێت، ناتەواویەکانیان پڕ بکرێتەوە هەتا ئەگەر هەژاریش نەبن، باوک و دایک پێخۆشحاڵ دەبن بە سەرف کردنی ماڵ بۆیان لە لایەن منداڵەکانیانەوە، لێرەوە هەست ئەکەن ڕەنجیان بە فیڕۆ نەچووە.

ئیسلام خەڵکی هەڵناوە لەسەر ڕێزگرتنی دایک و باوک وە چاودێری کردنیان، ئەمەی لە پلەی خەباتکردن لە ڕێگای خوادا داناوە لە کاتێکدا پێغەمبەر درودی خوای لێبێت بریاریدا بۆ یەکێ لە هاوەڵەکانی کە بمێنێتەوە و خزمەتی دایک و باوکی بکات لە باتی چوون بۆ جیهادکردن لە ڕێگای خوادا.

پێویستی گەورە لەسەر شانمان چاودێریان بکەین فەرمانەکانیان پەیڕەوی بکەین، بە نەرمی لەگەڵیاندا بدوێن نەرم و نیانترین و جوانترین وشە بەکاربهێنین لە کاتی گفتوگۆ کردن لە گەڵیاندا.

لە بەرامبەریاندا دەم و چاومان گەش بێت، بە خۆشحاڵیەوە، و خۆشەویستی بەرەوڕوویان ببینەوە، وە زۆر بۆیان بپارێینەوە داوای لێخۆشبوونیان بۆ بکەین، لە ژیانیاندا وە لە دوای مردنیان بە ئەمەک بین بۆیان.

الأَمَل

الأمَل تِلْكَ النّافِذَةُ الصّغيرَةِ الّتي مَهْما صِغَرُ حَجْمِها، إلا إنّها تَفْتَحُ آفاقاً واسِعَة في حَياة الإنسان بِصُورَة عامَة.
فَهُوَ يَبْعَثُ الفَرَحِ وَ الطّمأْنينَة، يَشْجَعُنا عَلى الصّمُود وَ المُثابَرة وَ عَدَم الإسْتِسْلام، يَبْعَدُنا عَنِ الكَسَلِ وَ الكآبَة وَ الإحْباط، وَ مادامَ في قلُوبِنا الأمَل سَنُحَقِق الحِلْم، وَ سَنَمْضي إلي الأمام.
لا مَعنى لِلْحَياة مِنْ دونِ الأمَل، فَالْحَياة مَليئَةٌ بالعَقَباتِ وَ المَشاكِلِ وَ الصّعوبات، فَإذا فَقَدَ الأمَلُ فَلا نَسْتَطيعُ أنْ نَكْمُلَ طَريقِنا بِسَلام نَحْوَ حَياة طَيّبَة. وَاليَأسْ بَحْرٌ بِلا نِهايَة، أبْحَرُ فيهِ الكَثيرون لِيَرسُوا بِهِمْ عَلى شَواطىء مُظْلِمَة وَ مَعْتَمة.
وَكَيْفَ يَسْتَسْلِمُ المَرْءُ لِلْيأس، وَ هُوَ يَعْلَمُ أنَ الحَياة لا تَدُومُ عَلى حال، وَ أنَ بَعْدَ كُلّ المَشَقّات يَأتي التَيْسير وَ السهُولة. قالَ الشّاعِر:

إذا الأمْر أعْيا اليَوم فَانْظُرْ غَدًا
لَعَلّ عَسراً في غّد يَتَيَسّرْ

وَ الأمَل الشَيء الوَحيد أمامَنا لِيَجْعَلَ الحَياة كُلّها بَهْجَة وَ سروراً، و يُؤتي ثَمَراتُهُ اليانِعَة، وَ تَعُمّ خَبْراتُهُ المُبارَكة.
وَ إذا نَظَرْنا إلى حَياتِنا بِالأمَل، فَالطّريق سَهْلَة المَنالِ لِكُلّ ما نُريدُهُ وَ في النّهايَة الهدُوء وَ الإطْمِئْنان.

هیوا

هیوا ئەو دەرچە بچووکەیە هەرچەندە قەبارەی بچوک بێت، بەڵام ئاسۆیەکی فراوان دەدات بە ژیان بە شێوەیەکی گشتی.
هیوا خۆشی و دڵنیایی زیندوو دەکاتەوە، هەڵمان ئەنێت لەسەر خۆراگری و بەردەوامی بە چۆکدا نەهاتن، دورمان دەخاتەوە لە تەمبەڵی و خەمۆکی و تێکشان، لەبەر ئەوەی لە دڵماندا هیوا هەیە حەوبەکانمان بەدی دەهێنین، بەرەو پێش دەچین.
ژیان هیچ مانایەکی نیە بەبێ هیوا، ژیان پڕ لە کۆسپ و کێشە و ناڕەحەتییەکانە، ئەگەر هیوا ون بکەین ناتوانین درێژە بە ڕێگا بدەین بەرەو ژیانێکی باش.
بێهیوایی دەریایەکە بێ کۆتاییە زۆر خەڵک مەلەیان تیا کردوە لەنگەریان گرتووە لە لێوارە لێڵ و زۆر تاریکەکاندا.
چۆن دەبێت مرۆڤ خۆی بدات بە دەست بێهیواییەوە لەگەڵ ئەوەی دەزانێت ژیان لەسەر یەک ئاست بەردەوام نابێت، لە دوای هەموو ناڕەحەتییەکان ئاسانی بەتە کابەوە. شاعیر دەڵێت:

ئەگەر ئەمڕۆ کارەکە گران بوو چاوەڕێی بەیانیبە
نزیکە ناڕەحەتیەکان لە بەیانیدا ئاسان بێت

هیوا تاکە ڕێگایە لە بەردەمماندا بۆ ئەوەی ژیانمان بۆ بگۆڕێ بە خۆشبەختی و خۆشی، بەرهەمە تازەکانی بە دی بهێنێت، خێر و خۆشی بڵاو بکاتەوە.
ئەگەر لە ڕێگای هیواوە سەیری ژیانمان کرد ڕێگا ئاسانە بۆ گەیشتن بە مەبەست بۆ هەموو ئەو شتانەی خوازیارین، لە کۆتاییدا بێدەنگی و دڵنیابوونە.

السّلام

يُعْتَبرُ السّلامُ وَسيلَة لِتَحْقيق الوِئامِ بَيْنَ الشعُوب، فَعِنْدَما يَسُودُ بَيْن الشعُوب مَهْما اخْتَلَفَ جِنْسُها وَ أُصُولِها، فَتَبْعُدُ عَنْهُم التَصَادُ وَ الإنْتِقامُ وَ الشَرّ، وَ تَسُودُ بَدَلاً عَن ذلِكَ المَحَبّةِ وَ التّعاون.

الأنْسان الشّهمُ الكَريم الذي يَفْعَلُ الجَميل، وَ يَصْنَعُ الخَيْر، وَ يَشيعُ الأمان، وَ يَطوي بَيْنَ يَدَيْهِ السّلام وَ الوِئام، يَتَمَتَّعُ بِقَدَر وافِ مِنَ المُروَءَة والشّهامَة، وَ لا يُمْكِن إهْمالُهُ أبداً في الحَياة.

وَ السّلام كَلِمَةٌ طَيّبَةٌ أصْلُها ثابِتٌ وَ فَرْعُها في السّماء،مُفيدَةٌ لِلْجَميع وَ تَنْبَعُ مِنْها الحُرّيَة، التي يَطْمَعُ لَها الجَميع.

وَ حينَما تَجْتَمِعُ كَلِمَةُ الأمّة بِأَنْ يَسْمَعُ كُلّ واحِد رأي الآخَر، وَ يُناقِشُهُ فَيَكونُ الوصُولِ إلى النَتيجَة بِأقْصى السُرعَة، وَ لا يَكونُ ذلِكَ إلا في ظِلّ السّلام، وَ الإسْتِقْرار.

وَ ان الحَرْب وَ العَدوَاة سَبَبانِ لِكُلّ فَساد وَ عبودِيَة، وَ لَعْنَةٌ لِلْبَشَريِة.

وَ ان الأمَمُ التي سَبَقَتْنا في مِضْمارِ الحَضارَة وَ التّقَدُم ما سَبَقَتْنا إلّا لأنها شَعِرَتْ بِوَحْدة المُجْتَمَع حَياةً وَ مَصيراً، وَعُدّتُها السّلامُ وَ التّضامُن، وَ سِلاحُها التّوادُ وَ التّراحُم.

فَلا غَرابَة إذا قُلْنا انّ السّلام الطّريق الوَحيد لِلأمان، وَ أقْوى ضَمان لِلْعَيْش بِالْهُدوء وَ الحُريَة وَ الإطْمِئْنانِ وَ الصّعُود نَحْوَ القِمّةِ وَ إسْتِقْلالِ البِلاد.

ئاشتی

ئاشــتی دادەنرێــت بــە هۆکارێــک بــۆ چەســپاندنی خۆشەویستی لە نێوان گەلاندا، لە هەرکاتێکدا هەرگەلێک لەگەڵ جیاوازی ڕەگەز وبنچینەیان لێی سوودمەندبن، دژایەتی و تۆڵەکردنەوە و خراپەیان لێ دوور دەکەونەوە لە جیاتی ئەوە بەهرەمەند دەبن بە خۆشەویستی و یارمەتی یەکتر دان.

مرۆڤی بەرز و بەخشندە کە کاری جوان دەکات، خێر دروست دەکات، ئارامی بڵاودەکاتەوە، لە نێوان هەردوو دەستیدا ئاشتی و خۆشەویستی ڕێیە بە ئەندازەیەکی پێویست خاوەنی کەسایەتی و پیاوەتیە، وە ناتوانرێت پشتگوێ بخرێت لە ژیاندا.

ئاشتی وشەیەکی پیرۆزە بناغەیەکی پتەوی هەیە کە لقەکانی لە ئاسماندایە، بەسوودە بۆ هەموان و ئازادی لێ هەڵدەقوڵێ، کە هەمووان زۆر هەوڵی بۆ دەدەن.

لە کاتێکدا وتەی گەل یەک دەبێت بەوەی هەر کەس گوێ بۆ بۆچوونی بەرامبەر دەگرێت، لەگەڵیدا وتوێژ دەکات بە ئاسانترین و خێراترین کات دەگەنە ئامانج ئەمەیش نایەتەدی جگە لە ڕێگای ئاشتی و سەفامگیری نەبێت.

بێگومان شەر و دوژمنایەتی دوو هۆکاری بڵاوکردنەوەی گەندەڵی و بە کۆیلە کردنن و نەفرەت لە مرۆڤایەتی.

ئەو گەلانەی لە ڕێڕەوی شارستانی پێشکەوتن لە پێشمانەوەن تەنها بە هۆی هەستکردنیان بە یەکریزی گەلان لە ژیان و داهاتوودا وە توێشوویان ئاشتی بوە، وە حەکەکانیان خۆشەویستی، وە بەبەزەیی بوون لەگەڵ یەکدا. شتێکی نامۆ نیە ئەگەر بڵێین ئاشتی تاکە ڕێگایە بۆ سەرفراری، وە باشترین گریمانەیە بۆ ژیان بە هێمنی و ئازادی و دڵنیایی و سەرکەوتن بەرەو لوتکە و سەربەخۆیی وڵات.

الكِتاب

الكِتابُ وَ ما تَحْمِلُ صَفَحاتُهُ مَعانٍ كَثيرَة وَ قيمَة، لا يُمكنُنا الحصُول عَلَيْها وَ الإسْتِمْتاعِ بِها إلّا عَنْ طَريقْ قِراءَة الكُتُب.

فَالكِتاب هُوَ خَيْرُ جَليسٍ لِلْأنْسان في حَياتِه، فَكُلُّ كِتاب نَقْرَأهُ يَأخُذُنا مَعَهُ إلى عالَم آخَرْ لِنَشْعُر بِأنّنا جُزءٌ مِنْ ذلك العالَم.

وإنَ الكتابْ هُوَ زادٌ فكري وَ مَعرفي يَحْتاجُهُ كُلّ انسان مَهْما كانَ تَخَصُصُهُ في الحَياة.

وَ قيلَ: (وَراءَ كُلُّ كِتاب فِكْرَة وَ وراءْ كُلُّ فِكْرَة خُطْوَة الى الأمام).

وَ عَلى الرّغْمِ مِنْ إنْشِغال النّاس في الآوِنَة الأخيرَة بِالتَطَورات التَكنولوجيَة، وَ كانَ لِكِتاب ما زالَ أهْمِيَةٌ كَبيرَة وَ هُوَ تَنْمي شَخْصِيَةُ الفَرْد عَلى الثّقافَة المُتطَورة، وَ الحَياة الأفضَل.

وَ قِراءة الكُتُب تَكْسِبُ الفَرْدِ العَديد مِنَ الخِبْرات وَ المَهارات المُتَنَوّعة، كَما تَثْرى لُغَتُهُ بِالكَثير مِنَ المُفْرداتِ وَ العِبارات.

وَ أخيراً يَكونُ تَبادُلُ الكُتُبِ وَ إهْداؤُها بَيْنَ الدُوَل، وَسيلَةٌ لِتَحقيق التَّبادُل الثَقافي وَ المَعرفي بَيْنَهُما، فَيَتَعَرّف كُلّ شَعْب مِنَ الشُعوبِ عَلى ثَقافَة الآخَر، وَ وَسيلةٌ سَهْلَة تَقْرُبُ المَسافات مَهْما بَعُدَتْ.

پەرتووک

پەرتووک ئەوەی لە لاپەڕەکانیدایە چەندین مانای زۆر و بە نرخە، ناتوانرێت بەدەست بهێنرێت و خۆشی لێ وەربگیرێت جگە لە ڕێگای خوێندنەوەی پەرتووک.

پەرتووک باشترین هاوڕێیە لە ژیاندا، هەموو پەرتووکێک کە دەیخوێنینەوە هەڵمان دەگرێت بۆ ژیانێکی تر ئەو هەستەمان تیا دروست دەکات بەشێکین لەو جیهانە.

ڕێگومان پەرتوک توێشووی ڕواو و زانستە ، هەموو مرۆڤێک پێویستی پێی دەبێت خاوەنی هەر پسپۆرییەک بێت.

وتراوە " لە دوای هەموو پەرتووکێ بیروڕایەک هەیە ، لە دوای هەموو بیروڕابەکەوە هەنگاوێ هەیە بەرەو پێشەوە"

لەگەڵ ئەوەی لەم ڕۆژانەی دوایدا خەڵکی سەرقاڵی بە پێشکەوتنە تەکنەلۆجیەکانەوە، بەڵام پەرتووک گرنگیبەکی گەورەی هەر ماوە، گەشە پێدەرێکی کەسێتی تاکە لە لایەنی ڕۆشنبیری پێشکەوتوو، ژیانێکی باشتر.

خوێندنەوەی پەرتووک جۆرەها لێزانی و زیرەکی جۆراوجۆر دەبەخشێ بە مرۆڤ، هەروەکو دەوڵەمەندی دەکات بە زۆر لە وشەکان و دەستەواژەکان.

لە کۆتایدا دەستاودەستکردنی پەرتووک و بەخشینی لە نێوان وڵاتاندا،هۆکارێکە بۆ گۆڕینەوەی ڕۆشنبیری و زانست لە نێوانیاندا، هەموو گەلێک ئاشنا دەبێت بە ڕۆشنبیری گەلەکەی تر، هۆکارێکی ئاسانە دووری نێوانیان نزیک دەکانەوە هەر چەندە دوربێت.

المُطالَعة

المُطالَعَـة ثَقافَـة ذاتِيَـة وَسـيلَةٌ مِـنْ وَسـائِل اكْتِسـاب المَعْرِفَه، وَ ذلِكَ مِنْ خِلال قِراءَة الكُتُبِ وَ الصُّحُفِ وَ المَجَلات، وَ جَرْيِ وَراءَ المَعْلومَة أنى وجِدَتْ.

وَ تَعُدّ المُطالَعـة أحَـدْ أهَـمّ أدَوات الحصُول عَلـى المَعْرِفَـة، فَهِـي تُتـيحُ لِلأنْسـان اِتِصـالاً مُباشِـراً بِالمَعـارِف وَ العلـوم الأنْسـانِية حاضِراً وَ ماضِياً وَ هِـي مِـنْ أهَـمّ وَسـائِل تَواصُل الأنْسانِية مَعَ أفْكار وَ آراء الآخَرين.

الشَـخْصُ الّذي يَقْضي وَقْتاً خاصاً بِـهِ في المُطالَعة، هُوَ إنْسـان أخْـرَجَ نَفْسَـهُ مِـنْ دائِـرة القَيْـد الفِكـري الـى البِنـاء لِمهارِاتِـهِ الفِكْرِيَـة وَ العَقْلِيَـة، وَ يَسْـتَفيدُ مِـنَ الثَقافَـة، وَ المَعْلومات المُفيدَة الّتي يَحْصُلْ عَلَيْها في حَياتِهِ الخاصّة وَ العامّة.

و الشَخصِيَةُ السّامِيَة تَرْتقـى بِـالعِلْمِ وَ الثَقافَـة، وَ تَتـدنى بِالجَهْلِ وَ التَخَلّف، فَالشَـخْصُ المُطَلِع وَ المُثَقَف، هُوَ صاحِب قُوَة وَ حُجّـة وَ بَيـان، وَ فـي يَديـهِ سُـلْطانُ العِلْـمِ وَ المَعْرِفَـة، الّذي هُوَ بِلا شَكّ سِلاحٌ يَتَسَلّح بِهِ المَرْء لِيَنْجُو مِنَ الجَهْلِ وَ الحَماقَـة، وَ لا شَـكّ أنَ إنْشِـغالْ بِالمُطالَعَـة بـابٌ مِـنْ أبْـوابِ الخَيْرِ وَ الرَّحْمَة.

خوێندنەوە

خوێندنەوە ڕۆشنبیرییەکی خودییە ڕێگایەکە لە ڕێگاکانی بەدەستهێنانی زانست، ئەمە لە ڕێگای خوێندنەوەی پەرتووک و ڕۆژنامە و گۆڤارەکانەوە، وە ڕۆیشتن بە دوای زانیدا لە هەر کوێ دەست بکەوێ.

خوێندنەوە بە یەکێک لە گرنگترین هۆکارەکانی بەدەست هێنانی زانست، خوێندنەوە دەستەبەری ڕاستەوخۆی مرۆڤە بۆ گەیاندنێکی بە زانست و زانیاری مرۆڤایەتی لە ئێستا و کۆندا، ئەمە بە گرنگترین هۆکاری گەیاندنی مرۆڤ بە بیر و بۆچوونەکانی کەسانی تر دادەنرێت.

ئەو کەسەی کاتێکی تایبەت بەسەر دەبات لە خوێندنەوەدا ئەو مرۆڤەیە خۆی ڕزگارکردوە لە بازنەیەکی داخراوی بیرکردنەوە بۆ دروستکردنی زیرەکی و بیرکردنەوە و ژیرییەکان، سوود وەردەگرێت لەو ڕۆشنبیریانە و زانیاریە بەسودەکان کە بە دەستی دەهێنێ لە ژیانی تایبەت و گشتیدا.

کەسایەتی بەرز گەشە دەکات بە زانین و ڕۆشنبیری، وە دادەبەزێ بە نەزانین و دواکەوتن، ئەو کەسانەی دەخوێننەوە و ڕۆشنبیرن خاوەنی هێز و پێگە و ڕۆشنگەرین، لە دەستیاندا خاوەنداریتی و دەسەڵاتی زانین و زانست هەیە کە ئەمە بێ گومان چەکێکە هەڵگری دەبێت کەسێک بۆ ئەوەی ڕزگاری ببێت لە نەزانین و بێ ئەقڵی، وە بێگومان خۆ سەرقاڵکردن بە خوێندنەوەوە دەرگایەکە لە دەرگاکانی خێر و خۆشی.

كِتابَة الرّسالة

لا أَعْرِفُ مِنْ أيْنَ أبْدأ وَ إلى أيْنَ سَأنْتَهي وَ عَجز اللّسان عَنِ التَعبير كَلِمات مِن ثَناياها حَساسِية قلبي و شَفاي. ما أعْذَبَ الكَلِمَة عِنْدَما تَخْرُجُ مِنَ القَلْبِ وَ ما أحْلاها عِنْدما تَكونُ صادِقة مُعَبّرَة عَمّا يَحْمِلُ فيها مِنْ حُبّ وَ تَفاؤل و أمل، تَتَرجَمُ عَنِ الحَياة الحُرّة الّتي تُداعِب جَدائِل الشّمْس، و تَحْتَضِنُ نَسيمُ الصّباحات النَدِيّة.

بِهذِهِ الإنْطلاقَة فَأنّي أكْتُبُ هذِهِ الرّسالَة مِنْ ثَنايا احَساسِ قَلْبي، وَ دِفْء مَشاعِري، فَأصُبُها إلى قلبك. كَلِماتٌ تُصافِحَ مُقْلتيك، لِتَورَق بَسْمُهما إلى شَذى وَ عِطراً نَديا، وَ ثَمَراً طَيّبَ المَذاق فَلَكَ أكْتُبُ لأنَكَ تَسْتَحِقُ أنْ تَقرأ كَلِماتي.

قلُوبِنا مَدينَة نَلْقى فِيها أناساً سَنَحْتَفِظُ بِهِم في أعْماقِنا، وَلَنْ يَتَمَكّنَ غُبارُ الوَقْتِ مِنْ إخْفاء مَلامِحِهِمْ، وَ سَنَظلُ نُصافِحُهُم بِشَوْق وَ نَحْتَويهِمْ بِحَنين.

وَ لا أقدِرُ أنْ أجْمَعَ أمْنياتي لَكَ في عَدّة أسْطُر عَلى وَرَقه بَيْضاء وَ لكِنْ يَحْتَوي عَلى بَعْض إحْساسي، وَ أتمَنّى لَكَ في النّهايَة التَوْفيق وَ السَّلام.

نامە نووسین

نازانم لە کوێوە دەست پێ بکەم لە کوێدا کۆتایی پێ بهێنم، زمان بێ توانایە لە دەربڕینی وشە لە پیاهەڵدانی هەستەکانی دڵ و لێوانم.

چەند شیرینە کاتێ وشە ڕاستگۆیانە دەربڕێت ئەوەی تیایەتی لە خۆشەویستی و گەشبینی و هیوا، وەرگیرا بێت لە ژیانێکی ئازاد کە لە هێلەکانی جۆردا یاری بکات، وە شنەبای بەیانیان و شەونمی گرتبێتە ئاوەش.

لەم دەرچەیەوە من دەست دەکەم بە نووسینی ئەم نامەیە لە پیاهەڵدانی هەستی دڵمەوە، وە گەرمی سۆزمەوە، خۆشەویستی دەڕژێنمە دڵتەوە چەند وشەیەک بگاتە ئاست پێڵووی چاوەکانت، گەڵایەک دەربکات بۆندارێت بۆنی خۆشی و شەونمی، بەرهەمی تام خۆشی لە خۆ بگرێ، بۆ تۆی ئەنووسم لەبەر ئەوەی تۆ شایانی ئەوەی ئەم وشانە بخوێنیتەوە.

دڵی ئێمە شارێکە تێیدا بە یەک دەگەین لەگەڵ کەسانێک هەڵیان دەگرین لای خۆمان دەیانپارێزین لە ناخی دڵماندا، وە ناتوانێت تۆزی ڕۆژگار ڕواڵەتیان لێمان ون بکات، بەردەوامی بە توندوتۆڵی بە خۆشەویستییەکی زۆر بە سۆزەوە لە ئامێزیان دەگرین.

ناتوانم ئاواتەکانم کۆبکەمەوە لە چەند دێڕێکدا لەسەر پەڕەیەکی سپی بەڵام هەندێ لە هەستەکانم لە خۆ دەگرێت.

لە کۆتاییدا ئومێدی سەرکەوتن و بە ئاشتی ژیانت بۆ دەخوازم.

الوَطَنْ

الـوَطَنْ كَلِمَـةٌ صَـغيرَة، تَحْمِـلُ مِـنَ المَعـاني الكَثيـرَة وَ العَظيمَـه، وَ هـي فَخْـرٌ وَ إعْتِـزازٌ وَ شَـهامَة يَحْمِلُهـا الـوَطَن لِأبْنائِهِ، وَ تُحافِظ عَلَيْها.
فَإنَّ الوَطَن يَشِبُّ وَ يَكْبُرُ وَ يَنْمُو في عيُون مُحِبِـه، فَالّذينَ لا أوْطانَ لَهُمْ، فَلا أَمْن لَهُمْ وَ لا عِزّ لَهُمْ.
وَ هُوَ المَكان الّذي نَتَرَعْرَعَ عَلى أرْضِهِ، وَ نَأْكُلُ مِنْ ثِمارِهِ وَ مِنْ خَيْراتِهِ، فَمَهْما أبْتَعَدْنا عَنْهُ يَبْقى في قلُوبِنا دائِما.
وَ يَعْتَبِرُ حُـبّ الـوَطَن رَمْـزاً، وَ فَخْـراً، وَ إعْتِـزازاً، لِـذلِكَ يَجِـبُ عَلَيْنـا أنْ نُـدافِعَ عَنْـهُ وَ نَحْميـهِ بِكُـلّ قُـوّة، وَ أنْ نَحْفَظَـهُ كَما يَحْفَظُنا، وَ المُحافَظَة عَلى نَظافَتِهِ وَ حِمايَة مُمْتَلكاتِهِ العامّة، وَ أنْ نَفْديـهِ بِأرْواحِنـا فـي حـال تَعَـرّض لِأي خَطَـر، كَمـا قـالَ الشّاعِر:

أوْطانُنا أرْواحُنا بَلْ

إنّها بِالرُّوح تُفْدى

وَ لَـوْ نَظَرْنـا إلـى تَأريخُنـا لَرَأيْنـا الكَثيـر مِـنَ الأبْطـال سَـقُوا الأرْض بِدِمائِهِم تَعْبيراً عَنْ حُبّهِمْ لِوَطَنِهِم.
فالوَطَن أغْلى مِنْ روحِنا يَجِبُ أنْ نُدافِعَ عَنْه في كُلّ أوْقات وَ الزّمان، في وَقْتِ السّـلْم نَعْمَـلُ مُخْلصينَ لِرَفْع عِلْم بِلادِنا عالِياً، وَ في الحَرْب نَحْضُرُ أنْفُسِنا لِلدّفاع وَ نَقْدِمُ أرْواحُنا فِداءً لَه.

نیشتمان

نیشتمان وشەیەکی بچوک، هەڵگری مانایەکی زۆر و گەورەیە، ئەوە ڕێز و شانازییە کە نیشتمان هەڵی گرتووە بۆ ڕەوەکانی ، پارێزگاری لێدەکات. بێگومان نیشتمان لاو ئەبێت گەورە و گەشە دەکات لە چاوی خۆشەویستانی، ئەوانەی نیشتمانیان نیە، نە ئاسایشیان هەیە نە سەربەرزی.

نیشتمان ئەو شوێنەیە تێیدا پێ دەگەین لەسەر ڕەوبەکەی، لە بەروبوم و شتە باشەکانی دەخۆین، هەرچەندە لێی دوور بکەوینەوە بەردەوام لە دڵماندا دەمێنێتەوە.

خۆشەویستی نیشتمان دادەنرێ بە پێناسە و شانازی، و گە ورەیی، لەبەر ئەوە پێویستە لە سەرمان پارێزگاری لێ بکەین بە هەموو توانابەکەوە بیپارێزین چۆن دەمانپارێزێ، وە پارێزگاری لە پاک و خاوێنی و پاراستنی شتومەکە گشتییەکان، وە ژیانمانی پێ سەخشین ئەگەر تووشی هەر ترسناکییەک هات. هەر وەک شاعیر دەڵێت:

نیشتمان گیانمانە بەڵکو بەدڵنیاییەوە بەگیان دەپارێزرێ

ئەگەر تێڕوانینێ لە مێژووماندا بکرێت ئەبینی زۆر لە کەڵە پیاوان زەوییان بە خوێنیان ئاوداوە وەک دەربڕینێک بۆ خۆشەویستی نیشتمانەکەیان.

نیشتمان لە گیانمان شیرینترە پێویستە پارێزگاری لێبکەین لە هەموو ساتێکدا، لە کاتی ئاشتیدا کاردەکەین بە دڵسۆزییەوە بۆ بەرزڕاگرتنی ئاڵای نیشتمان، وە لە کاتی جەنگدا خۆمان ئامادە دەکەین بۆ پارێزگاری گیانمانی پێ سەخشین، گیانمان پێشکەش بەو دەکەین.

الحُرّيَة

الحُرّيَة أعْذَبُ وَ أقْدَسُ قِيَمِ الأنْسان، وَ ضَوْءٌ يَحْتاجُ لِكُلِّ نَفْسٍ، وَ مِنْ أجْلِها قامَتِ الحُروبُ وَ الثَوْرات على مَرّ التاريخ و الزّمان.

مِنْ حَقّ الأنْسان الحَياة في ظِلّ نِظام سياسي و إجْتِماعي عادِل يَحْتَرِمُ إنْسانِية الأنْسان، وَ يَتعامَل مَعَهُ كَعَقل وَ فِكر وَ رُوح، فالخالِقُ العَظيم خَلَقَ الأنْسان، وَ كَرّمَهُ على باقي مَخْلُوقاتِهِ.

وَ الحُريَة لَيْسَتْ مُجَرّدْ كَلِمَة يَتناوَلُها الجَميع بِدون أن تَتَرجَّمَ إلى إحْساس إنْسان بِقيمَة هذِه الكَلِمَة العَظيمَة، لأنَّ تطبيق هذِهِ الكَلِمَة في مَجالاتِ الحَياة المُخْتَلِفَة بِمَثابَة الهَواء لِحَياة الأنْسان.

ما أعْذَبَ هَواءُ الحُريَة وَ نَسيمِها، عِنْدَما يَقولُ الأنْسان ما يَشاءُ وَ يَكْتُبُ ما يُريد، لِيَخْرُجَ كُلَّ ما في أعْماقِهِ وَ فِكْرِه، لكِن دونَ أنْ يَكونَ ذلِكَ عَلى حِساب الغَير وَ دونَ أنْ يَمُسّ كَرامَتِهِم وَ أوْ يَجْرَحَ مَشاعِرَهُمْ.

ما هُوَ أسْوَأ مِنَ العَيْشِ في أجْواء مُظْلِمَة يَسُودُ فيها الجَهْل وَ القَمْعِ وَ إرْهابِ الفِكْري وَ الإسْتِبْداد.

لا سَبيلَ إلى السَّعادَة في الحَياة إلّا إذا عاشَ الأنْسان فِيها حُرّاً طَليقاً فِكْرَهُ وَ رُوحَهُ وَ جَسَدَهُ.

ئازادی

ئـازادی پـاکزترین و پیرۆزتـرین بـەها مرۆڤایەتییەکانـە، وە رۆشـنایـە کـە پێویسـتە بـۆ هـەموو دەروونێـک، لـە پێناویـدا چەندین شـەڕە کـان وشۆڕشـە کـان بەرپاکراوە بـە درێژایـی مێژوو و کاتەکان.

مـافی مرۆڤـە بژی لـە ژێـر سـێبەری ڕژێمێکـی ڕامیـاری و کۆمەڵایەتی دادپەروەر کە مرۆڤایەتی مرۆڤ ڕێز لێبگرێـت، لـە گەڵیدا هەڵسوکەوت بکات وەک ژیـری و بیرکردنـەوە و گیـان، پـەروەردگاری گـەورە مرۆڤـی دروسـتکردوە، ڕێـزی لێنـاوە لەسەر هەموو دروستکراوەکانی.

ئازادی تەنها وشـەیەک نییە کە هـەموو باسـی لێوە بکـەن بێ ئـەوەی وەربگێردرێتـە سـەر ئـەو هەسـتە مرۆڤیـەی بـە بەهای ئـەم وشـە گەورەیـە، چونکـە جێبـەجێ کردنـی ئـەم وشـەیە لە کایە جۆراوجۆرەکانی ژیان وەک هـەوا پێویسـتە بـۆ ژیانی مرۆڤ.

چەند گەورەیە بای ئازادی و شنەبای ڕێگەردی، لـە کارێکدا مـرۆڤ ئـەوەی دەیـەوێـت دەیڵێـت، وە ئـەوەی دەیـەوێت دەینووسـێت، بـۆ ئـەوەی جـێ لـە قـوڵایی مێشـک و بۆچونیایـەنی بخاتـە ڕوو، بـەڵام نابێـت کـار بکاتـە سـەر کەسـانی تـر، بێ ئـەوەی دەسـت بـدات لـە بـەها و ڕێـزی کەسانی تر یان هەستیان بریندار بکات.

لـەوە ناخۆشـتر چییـە ژیـان لـە کـەش و هەوایـەکی تاریـک باڵی بەسـەردا بکێشـێن نـەزانین و داپڵۆسـین و تۆقانـدنی بیروبۆچـوون و خۆسـەپاندن. هـیچ ڕێگایـەک نییـە بـۆ خۆشبەختی لە ژیاندا جگە لـەوەی بژی بـە ئازادییـەکی بێ مەرج لە بۆچوون وگیان و لاشە.

الفدائي {پێشمەرگە}

پێشمەرگە لَفظٌ كُردي تُطلَقُ على الشخص الذي يقوم بالتحلي عن كُلّ شيء، و تقديم الرّوح من أجل الحفاظ على إستقرار البلد.

وَ ليسَتْ هذهِ كلمة فقط تُقالْ، بَلْ هي فِعْلُ الحقيقي يقوم بفعْلِهِ كُلُّ شخصٍ وطَني مُحِبٌّ لِوطَنه.

وَ أجْدادُنا قَدَمُوا أرْواحَهُمْ في سَبيل أنْ نَعيشَ نَحْنُ جيلُ المُسْتقْبَل في أمانٍ وَ إسْتِقرار.

فكُلّ مَنْ يَستَعِدّ نفْسَهُ لِلتضحِيَة، هوَ ذلِكَ الأنسان الّذي يَصِلُ لِمَرْحَلَة مِنَ الصَفاء الرُوح وَ مِنَ الإدْراكِ التّامِ وَ تنافس الجِبال في رَساختِها، وَ لَنْ يَخْلو هذا البَلَدُ العَظيم مِنْ أبْطالَ المُضحينَ بِأمْوالِهم وَ أنْفُسِهِم مِنْ أجْلِ الوَطَن، وَ حَتّى يَوْما هذا، هُناكَ كَثيرٌ وَ كَثيرُ الحامينَ لِلْوَطَن، وَ عُيونُهُم ساهِرةٌ في كُلّ لَحْظة دِفاعاً عَنْ الأسْتِقْلال وَ الحُرّيَة وَ الأمان.

وَ في السّنَواتِ الأخيرَة أثْبَتَتْ لِلْعالَم شُجاعَة أبْطال الكُرد، وَ اعْتَرفُوا بِذلِك، وَ حاوَلُوا إرْسال المَعُونات الماديَة وَ العَسْكَرية حَتّى يُشارِكوا هذا الفَضل، وَ المَجْد وَ الخلُود لِلّذينَ رَسَمُوا بِدِمائِهِم البطولات وَ الأمْجاد.

پێشمەرگە

پێشمەرگە وشەیەکی کوردییە بەو کەسە دەوترێ کە واز لە هەموو شتێک دەهێنێت لە خۆشییەکانی ژیان، وە پێشکەشکردنی گیان لە پێناو پارێزگاری نیشتمان، وە بەرقەرار بوونی ئاسایش و بەترسان، وە پارێزگاری لە سەقامگیری وڵات.

ئەمە تەنها وشەیەک نییە بوترێ، بەڵکو کردارێکی ڕاستەقینەیە هەموو کەسێ پێهەڵدەستێ کە نیشتمان پەروەر و وڵاتەکەی خۆش بووێت.

باو و باپیرانمان گیانیان پێشکەش کردووە لە پێناوی ئەوە ئێمە نەوەی دواڕۆژ بە دڵنیایی و سەقامگیری بژین.

هەموو ئەو کەسانەی ئامادەن گیان ببەخشن، ئەوە ئەو مرۆڤانەن کە دەگەنە پلەی پاکی گیان و دەروون و هەستکردنی تەواو، پێشبڕکێ لەگەڵ شاخدا دەکەن لە دامەزراوەتیدا.

ئەم وڵاتە گەورەی لێ نابڕێت، ئەو قارەمانانەی گیان و ماڵ و دارایییان دەکەنە قوربانی نیشتمان، هەتا لەم ڕۆژگارە لێرەدا زۆرن و زۆرن پارێزکارانی وڵات، چاوەکانیان لێک نانێن هەمیشە کراوەیە لە هەموو ساتێکدا بۆ پارێزگاری لە سەربەخۆیی و ئازادی و دڵنیایی.

لەم ساڵانی دواییدا بۆ جیهان ڕوون بووەوە ئازایەتی قارەمانە کوردەکان، و دانیان پێدانا، وە هەوڵیاندا کۆمەکی دارایی و شێوەکی سەربازی بنێرن هەتا بەشداری بکەن لەو ساناریبەدا، مانەوە و سەربەرزی بۆ ئەوانەی بە خوێنیان وێنەی ئەو ئازادی سەرکەوتنیان تۆمارکرد.

الصديق

تُعْتَبرُ الصَّداقة شَيءٌ جَميلٌ جِداً، وَ هو عُنْصُرٌ مُهِم في الحَياة وَ هو سِرٌّ مِنْ أسْرارِ السَّعادَة.

وَ صديقُك هو منْ يَعيشُ معك، وَ يُشابِهكَ في كُلِ الأمُور، سَواءٌ أكانَ ذلِكَ مِنَ الأذْواق أوِ الأفكار وَ غيرُها، و هو الّذي يَسُرّه أفْراحُكَ، وَ يَحْزُنُه آلامِك، وَ طَبْعُهُ يُوافِقُ طبْعُك.

فَالأنْسانُ لا يَقْدِرُ عَلى العَيْشِ بِلا أصْدِقاء مَهْما تَوفرَ لَهُ مِنْ نَعِمٍ وَ خَيْرات، وَتَيْسيرات الحَياة.

وَ تكونُ الصَّداقة في أكْمَلِ أوْجُهِها عِنْدَما تَتوافر لَها أسُس المَحَبَة وَ الفَضيلة.

وَنَحْتاجُ دائِماً في هذِهِ الحَياة إلى صَديق نَأْتَمِنْهُ عَلى أنْفُسِنا، وَ عَوْناً لَنا في وَقتِ الحاجَة. قالَ الشّاعر:

سَلامٌ عَلى الدُّنْيا إذا لَمْ يَكُنْ بِها

صَديقٌ صَدوق صادِق الوَعْدِ مُنْصِفا

وَ الصَّداقة تُحْفَة، تَزْدادُ قِيمَتها كُلّما مَضَى عَلَيْها الزَّمَن، وَ في كُلّ مَكان.

وَ مِنْ أعْظَم دَواعي بَقاء الصَداقة وَ الصُحْبة دَوام الإحْتِرام، وَ الإهْتِمام بِأمُوره، وَ عَوْناً وَ ساعِداً لِلْصَديق لأنَّ المَرْء قَليلٌ بِنَفْسِهِ، وَ كَثير بِإخْوانِه، وَ يَنْبَعُ ذلِك عَنْ سَماحَة نَفس، و خُلُق كَريم، و بَذْل لِلْمَعروف، وَ قَوْل طَيب.

هاوڕێ

هاوڕێیەتی دادەنرێت بە کارێکی زۆر جوان، ترسە لە حاڵێکی گرنگ لە ژیاندا و پەیوەستەکە لە پەیوەستەکانی خۆشەویستی.

هاوڕێکەت ئەو کەسەیە لە گەڵت دەژی لە نێو دەچێ لە هەموو کاروبارەکانتدا، جا ئەوە لە ئارەزووەکانتدا بێت، یان لە بیرو بۆچوونەکانتدا یان لە شێوانی بیردا، ئەو کەسەیە کە خۆشییەکانت دڵخۆشی دەکەن، ئازارەکانت خەماری دەکەن، سروشتی هاوسروشتە.

مرۆڤ هەرچەند بار و گوزەرانی باش بێت هەموو خۆشی و خۆشگوزەرانی، ئاسانکاری ژیانی بۆ بەدی هاتبێ ناتوانێت بە بێ هاوڕێ بژی.

هاوڕێیەتی لە باشترین کاتەدا دەبێت ئەگەر بنەمای خۆشەویستی و گەورەیی بۆ دەستەبەر کرابێت.

هەموو کات لەم ژیانەدا پێویستمان بە هاوڕێیەک هەیە متمانەی پێ بکەین یارمەتیدەرمان بێت لە کاتی پێویستدا. شاعیر دەڵێت:

ماڵئاوا لە جیهان ئەگەر تیانەبێت
هاوڕێیەکی ڕاستگۆ بەیمان ڕاست بە ویژدان

هاوڕێیەتی گران بەهایە، نرخی زیاد دەکات هەتا زیاتر بجایەنێت و کاتی بەسەردا بڕوات، لە هەموو شوێنێکدا.

لە گەورەترین پاڵەرەکانی مانەوەی هاوڕێیەتی وبرادەری بەردەوامی و ڕێزگرتن، گرنگیدان بە کاروباری، و یارمەتیدەر دان و باڵپشتی کردن، چونکە مرۆڤ بە تەنیا کەمە، وە زۆرە لەگەڵ براکانی، ئەمە هەڵدەقوڵێ لە پاکێتی دەروون، ڕەوشتی بەرز، هەوڵدان بۆ چاکە و وتەی باش.

الأَدَب وَ الثَقافَة

فَالأَدَب فَنٌّ مِنَ الفنُون الجَميلَة يَعْكِسُ مَظْهَراً مِنْ مظاهر الحَياة الإجْتِماعيَة وَ الثَقافية.
الكَلِمَة المُعَبِّرَة، تعبيرٌ فَني عَنْ مَوقِفٌ إنْساني يَنقُلُها الأديبُ وَ يَبْغى مِنْ وَرائِها المُتْعَةُ وَ الفائِدة.
فَلِلْكَلِمَة دَوْرٌ في بِناء المُجْتَمعات، وَ أكثَرُما يَظْهَرُ في المَواقِف الحَرِجَة وَ الأزمات وَ صانِع هذه الكَلِمات أديب مَلِك عَقْلاً واعياً مُتَسَلِحاً بِالوَعي وَ الإيمان بِالهَدَفِ وَ الثَقافَة المُتَطورة.
فَالأَديبُ يَمْلِكُ القُدْرَة عَلى رَبْطِ الماضي بِالحاضِر وَلَهُ عَيْنٌ تَكْشِفُ الغِطاء عَنْ روح الأُمَة وَ يَدٌ تَرْبُطُ بَيْنَ أجْزاء شَخْصِيَتِها وَ مَراحِل تَطَورِها.
وَ النَفسُ بِحاجَة إلى رُخاء في غِذائِها الفِكْري وَ العاطفي وَ الثَقافي، وَ الأدَباء يَجْلِبُونَ هذِهِ الحَقيقَة وَ يَقْدِمُون هذهِ الوَحية الفَنيَة لِلْمُجْتَمَع.
وَ يَجِبُ مُعامَلَة الأُدَباء على إخْتِلاف مَراتِبِهِمْ، وَ خاصَة الذينَ يَقومونَ بِخِدْمَة مَصالِح أُمَتِهِم بِالإخْلاص وَ الأمانَة، وَ جَلْبِ الأخْلاقِ الحَسَنة لَهُمْ بِكُلِّ الحُبِّ وَ التَقدير.

ئەدەب و ڕۆشنبیری

ئەدەب هونەرێکە لە هونەرە جوانەکان، سنوارێک لە سنوارەکانی کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیری دەخاتەڕوو.

وشەیەکی وتراو، وە دەربڕینێکی هونەری لەبارەی بوجوودێکی مرۆڤانەوە ئەدیب دەیگوازێتەوە، وە مەبەستی پاندا خۆشی و سوود بەخشینە.

وشە گرنگی خۆی هەیە لە بونیادنانی کۆمەڵگا، وە زۆرترین دەرکەوتن لە کاتە نارەحەتیەکان و تەنگەژەکاندا دەبێت، دروستکەری ئەم وشانە ئەدیبێک دەبێت خاوەنی زیرەکیەکی بە ئاگای تێدا بێت و باوەڕی بە ئامانج و ڕۆشنبیری پێشکەوتوو هەبێت.

ئەدیب دەتوانێت کۆن و داهاتوو بەبەکەوە پەیوەست بکات، چاوێکی هەیە دەتوانێ پەردە لەسەر گیانی گەل لابەرێت، وە دەستێکە بۆ گەیاندنی پارچەکانی کەسایەتییەکەی و هەنگاوەکانی پێشکەوتن.

دەروون پێویستی بە خۆراکی بیرکردنەوە و سۆزداری و ڕۆشنبری هەیە، ئەدیبەکان ئەم راستییە بە دەست دەهێنن و ئەم ژەمە دەوڵەمەندە پێشکەش بە کۆمەڵگا دەکەن.

پێویستە هەڵسوکەوتی باش بکرێت لەگەڵ ئەدیبەکان بە جیاوازی پلەوپایەیان، بە تایبەتی ئەوانە هەڵدەسن بە جرمەنکردنی بە سوود بۆ گەلەکەیان بە دڵسۆزی و دەستپاکی، و هێنانی ڕەوشتی باش بۆیان بە هەموو ڕێز و سوپاسێکەوە.

العَمَلْ

العَمَلُ هو أساسُ الحَياة الّتي نَعيشُها، وَ بِه نَسْمو و نحْصُلُ على قُوتِنا وَ أرْزاقِنا، وَ هو الشّيء السّامي الّذي يَجْعَلُ لِلْحَياة مَعْنى.

بالعَمَلِ نَعْمُرُ الأرْض، وَ يَعْلو البُنيان، وَ يَزْهو وَجْهُ الحَياة. و يَصْبحُ لِدُنيا حيلٌ واعٍ، يَعْرِفُ مالَهُ وَ ما عَلَيْه، وَ لا يَتكِلُ على غَيْرَه في تَحْصيل مَصْروفه، بَلْ يَتْعَبُ لِأجْلِ رفعة نَفْسِه و أهْلِه وَ وَطَنِه، لأنَّهُ هو المَصْدَر الرّئيسي الّذي يَحْصُلُ الأنْسان مِنْ خِلالِه النقُود الّتي تَعْتَبِر وَسيلَة لِتَسير أمور الحَياة وَ قَضاء الحاجات.

وَ الإنْفان في العَمَل بِأفْضَلِ الحال، ضَروري وَ مُقَدَم على أنْجارِهِ بِأسْرَعِ الوَقْت عَلى حِساب جَوْدَة العَمَل.

فَيَجِبُ إحْتِرام العامِلينَ وَ يَقْدُم لَهُمْ المُكافآت وَ يُعْطيهِم أجْرَهُمْ فَوْرَ الإنْتهاء مِنَ العَمَل كَما أوْصى بِه رَسولِنا الأكرَم بِقَوْلِه {أعْطوا الأجير أجْرَه، قَبْلَ أنْ يَجِفَّ عَرَقَهُ}.

فَكُلّما تَحَقَّقَ حَياة كريمَة لِلْعامِل زادَ نَشاطَهُ وَ حُبَهُ لِعَمَلِه، فَرقى الدّوْلة يَتِمُ مِنْ خِلال إحْتِرام وَ تَقْدير جهُود عُمالِها، وَ يُساهِمُ في بِناءْ بَلَدِهِ بإخْلاص وَ حُب.

نَعْمَلُ وَ نَجْتَهِد، كَي نَكونَ أشْخاصاً مُنْتجينَ وَ فَعالينَ في المُجْتَمَع، لا نَعيشُ عالةً على غَيْرِنا.

کارکردن

کارکردن سەمای ژیانە کە تێیدا دەژین، ڕێی بەرز دەبێتەوە، وە بەدەستی دەهێنین پێداویستی و ڕۆژییەکانمان، وە ئەو شتە بەنرخەیە کە ژیان پڕخدار دەکات.

بە کارکردن زەوی ئاوەدان دەبێتەوە، باڵەخانەکان بەرز دەبنەوە، ڕواڵەتی ژیان گەش دەبێتەوە، وامان لێ دێت بەوەیەکی بە ئاگامان هەبێت، دەزانێت مافی چییە و ئەرکی چییە، ئەرکی خۆی ناخاتە سەر کەسێکی تر بۆ بە دەستهێنانی حەزجییەکانی، بەڵکو ماندو دەبێت لە پێناو بەرری خۆیی و کەسوکار و نیشتمانەکەی، چونکە کارکردن سەرچاوەیەکی سەرەکییە کە بە هۆیەوە مرۆڤ پارە و سامان بەدەست دەهێنێت کە دادەنرێت بە هۆکارێک بۆ ئاسانکردنی کاروباری ژیان و جێبەجێ کردنی پێداویستییەکان. وردەکاری لە ئیشوکاردا بە باشترین شێوە پێویستە، بگرە لە پێشترە لە جێبەجێ کردنی بە شێوەیەکی خێرا بە بێ ڕەچاوکردنی چاکی کارەکە.

پێویستە ڕێزی کارمەندان بگیرێت و پاڵنەرە دارایی و دەروونییەکانیان پێشکەش بکرێت، کرێی کارەکانیان پێی بدرێت لەگەڵ تەواوکردنی کارەکاندا هەر وەکو چۆن پێغەمبەر دروودی خوای لێبێت ئامۆژگاریمان دەکات دەفەرموێ {کرێی کارکەران بدەن پێش ئەوەی ئارەقی لاشەیان وشک بێتەوە }. هەرچەندە ژیانی خۆشبەختانە دابین بکرێت بۆ کرێکاران جوڵەیان زیاد دەکات لەگەڵ خۆشەویستی بۆ کارەکەیان.

بەرری دەوڵەت بەدەست دێت لە نێوان ڕێزگرتن و لەبەر چاوگرتنی هەوڵی کرێکاران، بەشداردەبێت لە بونیادنانی وڵات بە دڵسۆزی و خۆشەویستی، کاردەکەن تێدەکۆشن، بۆ ئەوەی کەسانی بە بەرهەمهێنەر بین وە دەست بەکاربن لە کۆمەڵگادا، نەبین بە بار بەسەر کەسانی ترەوە.

الوَقْتْ

الوَقْتْ مِنَ الأشْياء الثَمينَة وَ المُهِمَة في حَياة الإنْسان الّتي اذا مَرّتْ لا تُعَوض وَلا تَعود، وَ يَجِبْ احْتِرام الوَقْت وَ تَنْظيمِهِ وَ نُحاوِل إسْتِغْلال كُلّ ثانيَة بِما هو مُفيدُ حَتّى لا نَنْدَم فيما بَعْد، وَ نَنظَم أمورُنا وَ لا نَهْدِرُ الوَقْت بِأمُور لا تَنفَعُنا.

وَ قيلَ {الوَقْتُ كالسَّيْفِ إنْ لَمْ تَقْطَعْهُ قَطَعَكَ} مَنْ أمْضى يَوْماً مِنْ عُمْرِهِ في غَيْرِ حَق قَضاهُ، أوْ مَجْد بَناه، أوْ خَيْر أسَسَه، أوْ عِلْمٌ أقْتَبَسَهُ، فَقَدْ عَق يَوْمَه وَ ظَلَمَ نَفْسَهُ، وَ ضاعَ فُرْصَة حَياتِهِ.

وَ إنّ التَحَرُرَ مِنْ خِرافَة عَدَمُ وجودِ الوَقْتِ الكافي هي أوْلى المَحَطاتِ الّتي تَنطَلِقُ مِنْها إلى حَياة مُنظَمَة، وَ إسْتِغْلال أمْثَل لِلْوَقْتِ وَ الحَياة بِشَكْل عام، وَ تَرْتيب ما تَحْتاجُهُ في أمورك.

فَلَا يُمْكِنُ الأسْتِفادة مِنَ الوَقْتِ بِمَعرِفَة أهْمِيّتهُ فَقَط بَلْ لا بُدَّ أنْ يَكمِلَ ذلكَ بِالإحاطَة بِكَيفيَة تَنْظيمَه وَ تَرْتيبَه، لِلْقيامِ بِعَمَلِ الشيء المُراد عَمَلَهِ على أكْمَلِ وَجْهِ وَ الحصُول عَلى المَطْلوب بِأقرَبِ الوَقْت.

يَجْبْ إسْتِغْلال الوَقْتِ وَ عَدَم إهْدارِهِ في كُلّ مَكان سَواءَ في البَيْتِ أوْ المَدْرَسَة وَ إنْجاز ما عَلَيْنا بِصورة حَسَنَة وَ جَيِّدَة.

کات

کات لە شتە بەنرخ وگرنگەکانە لە ژیانی مرۆڤدا، ئەوەیە ئەگەر رۆشت جێ ناگیرێتەوەو ناگەڕێتەوە، وە پێویستە رێزی کات بگیرێت و ڕێکبخرێت هەوڵ دەدەین هەموو چرکەیەک بەکاربهێنین، بەوەی بەسوودە هەتا پەشیمان نەبینەوە لە پاشاندا، وە کارەکانمان ڕێک بخەین، کاتەکانمان بە فیڕۆی نەدەین لە شتێک سوودمان پێ نەگەیەنێ.

وتراوە {کات وەک شمشێر وایە ئەگەر نەیبیریت دەتبڕێ} هەرکەسێ رۆژێک لە تەمەنی بباتە سەر جگە لەوەی هەقی بە جێ هێنابێت، یان بەرزییەکی دروست کردبێت، یان خێرێکی بونیاد نابێت، یان زانیارییەکی بەدەست هێنابێت ئەوە ئازاری رۆژەکەی داوە و ستەمی لە خۆی کردوە، وە هەڵێکی لەدەستداوە.

ڕێگومان ڕزگاربوون لە پروپاگەندەی نەبوونی کاتی پێویست دەسپێکی ونستگەکانە کە لەوێوە دەردەچین بۆ ژیانێکی ڕێکخراو وە باشترین سوود وەرگرتن لە کات و ژیان بە شێوەیەکی گشتی، و ڕێکخستنی پێویستی کاروبارت.

ناتوانرێت سوودمەند بیت لە کات بە زانینی گرنگییەکەی بە تەنها بەڵکو دەبێت ئەمە تەواو بکرێت بە بەئاگابوون لە شێوازی ڕێکوپێکخستنی، بۆ ئەو کارەی دەتەوێت پێی هەڵبسیت لەسەر شێوازێکی تەواو وە بە دەستهێنانی داواکراو بە نزیکترین کات.

پێوستە سوود لە کات ببینرێت بە فیڕۆ نەدرێت لە هەموو شوێنێک، لە ماڵەوە یان لە فوتابخانە، و جێبەجێ کردنی ئەوەی لەسەر شانمانە بە شێوەیەکی باش و چاک.

الإمْتِحان

الإسْتِعْداد لِأي عَمَلٍ هو أمْرٌ طَبيعي يَجِبُ القِيام بِهِ قَبْلَ العَمَلِ وَ الشروعِ فيهِ، وَ تَحْتاجُ لِتَحَمُّلِ البَدَني وَ الذِّهْني.
وَ سَيَكونُ الأمْرُ هكذا بِالنِسْبَةِ لِلْطالِب، حَيْثُ لا بُدَّ مِن الإسْتِعْداد النَفْسي وَ العَقْلي وَ الجِسْمي قَبْلَ دخول الإمْتِحان.
وَ الإطْلاع عَلى أكْبَر قَدَرٍ مُمْكِن مِنَ الأسْئِلَة الّتي مَرّتْ في السَّنَواتِ الماضِيَة، لِأنَّ الإمْتِحانات تَتْبَعُ نَمْطاً واحِداً تَقْريباً وَ إطْلاعِكَ عَلى كَيْفِيَة الأسْئِلة في السَّنَوات السابِقَة يُمْكِنُكَ مِن التَخْطيط لِلْإجابَة وَ تَوَجُّه بِشِكْلٍ إيجابي نَحْوَ الإمْتِحان.
الإسْتِهْتار بِالإمْتِحانِ وَ عَدَم المُبالاة يُؤَدّي حَتْماً إلى الفَشَلِ وَ الرسوبِ وَ عَدَمِ النَّجاحِ في أغْلَبِ الأحْيان.
وَ أنّ الحصُول عَلى الدَرَجاتِ العالِيَة يَعْتَمِدُ أوّلاً وَ أخيراً عَلى إجْتِهادِ الطّالِب، وَ إعْتِمادِهِ عَلى نَفْسِه، وَ دِراسَتِهِ اليَوْمِيَة وَ التّرْكيزْ عَلى المادّة المَطْلُوبَة.
يَجِبُ أنْ تَشْعُرَ بِأنّ الإمْتِحان لَيْسَ لِذَعْر وَ القَهْر إنّما حَثْ لِبَذْلِ الجُهْد وَ زيادَة التَحْصيل العِلْمي وَ نَماء القُوّة الفِكْرِيَة وَ الثَقافِيَة.

تاقیکردنەوە

خۆئامادەکردن بۆ هەرکارێک سروشتییە پێویستە ڕێی هەستنین پێش هەموو کارێک و دەستپێکردنێک، وە پێویستی بە خۆراگری جەستەیی و مێشکی هەیە.
دەبێت کارەکە بەم شێوەیە بێت هەروەها بۆ قوتابی، پێویستە ئامادەبی دەروونی و ئەقڵی و گیانی تیا بێت پێش ئەوەی بچێتە تاقیکردنەوە.
وە ئاگاداربوون لە زۆرترین ئەندازەی بەدەستهاتوو لە پرسیارەکانی ساڵانی ڕابردوو، چونکە تاقیکردنەوەکان لەسەر هەمان ڕێچکە دەڕۆن زۆربەی جار، ئاگاداربوونت لەسەر چۆنییەتی پرسیارەکانی ساڵانی پێشوو ئەو توانایەت پێ دەبەخشێت پیلان دانانت فێردەکات بۆ وەڵام دانەوە وە ڕوونکردنە تاقیکردنەوەکان بە شێوەیەکی ئەرێنی.
گاڵتەکردن بە تاقیکردنەوەکان و گوێ پێنەدانی بێگومان سەردەکێشێت بۆ دۆڕمان و کەوتن وە دەربەچوون لە زۆربەی کاتەکاندا.
بە دەستهێنانی نمرە بەرزەکان بە پلەی یەکەم و کۆتایی پشت دەبەستێت بە تێکۆشانی قوتابی، پشت بەخۆ بەستن، وە تێکۆشانی ڕۆژانە وە جەخت کردنە سەر ئەو بەشەی کە داوا کراوە.
پێویستە هەست بەوە بکەین تاقیکردنەوە بۆ ترساندن و دۆڕمان نییە بەڵکو بۆ هەڵنانە بۆ خستنەکاری تواناکان وە زیادکردنی بەدەستهێنانی زانیاریەکانە وە گەشەکردنی هێزی بیرکردنەوە و ڕۆشنبیرییە.

إكْرامُ الضَّيْف

الضِّيافة وَ استِقبال الضُّيوف مِن الأعمال المحببة و الكَريمَة، بَل مِنْ أسُس مَكارم الأخلاق، إكرامُ الضيف.

إنَّ اكرام الضيفِ عَمَلٌ مُحبب وَ طيِّبٌ، وَ تمسَّك بِه الأخيار مِن النَّاسِ مُنذُ الزَّمنِ القَديم.

وَ خِصالٌ جميل حثَّ عليْهِ الأنبياءُ وَ المُرْسَلون، وَ اتصف بها الجَوَادون كِرامَ النفوس، فمَنْ عَرِفَ بالضيافةِ عرِفَ بشرفِ المنزلة، و علو المَكانة، فما سادَ أحَدٌ قبلَ الإسلامِ و بعده إلّا عَنْ طريق إكْرامُ الضَيْف وَ طلاقة الوَجْه، وَ تبادُل المَحبة وَ طيبُ الكلامِ في استقبال الزّائرين.

وَ لا شكَّ إنَّ إكْرامُ الضَيْفِ طَبْع أصيلٌ تميَّزَ بِهِ الكُرْد عن غيرهِمْ مِنْ باقي الأمَم.

وَ حَثَّ النبي الأكْرَم صلى الله عَلَيْهِ وَ سَلَّم إكْرامُ الضَيف تقول {مَنْ كانَ يُؤمِنُ بِالله وَ اليَوْمِ الآخِرِ فليُكرِمْ ضَيفَهُ}

و مِمّا لا شَكَّ فيهِ إنَّ إكْرام الضَيْف هامٌ و رائعٌ يمس جوانب هامّة في حَياتنا تُحَقِقُ مِنْ خِلال زرْعِ الحُبِ وَ الأخُوة بين أفرادِ الأمَّة وَ ثِمارهِ مُمْتِعة لِلجَميع.

ڕێزگرتنی میوان

میواندارێتی و پێشوازی کردنی میوان لە کردەوە بەڕێز و خۆشەویستەکانە، بەڵکو لە بنەماکانی بەرزی ڕەوشت ڕێزگرتنی میوانە.

ڕێزگرتنی میوان کارێکی باش و خۆشەویستە، باشەکانی حەڵک لە دێر زەمانەوە پابەندبوون پێوەی.

وە ڕەوشتێکی جوانە پێغەمبەران و ڕەوانەکراوان خەڵکیان بۆ هەڵناوە، بەخشندە و دەروون پاکەکانی پێ ناسراوەتەوە، ئەوەی ناسراوبێت بە میوانداری ناسراوە بە پلەیەکی بەرز، بڵندی پلە و پایە، نەبووە بە گەورە لە سەردەمی پێش ئیسلام و دوای هاتنی ئیسلام جگە لە ڕێگەی ڕێزگرتنی میوان و ڕووخۆشی، وە گۆڕینەوەی خۆشەویستی،وە وتە شیرینی لە کاتی پێشوازی لە میوانەکان.

بێگومان ڕێزگرتنی میوان سروشتێکی کۆنە کە کوردی پێ جیاکراوەتەوە لە سەرجەم گەلانی تر.

پێغەمبەری بەڕێز {دروودی خوای لێبێت} هەڵی ناوین لەسەر ڕێزگرتنی میوان بە وتەی {هەر کەسێک باوەڕی بە خوا و ڕۆژی دوای هەبێت با ڕێز لە میوانەکەی بگرێت }

ئەوەی کە گومانی تیا نییە ڕێزگرتنی میوان گرنگ و بەسوودە، پەیوەندی بە لایەنێکی گرنگ هەیە لە ژیانماندا، چاندنی خۆشەویستی و برایەتی لە نێوان تاکەکانی گەل بە دەست دەهێنین لەو بێوەندەدا، وە بەرهەمەکەشی بە سوودە بۆ هەموان.

الفصول الأربعة

الفصُول الأَرْبَعَه كَأَثْوابٍ تَرْتَديها الأَرْض فَتتزيّن بِها وَ تجعلُها أكْثر جَمالاً وَ بَهاءً وَ نَضرةً، وَ هي الّتي تُعْطي لِلحَياه لونَها الجَميل، وَ هي الّتي بِها يَتَجَدَّدُ كُلّ قديم.

فَدَوْرَةُ الفصُول الأَرْبَعَة تَعْني بداية حَياة جَديدة وَ مَرْحلة أُخْرى مِنْ مَراحِل الأَرْض، يَتَجَدَّد مِنْ حَوْلِنا كُلّ شَيء. وَ بِدونِها سَتَبْدو حَياتِنا كَقِطعَة جامِدة لا لَوْنٌ لَها وَ لا قيمَة وَ لا حَلاوة مُمْتِعة.

فَالصَّيف فَصْلُ العَمَلِ وَ الجِدّ وَ إرْتِفاعِ درجةُ الحَرارة وَ تَكثُرُ الرّحَلات إلى البِحارِ فَهُوَ فَصْلُ الرَّفاهِية وَ الرّاحَة.

وَ في خَريف يَكْسو الكَوْن بِأَلْوانِه البَديعَة، فَيَخْلَعُ الشَجَرُ ثَوْبَهُ الأَخْضَر اليانِع وَ يَسْتَبْدِلُ الأَرْض لَوْنَها بِالأَصْفَر وَ يَفْرَحُ الفَلّاحونَ بِأَوَّل بَوادِ الخَيْر.

وَ في الشِّتاء تَتَجِهُ الحَرارَة نَحْوَ الإنْخِفاض المُسْتَمِر وَ البرودَة، الثلُوج وَ الأَمْطارِ تُحافِظ على مسْتَوى المِياه اللّازِم لِبَقاء الحَياة عَلى سَطْحِ الأَرْض.

وَ في الرَّبيع فَصْلُ الرِّقَةِ وَ الجَمال، وَ إعْتِدالِ الجَوّ وَ السَّفَرِ وَ النّزَهات.

وَ هكَذا لِكُلّ فَصْلٌ مِنَ الفصُولِ دَوْرها الكَبير في اعْطاء المُتْعَة وَ الرّفاهِية للحَياة.

چوار وەرزەی ساڵ

چوار وەرزەی ساڵ وەک پۆشاک زەوی دەپۆشن خۆی پێ دەڕازێنێتەوە وای لێدەکات زۆرتر جوان و درەوشاوە و لەبەرچاو بێت، ئەو ڕەنگە جوانەکەی دەدات بە ژیان، بە هۆی ئەوەوە هەموو کۆنێک تازە دەبێتەوە.

تێپەڕبوونی چوار وەرزەی ساڵ مانای دەستپێکی ژیانێکی تازە و قۆناغێکی ترە لە قۆناغەکانی زەوی، هەموو شتێ تازە دەبنەوە لە دەوروبەرماندا، بە بێ ئەم وەرزانە ژیان وەک پارچەیەکی بەستوو وایە نە ڕەنگی هەیە نە بەها وە نە خۆشییەکی بەسوود.

هاوین وەرزی ئیشکردن گوێ پێدانە وە بەرزی پلەی گەرما دەبێتە هۆی زیادکردنی گەشتەکان بۆ دەریاکان، ئەوە وەرزی خۆشگوزەرانی و پشوودانە.

لە پاییزدا بوونەوەر پۆشاکێکی بێ وێنە دەپۆشێ، درەختەکان بەرگە سەوزە پێگەیشتووەکەیان دەگۆڕن بە ڕەنگی زەرد، جوتیارەکان دڵخۆش دەبن بە سەرەتای دەستپێکردنی خێر و خۆشی.

لە زستاندا بە هۆی دابەزینی پلەی گەرمای بەردەوام و پەیدابوونی سەرما، بەفر و باران پارێزگاری لە ئاوی پێویست دەکەن، کە پێویستە بۆ مانەوەی ژیان لەسەر ڕووی زەویدا.

لە بەهاردا وەرزی ناسکی و جوانی، مامناوەندی کەشوهەوا و گەشت و سەیرانەکان.

بەم شێوەیە هەر وەرزێک لە وەرزەکان گرنگییەکی گەورەی هەیە بە پێدانی خۆشی و خۆشگوزەرانی بە ژیان.

فَصْلُ الرَّبيع

تُعدُّ فَصْلُ الرَّبيع مِنْ أزْهى وَ أبْهى فصُول العامِ و أجملها. تَبْهى الأرض لإرتِداءِ أجْمَلْ أثوابِها، فَصْلٌ مَلىء بالتجدد و الأمَلِ و ألوانِ الزُّهور بِمُخْتلفِ أشْكالها وَ ألوانها وَ عِطورِها. عاذب الطُيورُ وَ تَتغرّدُ بِجَمالْ أصْواتها وَ بِتَماوب، كَما تتجلّى ألوانُ الأزهارِ في بَهْجَتِها.

و النّاس مُنتشِرون في الحَدائِقِ وَ المَناطِق السّياحية و السّعادَة تَنعَمُ عَلى النّفُوس جَميعاً مِنْ خِلال الأجْواء المُعْتدِلَة وَ الشَمْسِ المُشرِقَة، وَ يُبَشِرُ بإمْكانِيَة الخروج مِنَ المَنْزلِ في أي وَقْت وَ التَمَتّع بالهَواءِ تَفُوح مِنْهُ رائِحَة الورود العَطِرَة.

و في هذا الفَصْل مرّةٌ جَميلَةٌ حَيْثُ تَنْطَلِقُ مَنْهُ الرّحلاتُ المَدْرَسيّة وَ العائلِيَة، فالمَدارِسُ تُنظِمُ رِحْلاتِها المَدْرَسيّة، الطُلابُ مَعَ مُعلِميهِمْ وَ مَدارِسِهِم لِبِناء جَوّ مَلىء بالحُبّ وَ التَفاهُم، وَ تَكوين عَلاقة طَبيعيّة مِنْ خِلال إخْتِلاطِهِمْ بِهذا الجَو المُمْتِع المَليء بِالحُبّ وَ الحنان.

فَمِنْ واجِبنا أنْ نَحْرِصَ عَلى حِفاظِ جَمال الأزْهارِ وَ الحَدائِقِ وَ لا نَقومُ بِإتلافِها وَ لا نَجْلِسُ عَلَيْها حَتى لا تَنقَطِع أو تُشَوه مَنظرُها لِلإسْتِمْتاعِ بِها دَوماً كُلّ عام.

وەرزی بەهار

وەرزی بەهار هەژمار دەکرێ بە ڕازاوەترین و بەرچاوترین و جوانترین وەرزی ساڵ، زەوی خۆی ئامادە دەکات بۆ پۆشینی جوانترین پۆشاکی، وەرزێکە پڕە لە تارەگەری و هەوا، وە ڕەنگە جوانەکانی گوڵەکان بە شێوازو ڕەنگەکان و بۆنە جیاوازەکانیانەوە.

باڵندەکان دەگەڕێنەوە و دەخوێنن بە خۆشترین دەنگیانەوە، وە جیاوازن، هەروەکو ڕەنگی گوڵەکان لە جوانیدا.

هەڵکی بڵاو بونەتەوە لە باخچە و شوێنە گەشتیاریەکاندا کامەرانی باڵ دەکێشێ بەسەر دڵ و دەروونەکاندا بە گشتی بەهۆی ئەو کەشوهەوا مامناوەندەوە، خۆر دەدرەوشێنەوە، مژدە دەدات بە توانینی چوونە دەرەوە لە ماڵەوە لە هەر کاتێکدا بێت، وە چێژوەرگرتن لەو هەوایەی لە بۆنی خۆشی گوڵەکانەوە دەردەچێت.

ئەم وەرزە تایبەتمەندییەکی خۆی هەیە کە دەست دەکرێت بە گەشتی خێزانی و قوتابخانەکان، مامۆستاکان گەشت بۆ قوتابییەکان ڕێکدەخەن، قوتابی لەگەڵ مامۆستاکانیان هەوڵ دەدەن بۆ ڕێکخستنی کاتێکی پڕ لە خۆشی و لێکتێگەیشتن، وە دروستکردنی پەیوەندیەکی سروشتی بە هۆی تێکەڵبوونیان بەم کەشوهەوا خۆشەوە کە پڕە لە خۆشویستن و خۆشەویستی.

پێویستە لە سەرمان پارێزگاری کردن لە جوانی گوڵەکان و باخچەکان و هەڵنەسین بە لەناوبردنیان، دانەنیشین لەسەر گوڵەکان بۆ ئەوەی نەقرتێن یان جوانییەکەی بڕاکێ، بۆ بەردەوامی خۆشی لێ ببینین هەموو ساڵێک.

فصل الصيف

الصيف أحد أجمل فصول السنة و أروعها و هو فصل الخير والعطاء و تجدد الحياة في عروق الأرض، و هو الفصل الذي تتجلى فيه الشمس بإرسال أشعتها الذهبية بكامل طاقتها. ففيه تشرق ألوان الحياة، و تكثر فيه أوراق الأشجار، و تشتد فيه الجذور لتكمل دورة الحياة التي بدأت في الربيع و إكمال الجمال و النضج.

في الصيف كثير من العطل الرسمية، تكثر الرحلات إلى البحار و المناطق السياحية و المناطق الشمالية الأكثر البرودة، و هو كما يراه البعض فصل الرفاهية و الراحة و المتعة حيث يطول النهار و يقصر الليل.

و تتجلى روعة الصيف بأنه يتيح للجميع إلتحاف السماء و النوم على الأرض و إرسال النظر إلى السماء الصافية دون الخوف من المطر و البرد.

و الدفء يتيح للجميع التفكير بشكل أفضل، و قلب صاف و ذهن قوي.

و هو فصل العمل، الذي تجتهد فيه جميع المخلوقات بنشاط ليس له مثيل لبناء حياة مليئة بالحب و التقدير.

وەرزی هاوین

هاوین یەکێکە لە خۆشترین و سەرنجڕاکێشترین وەرزەکانی ساڵ، وەرزی گەرمی و بەخشین و ئامادە کردنەوەی زیاتە لە باوەڕۆکی زەویدا، لەم وەرزەدا تیشکی ڕۆژ دەردەکەوێت بە ئاردنی تیشکە ئاڵتووبیەکەی بە هەموو ئاوایانەوە، ڕەنگەکانی ژیانی تێدا هەڵدێنن، گەڵای درەختەکان گەورە دەبن، ڕەگەکان تێیدا بەهێز دەبن بۆ خولی ئەو زیایەی کە لە بەهاردا دەستیان پێکردووە وە تەواوکردنی جوانیەکان و ڕەنگەبەشنی.

لە هاوینیدا ڕۆژانەی پشووە فەرمیەکان هەیە، گەشتەکان زۆردەبن بۆ دەریا وشوێنە گەشتیاریەکان و ناوچەکانی باکوور کە ساردترن، وە بەڵای هەندێکەوە وەرزی خۆشگوزەرانی و پشوو خۆشییە لەبەرئەوەی ڕۆژگار درێژ دەبێت شەوگار کورت دەبێت.

خوانی هاوین بەوە دەردەکەوێت کە دەگونجێ لەگەڵ هەمووان کە ئاسمان داپۆشەریان بێت و زەوی ڕاخەریان بێت، وە چاوپڕییە ئاسمانی ساماڵ بێنەوەی پرسی لە باران و بەرزە. گەرما بوار دەرەخسێنێ بۆ هەمووان بە شنوەیەکی باشتر بیکەنەوە، وە دڵێکی پێگەرد و ڕەنگەبەشینکی بەهێز.

ئەمە وەرزی کارکردنە، کە هەموو دروستکراوەکان تیایدا تێدەکۆشن بە چالاکییەکی زیاتر بۆ دروستکردنی ژیان پڕبێت لە خۆشەویستی و ڕێزلێگرتن.

فَصْلُ الخَريف

فَصْلُ الخَريفِ يَجْمَعُ كُلّ فصولِ العامِ فِيهِ، يتَساوى اللَّيْلُ مَعَ النَّهار، فَفيهِ يَأتي أوَّل المَطَر فَيَفْرَحُ القلُوب، وَ تَعْبُرُ الرِّياح بَيْنَ الحينِ وَ الآخَرِ بِقُوّة وَ صَخْب يَدْفَعُ الأجْسادَ وَ يَسْقُطُ أوْراق أشْجارِ اليابِسَة.

تَنْتَظِرُ لِإسْتِقْبالِ عَطاءِ السَّماء، في مَعْرَكَة صاخِبَة وَ إحْتِفال مُهيب لِلأرْضِ وَ السَّماء بِبَرْقِها وَ رَعْدِها وَ رِياحِها العاصِفَة يا لَها مِنَ الرَّوْعَة.

وَ لِلْخَريف سِحْرَهُ الخاص، فَهوَ الفَصْلُ الأوْحَد الّذي يَكْسُوا الأرْضَ بِحِلّة ذَهَبيَة وَألْوانِ دافِئَة عَذْبَة وَ فِيهِ تَهْدَأ الرُّوحُ أمامَ جَمالِهِ، وَ يَحْلُو الإسْتِمْتاع بِالسَيْرِ في الطُّرُقات تَحْتَ دِفْئِهِ وَ مَطَرِهِ.

وَ يَفْرَحُ الفَلّاحونَ وَ كُلُّ صاحِب أرْض يَشُدّ هِمَّتَهُ وَ يَعْقُدُ العَزْم لِيَحْرُثَ أرْضَه، وَ يَبْذُرُها، وَ يَحْضُرُها لِعامِ مَليء بِالْخَيْرات.

فَالْخَريف يَجْلُبُ الخَيْرَ لِلأرض وَ مِنْ أبْرَزْ المَزْروعات القَمْح وَ الشَعير وَ هُما أساسِيان في حَياة الأنْسان وَ الحَيْوانِ وَ الطّيُور.

وَيُعْطي الخَريف مَعْنى الحَياة وَ الحَيَويَة وَ كِفاح الإنْسان مَعَ الطَبيعَة مِنْ أجْلِ البَقاءِ وَ الحَياة.

وەرزی پاییز

وەرزی پاییز کۆکەرەوەی هەموو وەرزەکانی ساڵە، تیایدا شەو و رۆژ یەکسان دەبن، تیایدا یەکەم باران دەبارێت و دڵمان خۆشدەکات، با تێپەڕ دەبێت لە نێوان کاتێکەوە بۆ کاتێکی تر بە هێز و دەنگەوە لاشەکان پاڵ پێوە دەنێت، گەڵا وشکەکانی دار دەوەرێنێ.

جاوەڕێی پێشوازی بەخشینی ئاسمانین، لە جەنگێکی بەهێز و هاوارەوە ئاهەنگێکی پڕ مەترسی لە نێوان زەوی و ئاسمان بە هەورە تریشقە و هەورە گرمەوە و با بەهێزەکانی ئای چەند جوانی بەخشە.

پاییز جوانییەکی تایبەتی هەیە، ئەو تاکە وەرزە کە زەوی پۆشاکی ئاڵتووی لەبەر دەکات وە ڕەنگانێکی گەرم و شیرین، گیانەکان تێیدا لە بەردەم جوانییەکاندا ئارام دەبنەوە، چێژێکی خۆش وەردەگریت بە رۆیشتن لە ڕێگاکاندا لە ژێر گەرما و بارانی.

حوتبارەکان دڵیان خۆش دەبێت وە هەموو خاوەن زەوییەک هورەی بەهێز دەکات خۆی دادەمەزرێنێ بۆ کێڵانی رەویەکەی، بووی دەکات، ئامادەی دەکات بۆ ساڵێکی پڕ لە خێر و بێت.

پاییز چاکە بۆ زەوی دەهێنێت وە لە دیارترین کشتوکاڵ کردن گەنم و جۆ کە ئەمان بنچینەن لە ژیانی مرۆڤ و گیانلەبەر و باڵندەکان.

پاییز مانای ژیان و زیانەوە و تێکۆشان دەبەخشی بە مرۆڤ لەگەڵ سروشت لە پێناوی مانەوە و ژیان.

فصلُ الشّتاء

فصلُ الشتاء مِنْ أجملِ فصولِ الأرض و الغابات، و يبدأ المناخ بالتغير فتتجهُ درجاتُ الحرارة نحو الإنخفاض المستمر حتى تصبح شديدة البرودة، مع ظهور العواصف الرعدية و الرياح الجارفة، و هطُول الأمْطار، و نزول الثلوج.

و يلجأُ الإنسانُ و الحيْوان إلى القيام بعديد من التغيرات الواضحة في أسلوب حياتهم، و التي تساعدُهُم على التكيف مع طبيعة و أجواءِ الشّتاء و البقاء و إستمرارِ الحياة بأمان.

يظهرُ أهميّةُ الشّتاء في تحقيق توازُن الحياة و إستمرارها على سطْح الأرْض، أهمْيتُها في توفيرِ المياه الجوفية و البحيرات وَ الأنْهار.

و ترويَة التُربَة وَ حمايتها مِنَ الجفافِ وَ التصحُر، و المُساعدة على إنْعاشِ الغِطاءِ النّباتي الّتي تحتويه، و الذي يشكُل العُنصرَ الأساسي في السلْسِلة الغذائية للكائنات الحيّة.

بكُلّ قطْرة مِنَ الغَيْث، تغْتسِلُ النفوس مِنَ الضّغائن، وَ يتنفسُ فيه الصّفاء، فغَيْثُ السّماء يُحيي القلُوبِ قبل أن تلامس الأرْض.

و سيظلُّ الشّتاء أروَع الفصُولِ وَ تاج عَلى عَرْشِ الأرض العظيمة.

وەرزی زستان

وەرزی زستان لە جوانترین ئامادەکاری زەوی و گژوگیایە، کەشوهەوا دەست دەکات بە گۆڕانکاری پلەکانی گەرما بەرەو دابەزینی بەردەوام دەچێ هەتا زۆر سارد دەبێت، لەگەڵ دەرکەوتنی با و هەورە گرمەی بەهێز وبارینی باران وهاتنەخوارەوەی بەفر.

مرۆڤ و گیانلەبەران پەنا دەبەن بە گرتنەبەری چەند گۆڕانکاریەکی ئاشکرا لە شێوازی ژیانیان، بەو شێوەیەی پارمەتیان دەدات لەگەڵ هەڵکردن لەگەڵ سروشت و شێوازەکانی زستان وە مانەوە و تێپەڕاندنی بە سەلامەتی.

گرنگی زستان لە بەدەستهێنانی هاوسەنگی ژیان دەردەکەوێ، وە بەردەوامبوونی لەسەر گۆی زەوی، وە گرنگی بەدەستهێنانی ئاوی ژێر زەوی و دەریا و ڕووبارەکان و کانیەکان وە تێر ئاوکردنی زەوی وە پاراستنی لە وشکبوونەوە و بوون بە بیابان، پارمەتیدەر لەسەر ژیانەوەی پاراستنی گروگیا کە لە حۆی ئەگرێت، ئەوەی کە پێکهێنەری بەردی بناغەی ڕیزبەندی خواردنەکانە بۆ بوونەوەرە زیندووەکان.

لەگەڵ هەموو ئەمە بارانێک، دەروونەکان لە ڕق پاک دەکاتەوە، هەناسەی پاک هەڵدەمژین، بارانی ئاسمان دڵ ریدو دەکاتەوە پێش ئەوەی بەر زەوی بکەوێ، زستان بە جوانترینی وەرزەکان دەمێنێتەوە وە تاجە لەسەر پانتایی زەوی گەورە.

الأنسان

الإنْسان هوَ الكائِنُ الحَي الّذي يَسْتَطيعُ توظيف قُدْراتِه العَقْليّة، وَ الجِسْميّة لِصِناعَة وَ كَسْب ما يَحْتاجُهُ في حَياته اليَوْميّة.

وَ الأنْسان كائِنٌ إجْتِماعي بِطَبْعِهِ، وَ لكِنّهُ بارِع بِشَكْل فريد في اسْتِخْدام نُظُمِ التواصُل لِلْتعبير عَنِ الذاتِ وَ تبادُلِ الأفْكار وَ التَنْظيم.

يَتَمَيّزُ الأنْسان بِحِسّهِ الجَمالي وَ تَقْديره وَ تَذَوقِهِ التعبير عَنِ الذاتِ وَ الإبْداعِ الثَقافي في الفَنّ وَ الأدَبِ وَ الموسيقي.

وَ خَلَقَ اللهُ السَموات وَ الأرْضِ وَ ما بَيْنَهُما وَ سَخَرّها لِلإنْسان لإمْتِحانِهِ وَ إعْطاءِهِ جَراءً مُسْتَحَقاً في الآخِرَة بِقَدْرِ إلْتِزامِهِ بِما أمَرَ اللهُ وَ تَرْكِهِ لِما نَهَى عَنْهُ.

وَ اسْتَطاعَ الأنْسان إكْتِشافُ العِلْمِ في شَتّى أنْواعِهِ وَ هَدَفُهُ الأساسي هوَ العَيْش.

وَكانَ لِلنّمُو العَقْلي لِلأنْسان قُدْرَةٌ عالِيّة عَلى التَكَيُفِ مِمّا مَكّنَهُ في الإسْتِمْراريّة وَ عَدَم الإنْقِراض.

وَ الشّيء المُفيد لِلأنْسان تَنْظيمُ هَياكِل إجْتِماعِيّة وَ مَجْموعات مُتَعاونَة، وَ تأسيس العائِلات وَ مَعْرِفَة القَوانين الّتي تَضْبُطُ حَياتِهِ، بِذلِكَ يَسْتَطيعُ بِناءُ الهَيْكَلِ الحَضاري المُتَقَدِم.

مرۆڤ

مرۆڤ ئەو بوونەوەرە زیندووەیە کە دەتوانێت تواناکانی ژیری و گیانی بخاتەکار بۆ دروستکردن و بە دەستهێنانی پێویستییەکانی ژیانی ڕۆژانەی.

مرۆڤ بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتییە بە سروشتی، بەڵام بە شێوەیەکی نموونە و جوان لە شێوازی بەکارهێنانی ڕێکخستنی گەیاندن بۆ دەربڕینی خۆیەتی و گۆڕینەوەی سروبۆچوون و ڕێکخستنەکان.

مرۆڤ جیادەکرێتەوە بە هەستی جوانی و بایەخ پێدان و ناوەرۆکانی و دەربڕینی خۆیەتی و داهێنانی ڕۆشنبیری لە هونەر و ئەدەب و مۆسیقا.

خواوەند دروستی کردوە ئاسمانەکان و زەوی و ئەوەی لە نوانیاندا هەیە، مرۆڤی بەسەردا زاڵکرد و بۆ ئەوەی تاقی بکاتەوە و پاداشتی شایانی خۆی بداتەوە لە ڕۆژی دواییدا بە ئەندازەی پابەند بوونی بە فەرمانی خوای گەورەوە واز هێنانی لەوەی لێی قەدەغەکردوە.

مرۆڤ توانیوێتی دۆزینەوەی زانیاری بکات لە هەموو بوارەکانی ژیاندا، ئامانجی سەرەکی ئەو ژیانە. بێگومان گەشەی ژیری مرۆڤ توانایەکی بەرزی هەیە لەگەڵ خۆ گونجان ئەمە وای لێکردوە بەردەوامی پێبدات وە لە ناو بەچێت.

ئەو شتەی کە بەسوودە بۆ مرۆڤ ڕێکخستنی بنەما کۆمەڵایەتییەکان، وە کۆمەڵانی بارمەتیدەری یەکتری، وە دامەزراندنی خێزانەکان وە زانینی یاساکان کە ژیان ڕێک دەخات، بەمە دەتوانرێت پێکهاتەی شارستانی پێشکەوتوو دروست بکرێت.

الرِّفق

الرفقُ صفةٌ كريمةٌ، وخُلُقٌ جميلٌ، فيه سلامةُ العِرضِ وراحةُ الجسدِ، واكتسابُ المحامدِ والشهامةِ.

والرفقُ تحكّمٌ في هوى النفسِ ورغباتها، وحملُها على الصبرِ والتأنّي، وقدرةٌ على ضبطِ التصرفاتِ وإعتدالِ الأعمالِ، ووسيلةُ التوصّلِ والتودّدِ، وبلوغِ المرامِ.

فما أجملَ الرفقَ، وما أجملَ أهلَه، وما أحوجَ الناسَ اليومَ إلى التعاملِ فيما بينهم بالرفقِ واللينِ في كلِّ شؤونِ الحياةِ.

وحينَ يعتمدُ الإنسانُ على الرفقِ في معالجةِ شؤونِه يستطيعُ أن يفتحَ أصلبَ القلوبِ، ويذلّلَ أشدَّ المصاعبِ، والوصولِ إلى ما يريدُه بالسهولةِ. قالَ الشاعر:

مَنْ يَستعنْ بالرفقِ في أمرِه
يَستخرجِ الحيّةَ مِنْ وَكْرِها

ولكن في بعضِ الأحيانِ الشدّةُ والحزمُ ضروريانِ، لأنّ هناكَ حالاتٌ يحتاجُ إلى التيقّظِ، لأنّ الرفقَ في غيرِ موضعِه سببٌ مِن أسبابِ الفشلِ.

فسلوكُ طريقِ الرفقِ مع التيقّظِ أسلمُ عاقبةً، وأقوى أثراً في النفوسِ، فتكثرُ الأنصارُ، وتدفعُ المرءَ عن نفسِه أذى الأشرارِ.

نەرم و نیانی

نەرمونیانی ئاکارێکی بەخشندەیە، وە ڕەوشتێکی جوانە، تیایدا ناموس پارێزراوە، لاشە ئاسوودەیە، وە بەدەست هێنانی ئاشتەکان و پیاوەتییەکان.

نەرمونیانی خلەوگیری نارەرووی دەرووں و داواکارییەکانەنی، کە وای لێدەکات حۆگر و نەرم بێت، وە توانایەکە بۆ ڕێکخستنی کاروکردار و مامناوەندی کارەکان، وە هۆکاری بە یەک گەیشتن و خۆشەویستی و گەیشتن بە ئاوات.

ئای چەند جوانە نەرمونیانی، ئای چەند جوانە دوەیەکەی، ئای چەند خەڵک ئەمڕۆ پێویستی بە هەڵسوکەوتی نێوانیان هەیە بە نەرمونیانی لە هەموو بوارەکانی ژیاندا.

لە کاتێکدا مرۆڤ پشت دەبەستێ بە نەرمونیانی لە چارەسەری کاروبارەکانیدا دەتوانێت ڕەقترین دڵ ڕازی بکات وە بە چۆکاهێنانی قورسترین ناڕەحەتییەکان وە گەیشتن بەوەی دەیەوێت بە ئاسانی. شاعیر دەڵێت:

هەر کەسێک پەنابەرێت بۆ نەرمونیانی لە کارەکانیدا
دەتوانێت مار لە کونەکەیدا دەربهێنێت

بەڵام لە هەندێ کاتدا توندی خۆڕاگری پێویستە، چونکە هەندێ ڕووداو پێویستی بە بەئاگایی هەیە چونکە، نەرمونیانی ئەگەر لە جێگای خۆیدا نەبێت هۆیەک دەبێت لە هۆکارەکانی داڕمان.

گرنگەسەری ڕێگای نەرمونیانی لەگەڵ چاوکراوەییدا، ئاشتی دواڕۆژی دەبێت، وە بەهێزترین کاریگەری دەبێت لەسەر دەروون، ئارامەتیبدەرەکان زیاد دەکات، وە مرۆڤ دوور دەخاتەوە لە ڕەرەری خراپەکاران.

الغضَبْ

الغَضَبُ شعُورٌ إنْسانِي طَبعِي، يُصيبُنا جَميعاً، وَلا نَسْتَطيعُ أنْ نَمْنَعَهُ لِأَنَّ مَنْعَهُ تُقَلِلُ مِنْ شعُور الأنسان بالنَّفسِ عَمّا بداخِلِهِ، نَتيجَة مَوْقِف ما أثارَ حَفيظتَنا، أوِ أغضَبَنا.

لا يَجوزُ لِأَحَد أنْ يَعبِّرَ عَنْ غَضَبِهِ بِطَريقةٍ تُؤْذي مَنْ حَوْلَهُ يَجِبُ مَعْرِفَةُ الأَسْبابِ الحَقيقيَة وَراء الشَّيء الَّذي أغضَبَهُ قَبْلَ أنْ تَبْدَأ غَضَبَهُ، لِأنَّ الطَريقة الخاطِئَة لَنْ تَزيلَ ما حَدَثَ وَ إنَّما سَبَبٌ في مَزيد مِنَ الأضْرار لِنَفْسِهِ أوِ الآخَرين، وَ تَدَمُرِ عَلاقاتٍ جَيِّدَة بَيْنَنا وَ بَيْنَ الآخَرين.

فهُو الّذي يَجْعَلُ المَرْء كَثيرُ الخَطَأ، مُضْطَرٌ بالتَّفْكير قاسياً في المُعاشَرَة لا تَعْرفُ التَسامُحِ بِكُرْهِ مَنْ يُخالِفَهُ، وَ لا يَتسِعُ صَدْرَهُ لِأحَد، حَتى في كَثيرٍ مِنَ الأحيانِ بَيْنَ أهْلِه وَ أوْلادِهِ فَلا يَسْتَطيعُ العَيْش بِالهدُوءِ وَ الأمان.

وَ قَدْ طَلَبَ رَجُلٌ مِنَ الرَّسولِ صلّى الله عَلَيْهِ وَ سَلّم وَصِيَة فَقالَ لَهُ {لا تَغْضَبْ وَ كَرَّرها ثَلاثاً}

إنَ الغَضَبَ لَنْ يُغَيِّرَ شَيْئاً أوْ يُقَدِمَهُ، بَلْ إنَّ الصَبْر وَ كَظْمِ الغَيْظِ يَصْنَعُ في نفوسِ النّاس العَجائِبَ وَ يَشْعُرُ بِلَذة وَ إحْتِرام وَ يُساعِدُ عَلى النَجاحِ وَ التَفَوق بِالسهولَة.

تووڕەیی

تووڕەیی هەستێکی سروشتی مرۆڤە، هەمووان تووشی دەبن، و ناتوانن لێی دابڕێن، چونکە دابڕان لێی هەستی مرۆڤ کەم دەکاتەوە بە دەرکردنی ئەوەی لە ناخدایە، لە ئەنجامی هەڵوێستێک کە ناخمان دەهەژێنێ، بۆیە تووڕەمان دەکات.

ڕەوا نییە بۆ هیچ کەس تووڕەییەکەی بە ڕێگایەک دەربڕێت کە ئازاری دەوروبەری بدات، پێویستە هۆکاری سەرەکی کە لەودیوی ئەو شتەوەیە کە تووڕەی کردووە بزانرێت پێش ئەوەی تووڕەبوونەکەی دەست پێبکات، چونکە ڕێگا گرتنەبەری نادروست ڕووداوەکە لا نابات بەڵکو زیاتر زیان بە خۆی و کەسانی تر دەگەیەنێ، پەیوەندی چاکی نێوانمان و خەڵکانی تر تێکدەشکێنێ.

تووڕەیی وا لە مرۆڤ دەکات هەڵەی زۆر بێت، بیرکردنەوەی ناجێگیر بێت، ڕەقبێت لە تێکەڵبووندا، لێبووردەیی نازانێت، ڕقی لە کەسانێک دەبێت پێچەوانەی ئەوبن، سینگ فراوانی نییە بۆ هیچ کەس، هەتا زۆرجار لەناو کەسوکار و منداڵەکانی ناتوانێت بە هێمنی و دڵنیایی بژی، پیاوێک داوای لە پێغەمبەر{درودی خوای لێبێت} کرد ئامۆژگاری بکات پێی ووت{تووڕە مەبە سێجار دووبارەی کردوە}

تووڕەیی هیچ گۆڕانکارییەک ناهێنێتە کایەوە یان پێشی ناخات، بەڵکو دان بەخۆداگرتن و خواردنەوەی ڕق دروستی دەکات لە دەروونی خەڵکیدا شتانی سەبر وە هەست بە خێر وەرگرتن وە یارمەتیدەرە بۆ سەرکەوتن و بەرزبوونەوە بە ئاسانی.

الاتحاد

حينما تجتمع كلمة الأمة تأتلف قلوب أبنائها، و تقوى عرى الإخاء بين أفرادها، و تسبغ الخير في جميع أرجائها، و لا تجد في البلاد من يكره الآخر، أو يحقد عليه، و تكون الأمة قوية، مسموعة الكلمة، لا تجرؤ الأمم الأخرى على النيل منها. فالأمة المتحدة الكلمة تعرف كيف تصنع الرقي و النجاة.

و المستقبل تعني قوة الفكر الذي يتطور بالانفتاح على الأفكار الجديدة، ثم الاتحاد بتلك الأفكار، و يتم بذلك التفاعل الفكري لنسج الفكر الذي تجري وراءه قوة تمثله الجماهير.

و أما إذا كانت كلمة الأمة متفرقة تمزق صفوفها و تمزق قلوب أبنائها، و تسود التشاؤم، و تهتز العزائم و تتلاشى الهمم، و تتخاذل النفوس.

و قال الشاعر: **إذا ما أراد الله ذلّ قبيلة**

رماها بتشتيت الهوى و التخاذل

فلنحرص جميعاً على أن نكون متحدين من الداخل و الخارج، متماسكين فيما بيننا، لأنّ الاتحاد أساس كلّ تطور في الحياة و الفرقة لم تكن يوماً إلا سبباً من أسباب الفشل و الخراب.

پێکەنین

لە ناخێدا گەل وشەمان یەک ڕێک دڵەکان ڕێکەوە ئالودە دەبن، بەهێز دەبێت برایەتی نێوانیان، وە بڵاودەبنەوە خێر و خۆشی لە هەموولایەک، لە وڵاتدا دەست پێدەکەوێت کەسێک کەسێکی خۆشەوێت یان ڕقی لێدەبێتەوە. لەو کاتەدا گەل بەهێز دەبێت، وە بێسێراو دەبێت. هیچ گەلێکی تر ناتوانێ دەستدرێژی بکەبەسەر، گەلی خاوەن یەک وشە دەرانێت خۆی دەستدرێژی دەستدرێژکاران لەناو دەبات.

دوارۆژ مانای هێزی بیرکردنەوە کە ڕێشەکەوی بە کراوەی بەرامبەر بیرکردنەوە تازەکان، پاشان یەکگرتنی ئەو فکرانە دێنەدی، تێکەڵ کردنی ئەو بیرۆکانە بۆ ئەوەی بەرهەمێکی بیرکردنەوەی وا کە هێزی ئەوانەی تر لە هاوڵاتی بە دوادا بێت، بەڵام ئەگەر وشەی گەل جیاواز بوو بیرەکانی لەیەک دەبچڕێت، دڵی ئەوەکانی جیاواز دەبن، ڕەسی پاڵ دەکێشێت، تواناکان دادەڕوخێن، هەوڵەکان بەفیڕۆ دەچن، دەروەکان سەرشۆڕ دەبن. شاعیر دەڵێت:

ئەگەر خوا بەوێت هۆزێک سەرشۆڕ کات
ئەیخاتە ناویان جیاوازی بۆچوونەکان و سەرشۆڕی

تا هەموان هەوڵ بدەین وشەکانمان یەکبخەین لە ناخەوە و بە ئاشکرا. دەستمان بگەین بە یەک لە نێوانمان، چونکە یەکێتی نیشتمان هەموو ڕێشکەوتنێکە لە ژیاندا، وە جیاوازی بێتەوە زۆرێک جگە لە هۆکاری دۆڕان و خراپە.

المُشاوَرَة

الإسْتِشارَة عَمَلِية أخْذُ الآراءِ مِنَ المُخْتَصين، أوْ مِنْ ذَوي الخِبْرَة الحَياتيَة، مِمّا سَيُؤدي إلى الوصُول إلى القَرارِ بِأفْضَلِ صورَة.

إنّ الأنْسان مَهْما بَلَغَ مِنْ سِعَة الفِكْر، وَ رَجاحَة العَقْل، فَقَدْ يَحْتاجُ إلى إسْتِشارَة سِواهُ مِنْ العَقلاء، وَ أصْحابُ التَجارُبِ في مُعالَجَة مَشاكِله.

وَ إذا شاوَرتَ العاقِلُ يَصيرُ عَقْلَهُ لَكَ، فَعَقْلُ المَرْءِ قَدْ لا يَقْوى عَلى الإحاطَةِ بِكُلّ شَيء، وَ إدْراك غامِضِها، فَإن إسْتَعانَ بِآراءِ الآخَرين أمَنَ السقُوطِ وَ الخُسْران، وَ ضَمَّ لِنَفْسِهِ السَداد وَ الصَّواب.

وَ قيلَ {ما خابَ مَنْ إسْتِخار وَ لا نَدَمِ مَن اسْتَشار} وَ الإسْتِشارَة مِصْباحٌ سِحْري يُضيء أمامَ المَرْءِ الطَريق المُظْلِمَة، وَ يَرْشُدُهُ إلى السَبيل الصَحيح، دونَ أنْ يَكْلُفَهُ ذلكَ جَهْداً أوْ عَناء.

وَ يَجِبُ أنْ لا نَنْسى أنَ المُسْتَشار يَجِبْ أنْ يَكونَ أميناً كَما قالَ الرَّسول {المُسْتَشارُ مُؤْتَمِن}

وَ الأسْتِشارَة قَدْ تُريحُ الأنْسانُ في حال كانَ رَأيهِ خاطِئاً، لِأنّهُ سَوْفَ يَبْري نَفْسَهُ مِنْ تُهْمَة التَقْصير.

وَ إنّ الإسْتِشارَة وَ مُشارَكَة آراءِ الآخَرين سَتوصَلُ إلى القَرارِ الصَحيح في الحَياة.

ڕاوێژکردن

ڕاوێژکردن کرداری وەرگرتنی بۆچوونەکانە لە کەسانی پسپۆڕ، یان ئەوانەی شارەزای کایەکانی ژیانن، ئەمە دەبێتە هۆی گەیشتن بە بڕیاردان بە باشترین شێوە.

مرۆڤ هەرچەندە گەیشتبێتە فراوانیەکی بیروبۆچوون، و سەرکەوتن لە ژیریدا، کاتی وا دەبێت پێویستی بە ڕاوێژکردن هەیە لەگەڵ کەسانی تر کە خاوەن ژیرین، و خاوەن ناقیکردنەوەن لە چارەسەری کێشەکانی.

ئەگەر ڕاوێژت بە کەسانی ژیر کرد ژیرییەکەی بە دەست دەهێنیت بۆ خۆت، ژیری مرۆڤ جاری وایە توانای بەئاگا بوونی نییە لە هەموو شتێکدا، شارەزا بێت لە ناڕوونەکاندا، ئەگەر پەنای بردەبەر بۆچوونەکانی خەڵکانی تر دڵنیا دەبێت لە کەوتن و زەرەر کردن دەستەبەری دەکات بۆ خۆی تەواوی و ڕێکان، وتراوە {زەرەرناکات کەسێک کاتێک لەکارێکدا دوودڵ بێت داوا لەخوا بکات بۆی یەکلابکاتەوە و کەسێک پەشیمان نابێت کە ڕاوێژ بە کەسانی تر بکات بۆ ئەنجامدانی کارەکەی}

ڕاوێژ ڕووناکییەکی جادوییە، ڕێگای تاریک بۆ خەڵکی ڕووناک دەکاتەوە، ڕێنمایی دەکات بۆ ڕێگای ڕاست، بێ ئەوەی بەدەستهێنانی هەوڵێکی زۆر یان ماندو بوونی بوێ.

دەبێت ئەوە لەبیرنەکەین ڕاوێژپێکراو دەبێت متمانەی هەبێت هەروەکو پێغەمبەر(د، خ)دەفەرموێ {ڕاوێژپێکراو متمانە پێکراوە}.ڕاوێژکردن مرۆڤ ئەحەوێنێتەوە ئەگەر کەوتە هەڵەیش، چونکە لەو کاتەدا خۆی بە تاوانبار نازانێت، ڕاوێژکردن و بەشداری کردنی بۆچوونەکانی کەسانی تر دەتگەیەنێت بە بڕیاری دروست لە ژیاندا.

قِصَة كوبِ اللَّبن {الإعْتماد عَلى الغَيْر}

حَدَثَتْ مَجاعَة بِقَريَة.... فَطَلَبَ الوالي مِن أهلِ القَريَة طَلَباً غَريباً كَمُحاوَلَة مِنْهُ لِمُواجَهَة خَطَر القَحْطِ وَ الجُوع.... وَأخْبَرَهُم بِأنّه سَيَضَعُ قَدَراً كَبيراً في وَسَطِ القَريَة.

وَ انَ عَلى كُلّ رَجُلٍ وَ إمرأة أنْ يَضَعَ في القَدَرِ كوباً مِنَ اللّبَنِ بِشَرْط أنْ يَضَعَ كُلّ واحِدِ الكوب لِوَحْدِهِ مِنْ غَيْر أن يُشاهِدَهُ أحَد.

هَرَعَ النّاسُ لِتَلْبيَة طَلَبُ الوالي... كُلّ مِنْهُم تُخْفي بِاللّيْلِ وَ سَكَبَ ما في الكوبِ الّذي يَخُصُه.

وَ في الصَّباحِ فَتَحَ الوالي القَدَر....وَماذا شاهَدَ ؟ شاهَدَ القَدَرُ وَ قَدْ إمْتَلأَ بِالماء!!

أيْنَ اللَّبَن ؟! وَلِماذا وَضَعَ كُلّ واحِدِ مِنَ الرَّعيَة الماء بَدَلاً مِنَ اللَّبَن ؟

....الإجابَة أنّ كُلّ واحِدِ مِنَ الرَّعِيَة... قالَ في نَفْسِهِ: إنّ وَضْعي لِكوبِ واحِدِ مِنَ الماءِ لَنْ يُؤَثِر عَلى كَميَةِ الكَبيرَة التي سَيَضَعُها أهْلُ القَرْيَة.

وَ كُلّ مِنْهُمْ اعْتَمَدَ عَلى غَيْرِهِ، وَ النَتيجَة أنّ الجوعَ عَمّ هذِهِ القَرْيَة وَ ماتَ الكَثيرون، وَ لَمْ يَجِدوا ما يُعينُهُم وَقْتَ الأزمات.

چیرۆکی کوپە شیرەکە {پشت بەستن بە کەسانیتر}

برسییەتی لە گوندێکدا ڕوویدا.... لێپرسراوی دێکە داواکارییەکی نامۆی لە خەڵکەکە کرد، وەک هەوڵێک بۆ بەرامبەر بوونەوەی ترسی بێ بارانی و برسیەتی.... ڕابگەیاند مەنجەڵێکی گەورە دادەنێت لە ناوەڕاستی دێکەدا.

پێویستە لەسەر هەموو ژن و پیاوێک کوپێک شیر بخاتە ناو مەنجەڵەکەوە بە تەنها بێ ئەوەی کەس بیبینێت.

بەخێرایی خەڵکی کەوتنە جێبەجێ کردنی فەرمانی لێپرسراو.... هەر یەکێ لەوان شەو دیار نەما کوپەکەی تایبەت بە خۆی ڕژانە ناو مەنجەڵەکە.

لە بەیانیدا لێپرسراو مەنجەڵەکەی هەڵدایەوە.... چی بنی ؟! بینی مەنجەڵەکە پڕکراوە لە ئاو !! ئەی شیرەکە کوا؟!! بۆچی هەریەکێ لە خەڵکەکە ئاوی تێکردووە لە بانی شیر ؟!!

...... وەڵام: هەریەکێ لە خەڵکەکە بە خۆی وتووە ئەگەر من کوپێک ئاوی تێ بکەم هیچ کاریگەری ناکاتە سەر ئەو شیرە زۆرە کە هەموو خەڵکی دێ دەیکەنە مەنجەڵەکەوە.

هەریەکێ لەوان پشتی بە کەسانی تر بەستووە، بەرهەمەکەی برسیەتی هەموو خەڵکی دێکەی گرتەوە و زۆربەیان مردن، شتێکی وایان نەبوو یارمەتیدەریان بێت لە کاتی نارەحەتییەکاندا.

قصّة الحارس الأمين

من خلال عملي بالشرطة، ازداد إيماني بالله و رضاي في إحساسي إنهُ يرعاني فلا أحتاج لأحد.

و ذات ليلة كنتُ أطوفُ في منطقة حراستي، أقاومُ البرد بالسير جيئة و ذهاباً.

رأيتُ عن بعدٍ رجلاً يسيرُ في حذر وَ يقودُ بقره، انَّ الليل قد انتصف، لم يكُن موعدُ خروج الفلاحين الى حقولهم، و تقدمتُ منهُ و سألتهُ عن سبب سيره في هذا الوقت المتأخر من الليل؟

و تظاهر بالخوف، و أخرجَ من ملابسه وَرقةَ مالية من فئة خمسة و عشرين ألف دينارٍ وَ حاول أن تعطيها اليَّ تأكدتُ إنّهُ سارق للبقرة.

طلبتُ منهُ أن يسيرَ أمامي الى قسم الشرطه... و زاد إرتباكهُ.. أخرج من جيبه وَرقة مالية أخرى وَ راح يرجوني أن أتركهُ..ولم أترددُ تراجعتُ للخلف...واشهرت سلاحي هددتهُ بالقتل، و أمرتهُ أن يسيرَ أمامي إلى قسم الشرطه، و سرتُ خلفهُ من حذر وَ كُلّما إلتفت وَراءهُ... يُشاهدني و سلاحي نحوهُ بلغنا قسم الشرطه و قدّمتهُ للضابط و رأيت الرّجل يقفُ أمامهُ ويبتسمُ ويقولُ لي إنّهُ بانتُ مُدير الأمن الجديد يفقدُ حال رعيته، و قال لي أنت رَجُلٌ شريف و أعطاني المُكافأة.

چیرۆکی پاسەوانە دەستپاکەکە

لەو کاتەدا کاری پۆلیسم ئەنجام دەدا، باوەڕم بە خوا بەهێز بوو، هەستم وابوو ئەو ئاگای لێمە و هیچ پێویستم بە کەس نیە.

لە یەکێک لە شەوەکاندا هاتووچۆم دەکرد لەو شوێنەدا پاسەوانیم دەکرد، بەرەنگاری سەرمام دەکرد بە هاتووچۆ.

لە دوورەوە پیاوێکم بینی دەڕۆیشت بە وریاییەوە مانگایەکی پێبوو.نیوەشەو بوو، کاتی دەرچوونی جوتیارەکان بەبوو بۆ دەشت و دەر، لێی نزیک بوومەوە و پرسیارم لێکرد هۆی چیە بەم کاتە دەڕۆی بەم درەنگەشەوە ؟

ترسی زۆرەوە دیاربوو، دەستی کرد بە پۆشاکەکەیدا کاغەزێکی پارەی بە بڕی بیست و پێنج هەزار دینار دەرهێنا ویستی بیدات پێم، ئیتجا دڵنیا بووم ئەمە ئەم مانگایەی دزیوە، داوام لێکرد پێشم بکەوێت بۆ بەشی پۆلیس.... زیاتر تووشی دڵەڕاوکێ بوو... کاغەزێکی پارەی تری دەرهێنا وای لێهات داوای دەکرد وازی لێبهێنم... دوودڵیم نەما گەڕامەوە دواوە.... تفەنگەکەم لێڕاکێشا ترسانم وتم دەتکوژم، فەرمانم پێکرد پێشم بکەوێ بۆ بەشی پۆلیس.... بە دوایدا دەڕۆیشتم بە ئاگا لە خۆبوونەوە هەر کە لای دەکرد بۆ دواوە دەیسی چەکەکەم ڕووی لەوە، گەیشتینە بەشی پۆلیس پێشکەشی ئەفسەرەکەم کرد، بینیم ئەم پیاوە لە بەردەمدا پێدەکەنی پێی وتم ئەمە جێگری ئاسایشی ناوبە گەڕاوە بۆ ئەوەی ژیانی خەڵکی بەسەر بکاتەوە، پێی وتم تۆ پیاوێکی ڕەسەنی و پاداشتی کردم.

قِصّةُ النَّجاح

دَخَلَ مُدَرِسُ الصّف بَدَأ في شَـرْحِ الدَّرْس، فَسَأَلَ سُؤالاً لِطالِب، ضَحِكَ جَميعُ الطُّلاب لِجَوابِهِ، ذَهَلَ المُدَرِسُ وَ أخَذَتْهُ الدَّهْشَــة، لَكِـن خِبْرَتَـهُ التَدْريسـيَة عَلَّمَتْـهُ أنَّ وَراءَ الأكْمَـة ما وَرائَهـا، يَضْـحَكونَ لِوقـوعِ السُّـؤالِ عَلـى طالِـب غَبـي فـي نَظَرَهِم.

بَعْدَ إنْتِهاءِ الدَّرْسِ نادى المُدَرِسُ الطّالِبَ وَ كَتَبَ لَهُ بَيْتاً مِنَ الشِعْرِ عَلى وَرَقَة، وَ قالَ يَجِـبُ أنْ تُحْفَـظَ هـذا البَيْـتِ كَحِفْظِ إسْمِكَ وَ لا تُخْبِرُ أحداً بِذلكَ.

وَ في يَومِ التالي كَتَبَ المُدَرِسُ بَيْتَ الشِعْرِ عَلـى السَّبورَةِ وَ قـامَ بِشَـرْحِهِ مُبَيِّنـاً فيـهِ المَعـاني وَ البَلاغَـة، ثُـمَّ مَسَحَ السَبُورَة، وَ قالَ لِلطُلاب: مَنْ مِنْكُمْ حَفَظَ البَيْتِ يَرْفَعُ يَدَه؟

لَـمْ يَرْفَـعْ يَـدَهُ بِإسْـتِثْناء ذلـكَ الطالِـب فَأجـابَ،وَ ثَنّـى عَلَيْـهِ المُعَلِّـمُ وَ أمَرَ الطُـلاّبُ بِالتَصْـفيقِ لَـهُ، الطُـلاّبُ بَيْنَ مَـذْهولِ وَ مُتَعَجّبِ وَ مُسْتَغْرَب.

تَكَرَّرَ المَشْهَدُ خِلالَ أسبوعِ بِأساليبِ المُخْتَلِفَـة بَـدَأتْ نَظْرَةُ الطُـلّابِ تَتَغَيَّـرَ نَحْـوَ الطّالِـب، وَ بَـدَأت نَفْسِـيَةُ الطّالِـبِ تَتَغَيّر لِلأفْضَـل....بَدَأ يَثِـقُ بِنَفْسِـهِ شَـعَّرَ بِقُدْرَتِـهِ عَلـى مُنافَسَـة زُمَلائِه، بَلْ وَ التَفَوقِ عَلَيْهِم.

وَ أكْمَـلَ هـذا الطّالِـبِ الثانَويَـة ثُـمّ الجامِعَـة وَ الماجِسـتر وَ الدكتوراه وَ شَكَرَ مُدَرِسَهُ لِتَشْجيعهِ بِهذهِ الطَريق الرائِعَة.

چیرۆکی سەرکەوتن

مامۆستا چووە ناو پۆل دەستی کرد بە وانە وتنەوە، پرسیارێکی لە یەکێ لە قوتابییەکان کرد... هەموو قوتابییەکان پێکەنین بە وەڵامەکەی....مامۆستا واقی ورما و توشی سەرسورمان بوو، بەڵام پسپۆربەکەی لە کاری وانەوتنەوەی فێری کرد لە پشت ئەم تەپۆلکەیەوە شتانی شاراوە هەیە، پێدەکەنن لەبەر ئەوەی پرسیار لە قوتابیەکی بێ مێشک کراوە بە لای ئەوانەوە.

لە دوای تەواوبوونی وانە مامۆستا دێرە هۆنراوەیەکی بۆ نووسی لەسەر پارچە کاغەزێک، پێی وت پێویستە ئەم دێرە هۆنراوەبە لەبەر بکەی وەک ناوی خۆت و لای کەس باسی نەکەیت.

لە ڕۆژی دوایدا مامۆستا دێرە هۆنراوەکەی لەسەر تەختە ڕەشەکە نووسی وهەستا بە باسکردنی هەموو مانا وشنوە ڕەوانبێژیەکانی تیا ڕوون کردەوە پاشان کوژاندیەوە.

بە قوتابیەکانی وت: کێ لە ئێوە ئەو دێرە هۆنراوەیەی لەبەرە دەست بەرز بکاتەوە، کەس دەستی بەرزنەکردەوە جگە لەو قوتابیە نەبێت وەڵامی دایەوە، مامۆستا سوپاسی کرد و بە قوتابیەکانی وت چەپڵەی بۆ لێبدەن، قوتابیان لە نێوان واق ورمان و سەرسورماندا بوون.

ئەم شێوازەی بە چەند جۆرێک لە هەفتەیەکدا دووبارە کردەوە بۆ ئەم قوتابیە، وایلێهات دەروونی قوتابیەکە بەرەو باشتر ڕۆیشت... وای لێهات باوەڕی بە خۆی پەیدا کرد، هەستی کرد دەتوانێ پێشبڕکێ بکات لەگەڵ هاورێکانی، بەڵکو لەوانیش باشتر بێت، ئەم قوتابیە ئامادەیی تەواوکرد پاشان زانکۆ و ماجستێر و دکتۆرا، سوپاسی مامۆستاکەی کرد بۆ هەڵسانی بەو شێوازە جوانە.

التواضع

التواضُع مِنْ أسْمى صِفاتِ النّاس، فمَنْ إتّصَفَ بها كان إنساناً إجتمَعَتْ فيهِ صِفاتُ النبْلِ و الشهامَة.

و إنّ إحترامَ المَرْءِ نَفسَهُ هو فوقَ كُلّ شيء، لأنّ إحترام النَفس، هو حَجَر الزاويَة لِكُلِ فضيلة.

وَ المُعاكسَة للتواضُع وَ هِيَ الكِبْر، كَوْنها تَعودُ بالضَرَرِ على صاحِبِها، وَ على المُجْتَمعِ كَكُل، وَ ما الكِبْرُ إلاّ وَجْهٌ مِنْ وجوه الجهْل.

وَ لِيَعْلَمَ المَرءُ، أنّ ضَبْطَ النَفْسِ بِالتّواضُع وَ أخْذِها بِالحَزم، وَ كَبْحِ رَغَباتِها الشرِيرَة، يُؤَهِلُ لِلْمَرْءِ الحَياة الناعِمَة وَ السَعيدَه.

و إنّ الواجبَ الديني، وَ القَوْمي و الإنساني، تَحْكُمُ علَينا أنْ نُنَبِهَ النّاس بِفَضيلَة التَواضُع، وَ كَيْفَ يَتعالى بِهِ النّاسْ أمامَ الآخَرين، وَ قالَ تَعالى: {وَ عِبادُ الرّحْمنِ الّذين يَمْشونَ عَلى الأرْضِ هَوْنا}.

وَلا شيء يَسْتَطيعُ أنْ يُخفِيَ جُرُعات مِنَ الوُدّ العَميق تجاهَ النّاس، كَما يَفْعَلُ التواضُع وَ التَصَرُفِ بِبَساطَة بَعيداً عَنِ الكذبِ وَ التصَنُع.

وَ في التواضُع الخضُوعُ لِلْحَق، وَ تَقَبُلُ الحَق مِنْ كُلّ من نَسْمَعُهُ، وَ القُدْرَة عَلى خِدْمَة الآخرين.

خۆبەکەم زانین

خۆ بەکەم زانین بەرزترین ڕەوشتی خەڵکیە، هەر کەسێ ئەم ڕەوشتەی تیا بێت هەموو ڕەوشتێکی پیاوەتی و گەورەیی تیا کۆبۆتەوە.

ڕێزگرتنی مرۆڤ لە خودی خۆی لەسەرو هەموو شتێکەوەیە، چونکە ڕێز لە خۆگرتن، بەردی تەواوکەری هەموو گەورەییەکە.

ڕێچەوانەی خۆبەکەم زانین لووتبەرزییە، خۆی لە خۆیدا ڕیابەکەی دەگەڕێتەوە بۆ خاوەنەکەی و کۆمەڵگا بە گشتی، خۆ بە گەورە زانین هیچ شتێک نییە جگە لەوەی ڕوویەکە لە ڕووەکانی نەزانین.

مرۆڤ با بزانێت، ڕێکخستنی دەروون بە خۆ بەکەم زانین پابەندبوون ڕێوەی بە چاکی، وە تێکشکانی ئارەزووە خراپەکان، ئاسانی دەکات بۆمرۆڤ ژیانی پڕ خۆشی و کامەرانی.

بێگومان پێویستی نابینی و نەتەوەیی و مرۆڤایەتی لە سەرمان پێویست دەکات کە خەڵکی ئاگادار بکەینەوە بە گەورەیی خۆبەکەم زانین، وە چۆن لە بەر چاوی خەڵکدا ڕێی گەورە دەبێت.

خوای گەورە دەفەرموێ: {بەندەکانی خوا ئەوانەی کە بە سەر زەویدا دەڕۆن بە لەخۆ بوردەییەوە} هیچ شتێک نییە نەوانێت دڵۆپەکانی خۆشەویستی قوڵ بڕێژێ بە ڕووی خەڵکدا، هەروەکو خۆبەکەم زانین و هەڵسووکەوتی سادە دەیکات دوور لە درۆ و خۆ وا پیشان دان.لە خۆبەکەم زانیندا ملکەچی هەبە بۆ ڕاستی ڕازی بوون بە ڕاستی لە هەر کەسێکەوە گوێت لێبێت وە بە توانای لە خزمەتکردنی کەسانی تر.

إصْلاحُ النفْس قَبْلَ إصْلاح الآخرين

لِكُلِّ إمْرِىء خُلُقُهُ وَ طَبائِعُهُ، وَ قَدْ يحسنَ هذه الطباع و الأخلاقِ و نسُوء، و لكن أسْوأ هذه الخلائق، أن يرى الأنسان سَيّئاتِ غيْره، وَ يَكشف مَواطِنَ الضعف في أخلاقهمْ و طباعِهم، و يبيحُ لِنفْسِه ما يُحَرِّمُهُ عليْهِم.

فالعاجزُ عَنْ إصْلاحِ نفسه، كيْف يَقدرُ على إصْلاحِ غيْره. فإنّ السّراج الّذي لا يُضيء قُرْبه كَيْفَ يُضيءُ بعيدهُ. قال الشّاعر:

لا تَنْهَ عَنْ خُلُقٍ وَ تأْتي مِثْلَهُ
عارٌ علَيْكَ إذا فَعلْتَ عَظيم

وَ أوْلى لِمُدّعي الإصْلاح أنْ يَبْدَأ بِنفْسِه، وَ يَتبعها مِن شَوائِبها، ثمّ لِيكون قُدْوَة وَ واعِظاً يَقْتَدي غَيْرَهُ بِهِ.

فليَبْدأ الأنْسانُ بِنفْسِهِ لِيُرْدِعُها عَنْ نَقائِصِها، فإذا إسْتَقامَت كان لَهُ أنْ يُنَبِهَ الآخَرين، لِأنّهُ في هذه الحالة قادرٌ على الإقناعِ بِسَديد رأيِهِ، وَ صَحيح نُصْحِهِ وَ تَيْسير أمْرِه.

وَ أجْدَرُ بِنا أنْ نُصْلِحْ أنْفُسَنا أوّلاً، وَ نَجْعَلُ مِنْها قُدوة، وَ نبْراساً، ثمّ نَلْتَفِتُ إلى الآخَرين، فَنَدْعُوهُم إلى الصّلاحِ وَ الأعْمالِ الفاضِلَة.

إصْلاحُ النَفْسِ قَبْلَ إصْلاحِ الآخرين

لكُلِّ إمْرِىءٍ خلْقَهُ و طَبائِعُهُ، وَ قدْ تحْسنُ هذه الطباع و الأخلاقِ و تسُوء، وَ لكنْ أسْوأ هذه الخلائق، أن يرى الانسانُ سيِّئاتِ غيره، وَ يكشِفُ مواطنَ الضعف في أخلاقهمْ و طِباعِهِم، و يُبيحُ لِنفسِهِ ما تحرّمُهُ عليْهِم.

فالعاجزُ عَنْ إصْلاحِ نفْسِهِ، كيْفَ يقدِرُ على إصْلاحِ غيره، فإنّ السّراجَ الّذي لا يُضيءُ قُرْبَهُ كَيْفَ يُضيءُ بَعيدَهُ. قال الشّاعر:

لا تَنْهَ عَنْ خُلقٍ وَ تأْتي مِثْلَهُ

عارٌ عَلَيْكَ إذا فَعَلْتَ عَظيم

و أولى لِمُدّعي الإصْلاحِ أنْ يَبْدَأَ بِنَفْسِهِ، وَ يَنْهاها عن سوائها، ثمّ لِيكونَ قُدْوَةً وَ واعِظاً يَقْتَدي غيرهُ بِهِ.

فليَبْدأ الأنسانُ بِنَفْسِهِ لِيَرْدَعُها عَنْ نقائِصِها، فإذا إستقامت كان لَهُ أنْ يَنْهَ الآخَرين، لِأنّهُ في هذه الحالة قادرٌ على الإقناع بِسَديد رأيَهُ، وَ صحيح نُصْحِهِ وَ تيْسير أمره.

وَ أحْذرْ بِنا أنْ نُصْلِحْ أنفُسَنا أوّلاً، وَ نَجْعَلُ مِنها قدوة و نِبراساً، ثمّ نَلتفِتُ إلى الآخرين، فَنَدْعُوهُم إلى الصّلاح و الأعمال الفاضِلة.

چاککردنی خۆت پێش کەسانیتر

هەموو مرۆڤێک ڕەوشت و خووی تایبەتی هەیە، جاری وایە ئەم خووانە باش دەبن یان خراپ دەبن، بەڵام لە هەموو ئەم ڕەوشتانە خراپتر ئەوەیە کە مرۆڤ خراپەی کەسانی تر ببینێت، خاڵە لاوازەکان لە ڕەوشت، خووەکانیان دەر بخات، بۆ خۆی بە دروست بزانی بۆ ئەوان نادروست.

کەسێک نەتوانێت چارەسەری دەروونی خۆی بکات چۆن دەتوانێ چارەسەری کەسانی تر بکات، ئەو ڕووناکییەی نزیک ڕووناک نەکاتەوە چۆن دەتوانێت دوور ڕوناک بکاتەوە.

شاعیر دەڵێت:

حەڵکی قەدەغە مەکە لە کارێ خۆت، بیکەی
شورەییە بۆت ئەم کارە بکەی گەورەیە

باشتر وایە بۆ ئەوەی خۆی بە چاکساز دەزانێ لە خۆیەوە دەست پێبکات، لە چڵک و چەوێڵ پاکی بکاتەوە، پاشان با بێت بە پێشەوا و ئامۆژگاریکەر بۆ ئەوەی خەڵکی چاوی لێبکەن.

مرۆڤ با لە خودی خۆیەوە دەست پێبکات بەرپەرچی ناتەواوییەکانی بداتەوە، ئەگەر ڕاست بووەوە بۆی هەیە خەڵکانی تریش ئاگادار بکاتەوە، چونکە ئەو لەم کاتەدا تواناى هەبە خەڵکی ڕازی بکات بە ڕاستی بۆچوونەکانی و ڕاستی ئامۆژگارییەکانی وە ئاسانکاری کارەکەی.

وا گونجاوە لە پێشدا خۆمان ئامادە و چاک بکەین پاشان لا بکەینەوە بۆ کەسانی تر، بانگیان بکەین بۆ چاکەکاری وە کردەوەی بەرز.

كوردستان

كوردستان بُقْعَةٌ جُغْرافيَة، عاشَ عَلَيْها الشَعْبُ الكُرْدي، وَاسْتَطاعَ الإحْتِفاظ بِهَويَتِهِ، وَ لُغَتِهِ، وَ تَقالِيدِهِ وَ ثَقافَتِهِ مُنْذُ القُرون الماضيَة، رَغْمَ كُلُ الغَزَوات التُرْكيَة وَ الفارْسيَة وَ العَرَبيَة لِأراضيِهِ، وَ إحْتِلالِها، وَ لَمْ يَجِدِ الإعْتِراف بِها كَدَوْلَة لِكَثير مِنَ العَوامِل الدّاخليَة وَ الخارجيَة.

وَ مَنْطِقَة كوردستان عموماً جَبَلِيَة وَعْرَة وَ قاسيَة وَأسْتَطاعَ الكُرْد الإسْتِفادَة مِنْ ذلكَ لِبَقائِهِ.

الإنْشِغالُ بِالزّراعَة وَ تَرْبيَة الحَيْوانات في الحَياة الريفية مِنَ سِمات كُرْدستان، وَ كَذلكَ الكَرَمُ وَ الشَّجاعَة وَ الضِيافَةَ وَ حَياةٌ تِجاريَة وَ إداريَة في المُدُن.

وَ أسْوَأ الحال في وَقْتِ الحاضِر، تَقْسيمُ كردستان عَلى البُلْدان المَنْطِقَة، وَ كُلّ واحِدِ يُريدُ أنْ يَقْطَعَ مِساحةً مِنَ أراضِهِ وَ ثَرْواتِهِ الغَنيَة لِمَصْلَحَة بَلَدِهِ وَ قَوْمِهِ، وَ هُمْ مُتَفِقون في كُلّ الحالاتِ ضِدّ المَصْلَحة الكورديَة، وَ قيامُ الدَوْلَة الكُرْديَة الكَبيرَة بِتَوْحيد أجْزائِها، وَ في بَعْضِ الأحْيان يَقومونَ بِنَشْرِ الفِتَنِ بَيْنَ أبْناءِ المَنْطِقَة، وَ الأخْرى خِدْمَة لِمَصالِحِهِم.

وَ أجْدَرُ لِشَعْبِ الكُرْدي نَبْذُ الخِلافاتِ الجانبيَة وَجَمْعُ شَمْلِهِمْ وَ العَمَلِ عَلى تَحْرير وَ تَوْحيد كُلّ شِبْرِ مِنْ أراضِيهِم، لِيَعيشوا كَبَقيَة أقْوامُ الأخْرى في العالَم.

کوردستان

کوردستان پارچە زەوییەکی جوگرافییە، کە گەلی کوردی تیا ژیاوە، توانیویانە پارێزگاری لە ناسنامەی خۆیان بکەن، وە زمان و داب و نەریتیان، رۆشنبیری خۆیان بکەن، لەگەڵ تێپەڕبوونی چەرخەکانی ڕابردوو، لەگەڵ ئەو هەموو داگیرکاریانەی تورک و فارس و عەرەب بۆ زەوییەکانی و داگیرکردنی، دان بە بوونیان نەنراوە وەک دەوڵەت، لەبەر زۆر هۆکاری ناوخۆیی و دەرەکی.

ناوچەی کوردستان بە شێوەیەکی گشتی بەرزونزم و سەختە، کورد توانیویەتی سوودی لێ ببینێ بۆ ماناوەی.

سەرقاڵ بوون بە کشتوکاڵ و پەروەردەکردنی ئاژەڵ و ژیانی لادێیەکان ڕواڵەتی دیاری کوردستانە، هەروەها بەخشندەیی و ئازایەتی، میوانداری، وە ژیانی بازرگانی خۆبەڕێوەبردن لە شارەکاندا.

حراپترین دیاردە لەم کاتەدا دابەشکردنی کوردستان بەسەر وڵاتانی ناوچەکەوە هەر یەکێک ئەیەوێ پارچەیەک لە زەوییەکەی دابپڕێت، وە زەوییە پڕ خێرەکەی دابپڕێت، وە زەوییە پڕ خێرەکەی بەرێت بۆ وڵات و گەلەکەی، ئەوان لە هەموو کاتەکاندا هاوران دژی بەرژەوەندی کوردو دروستکردنی دەوڵەتی کوردی گەورە بە یەکخستنەوەی پارچەکانی، وە لە هەندێ کاتدا هەڵدەستن بە نانەوەی دووبەرەکی و ئاژاوە لە نێوان شوێنێک وشوێنێکی تر، بۆ حرمەنی بەرژەوەندییەکانیان.

باشتر وابە گەلی کورد، جیاوازییە لابەلاکانی پشت گوێ بخات، وە کۆکردنەوەی تواناکانیان وە کارکردن بۆ رزگارکردن، یەکخستنی هەموو بستێ لە زەوییەکانیان، بۆ ئەوەی بژین وەکو هەموو گەلانی تر لە جیهاندا.

قاضي محمد

زَعيمٌ كُردي وَ رَئيس جمهوريَة كُردستان {جمهوريَة مَهاباد}.

كانَ يَتمَتَعُ بِثقافة واسِعَة، بِسَبَبْ تَبَحُرَهِ في أمور الشَريعَة وَ الدّين، وَ اتقانِهِ اللُغَة العَربيَة وَ التُركيَة وَ الفارسيَة وَ الفَرَنسيَة وَ الإلْمام بِاللُغَة الإنْجليزيَة وَ الرُوسيَة إلى جانِب لُغَتِهِ الأم الكورديَة.

وَ كانَ لَهُ شَخْصيَة تُؤثِرُ عَلى مَنْ يُقابِلُهُ، وَ تعاطُفِهِ الكَبير، وَ تَواضُعِهِ وَ شَجاعَتِهِ وَ إيمانِهِ العَميق بِعَيْش شَعْبِهِ في الحَياة بِالإسْتِقْلال.

وَ فِي ١٩٤٦/١/٢٢ وَسَطَ جَمْع كَثير مِنَ النّاس في ساحَة (جوارچرا) في مَهاباد، وَ فِي أجْواء إحْتِفاليَة كَبيرَة أعْلَنَتْ قاضِي محمد إنْقِطاع مَنْطِقَة موكريان عَنْ حكومَة طَهران، فَنَكَسُوا عَلَمْ طهران مِنَ المُؤسَسات وَ المَدارِس وَ رَفَعوا عَلَمْ كوردستان، وَ شَجَعَ النّاسَ عَلى تَعَلُّم العلُوم وَ الفنون لِمُواجَهَة الإضْطِهادِ وَ الظُلْم.

وَ اسْتَمَرّتِ الجمهوريَة أحَدَ عَشَرَ شَهْراً، وَ بَعْدَ مُقاوَمَة كَبيرَة انْهارَتِ الحَرَكَة الكورديَة، وَ في ٣١/آذار/١٩٤٧ أعْدِمَ رَئيسُ الجمهوريَة {قاضي محمد} وَ عَشرات آخَرون مِنْ قادَة وَ مُناضِلي الكورد وَاسْتَطاع النِظامُ إيراني بَسْطَ سَيْطَرتها عَلى كوردستان.

قازی محمد

ڕێشەوای کورد وە سەرۆک کۆماری کوردستان {کۆماری مەهاباد}

خاوەن ڕۆشنبیرییەکی فراوان بوو، بە هۆی زۆر شارەزایی لە کاروباری ئیسلام و ئایین، وە شارەزاییەکی تەواو لە زمانی عەرەبی و تورکی و فارسی و فەڕەنسی و بەئاگابوون لە زمانی ئینگلیزی و ڕوسی لەپاڵ زانینی زمانی کوردی دایک.

کەسایەتیبەکی هەبوو کاری دەکردە سەر ئەوانەی چاوپێکەوتنیان لەگەڵ دەکرد، سۆزێکی گەورەی هەبوو، وە خۆیەکەم زانین و ئازابەتی و باوەڕی قوڵی بە ژیانی گەلەکەی بە ژیان بە سەربەخۆیی.

لە ١٩٤٦\١\٢٢ لە ناو ئاپۆرایەکی گەورەی خەڵک لە گۆرەپانی {چوارچرا} لە مەهاباد لە کەشێکی ئاهەنگی گەورەدا، قازی محمد ئاشکرای کرد دابڕانی ناوچەی موکریان لە حوکمەتی تاران، ئاڵای تارانیان داگرت لەسەر دامودەزگا و قوتابخانەکان وە ئاڵای کوردستانیان هەڵکرد.

خەڵکی هەڵدەنا بۆ فێربوونی زانست و هونەر بۆ بەرەنگار بوونەوەی چەوساندنەوە و ستەم، ئەم کۆمارە ماوەی یانزە مانگ بەردەوام بوو، لە دوای خۆراگرییەکی گەورە حوڵانەوەی کوردی هەرەسی هێنا، لە ٣١\ئازار\١٩٤٧ سەرۆک کۆمار {قازی محمد} و دەیان لە هاوڕێکانی لە سەرکردە و ڕێکۆشەرانی کورد لە سێدارەدران، ڕژێمی ئێران توانی دەسەڵات بگرێتەوە بەسەر کوردستاندا.

الأُسْتاذ عَبْدُالكَريم المُدَّرِس

العَلّامَة الشَيْخْ عَبْدُالكَريم المُدَّرِس، مِنْ أعْلامُ العِراق وَ كردستان، فَقيهٌ وَ مُحَدِّثٌ وَ مُفَسّر وَ أديب وَ لَهُ الدَوْرُ الكَبير في إحْياء وَ تَجْديد الأَدَب الكُرْدي، وَ قامَ بِتَهْذيب كَثير مِنَ الدَواوين لِلشُعَراء البارزينَ في كردستان.

وَ مِنْ حَقُ العِراق بِكُرْدِهِ وَ عَرَبِهِ، أنْ يَفْخُرَ بِأحَدِ العُلَماء الأكارِم الّذي كَرَّسَ حَياتَهُ لِخِدْمَة الدّينِ وَ تَجْديد الأدَبُ الكُردي.

وَ لَهُ المُؤَلَفات القَيّمَة باللُغات الكُرديَة وَ العَربيَة، وَ الفارسيَة و مِنْها تَفْسيرُ القُرْآنِ الكَريم بِاللُغَة الكُرْدية وَ العَرَبيَة وَ كِتاب الشَريعَة الإسْلاميّة في أربَعَة أجْزاء بِاللغَة الكُرْديَة وَ كَثيراً مِنَ المُؤَلَفاتُ الأخْرى.

وَ كُلّ مَنْ يَتأمَلْ نِتاجاتُهُ وَ يُمْعِنُ النَظَر، يُلاحِظ بِلا عِناء طولَ باعِه، وَ علو مَرْتَبَتِهِ في علوم الإسْلاميَة، وَ مَعْرِفَتِهِ العَميقَة بأساليبِ البَيانيَة و المَنْطِقيَة.

فَقَدْ كانَ فَقيهاً وَرِعاً، وَ أسْتاذاً بارِزاً، وَ مُفَكِراً فَذاً، وَ عالِماً جَليلاً، وَ لَهُ مَكانَة لائِقَة في قلوب جَميع النّاس، وَلا شَكّ انّ وَفاتَه خَسارَة كَبيرَة وَ لكنْ آثارُهُ المُنَوَّرَة، وَ مُؤَلفاتِهِ الكَثيرة جَعَلَهُ حيّاً وَ باقياً في نفوس العُلَماء، وَ عامّة النّاس.

مامۆستا عبدالكريم مودەريس

زانا عبدالكريم مودەريس لە کەسە ناودارەکانی عێراق و کوردستانە، شارەزای شەرع و فەرموودەی هەیە، وە مانای قورئانی کردوە، ئەدیب بووە، وە ڕۆڵێکی گەورەی هەبوە لە زیندوکردنەوە و تازەگەری ئەدەبی کوردی، وە هەستاوە بە بوحنەکردنی زۆر لە دیوانەکانی هەڵبەستی شاعیرە گەورەکانی کوردستان.

پێویستە لەسەر عێراقییەکان بە کورد و عەرەبەوە، شاناری بکەن بە یەکێ لە زانا بەڕێزەکان کە ژیانی تەرخان کردووە بۆ خزمەتی ئایین و تازەکردنەوەی ئەدەبی کوردی.

دانراوی بەرزی هەیە بە زمانی کوردی و عەرەبی و فارسی لەوانە تەفسیری قورئانی پیرۆز بە زمانی کوردی و عەرەبی، و پەرتووکی شەریعەتی ئیسلام لە چوار بەشدا بە زمانی کوردی، وە زۆر دانراوی تر.

وە هەموو ئەوانەی کە تێدەڕوانن لە بەرهەمەکانی، و بە وردی سەیری دەکەن بە ئاسانی تێدەگەن توانا گەورەکەی و پلە بەرزیەکەی لە زانستە ئیسلامییەکاندا، وە زانستی قوڵی لە شێوازی ڕەوانبێژی و مەنطق.

بە ڕاستی شارەزایەکی بە تەقوا بوو، وە مامۆستایەکی دیار بوو، وە ڕووناکبیرێکی تاک بوو، وە زانایەکی بەرز بوو، وە پلەوپایەیەکی گونجاوی هەبوو لە دڵی هەموو خەڵکدا.

بێگومان کۆچی دوایی زەرەرێکی گەورەیە بەڵام ڕوناکبیەکەی بە جێماوە، وە دانراوە زۆرەکانی وایکردوە زیندو ماوەتەوە لە ناخی زانا و گشت خەڵکدا.

الشيخ سعيد النورسي

وُلدَ مِنَ الوالِدَيْن الكُرديَيْنِ مِنْ قَرْيَة النورسِ، القَرِيبَة من بُحَيرة وان، في مُقاطِعَة هزان بإقْلِيم بتلِس، شرق الأناضُول، تَلَقى تعليمهُ الأولى فِي بَلْدَته، ولما وَصَلَ إلى مَرْحَلَة شَبَابِهِ ظَهرَتْ عَلَيْه عَلامَات الذكاء وَ النجابَة.

وَ ألم بِالعُلوم الدِينِيّة، وَ بِجانِبْ كَبِير مِنَ العلُوم العَقْلِيَة، وَ عَرَفَ الرِّمَايَة وَ المُصارَعَةِ وَ رُكُوب الخَيْل، فَضْلاً عَنْ حِفْظِه القُرآن الكَريم، وَ كَانَ مَعْرُوفاً بَيْنَ النّاس بِالزُهْد وَ التَقَشُف وَ عَمَلَ مُدَرِّساً لِمُدَة خَمْسَةَ عَشَرَ عَاماً، وَ بَدَأ بِدَعْوَتهِ التَرْبَوِيَة وَ الإرشَادِيَة.

وَ قَامَ بِتَأسِيس بَعْض جَمْعِيات إسْلامِيَة، مِنْ أجْلِ خِدْمَة دِينِيه وَ مَنْهَجِيه التَرْبَوِي، ثُمَّ إنْتَقَلَ إلَى سُوريا وَ كَانَ خَطِيباً فِي دِمَشق.

وَ كَانَ دَورُهُ كَبِير فِي تَوْعِية النَاس فِي الوَقْت الّذي بَلَغ. بالمُسْلِمِينَ اليَأس مَبلَغُه، وَ فَسَاد الأخْلاق، وَ فُقْدان الصّدق، فِي الحَيَاة الإجْتِمَاعِية وَ السّياسِيَة، وَ فُقدان رَوَابِط المَحَبَةِ وَ التَعاوُن، وَ قَامَ بِأحْياء كُلّ مَا يُفِيد المُسْلِمِين فِي ذَالكَ الوَقْت وَ يُعد وَفَاتِهِ كَارِثَة لِلأُمَة الإسْلامِيَة، وَ لكِنْ مَدرَسَتهُ وَ جُهْدَهُ الكَثِير بَاق لِيَومِنا هَذا.

شێخ سەعیدی نەورەسی

لە دایک و باوکێکی کورد لە گوندی نەورەس نزیک لە دەرباجەی وان، لە بەشی هران لە هەرێمی بەتلیس لە ڕۆژهەڵاتی ئەنادۆڵ لە دایک بووە، خوێندنی ساڵەکانی یەکەمی وەرگرتووە لە شارەکەی، لە کاتێکدا گەیشتە ئەمەبی لاوێتی نیشانەی زیرەکی و سەلاری تیا دەرکەوت.

زانیاری ئەواوی لە زانستە ئایینیەکان وەرگرت، لەگەڵ هەندێکی زۆر لە زانستە ژیرییەکان، فێری تیرهاویشتن و زۆرانبازی و ئەسپسواری بووە، لە سەروی هەموو شیانەوە قورئانی پیرۆزی لەبەر کرد، لەناو خەڵکدا ناسرابوو بە جوانترین لە گوناح و بەرەنگاری ئارەزوو بازی، کاری مامۆستایی کردوە بۆ ماوەی پانزە ساڵ، دەستی کردوە بە کاری پەروەردەیی و ڕێنمایی کردن.

هەستاوە بە دامەزراندنی هەندێ لە کۆمەڵە ئیسلامیەکان لە پێناو خزمەتکردنی ئایین و ڕێبازە پەروەردەییەکەی، وە چووە بۆ سووریا لە دیمەشق وتاربێژ بووە.

بێگومان دەورێکی گرنگی هەبوە لە هۆشیارکردنەوەی خەڵک لە کاتێکدا موسوڵمانان تووشی ئەوپەڕی بێهیوایی بوو بوون، وە تێکچوونی ڕەوشت و نەمانی ڕاستگۆیی لە ژیانی کۆمەڵایەتی و سیاسی، وە بچڕانی پەیوەندی خۆشەویستی و یارمەتیدان، وە هەستا بە بەرەودان بە هەموو ئەو شتانەی سودی هەبوو بۆ موسوڵمانان لەو کاتەدا، لە دوای مردنی کارەسات بوو بۆ گەلی موسوڵمانان، بەڵام قوتابخانەکەی و کۆششە زۆرەکانی ماوەتەوە هەتا ئەمڕۆژگارە.

جراح الحلبجة

إنَّ رَوعَةَ البَيان، وَ سِحْرُ الكَلام، لِيَعْجِزان عَنْ التَّعْبِيرِ في هذِهِ الحَادِثَةِ المُؤْلِمَة، وَ تَحَدَّثَ فِيهِ الكَثِير وَ طَوقَتهِ الأقْلام أكثَر مِنْ مَرَّة، وَ تأثَرَ في المَشاعِر.

وَ انّ الصُّوَرَ الإنْسَانِيَة المُفجِعَة، وَ الكارِثَة الّتي حَلَّتْ بأهْلِ حَلَبْجَة، تَخْرُجُ الأمْرَ عَنْ طَبِيعَتِهِ بَلْ هُوَ أفْضَحُ مِمّا يَتَصَوَّرُهُ أيّ أحَد...

فِي يَوم ١٩٨٨/٣/١٦ تَعَرضَتْ حَلَبْجَة إلى قَصْف بالأسْلِحَة الكِيمباوِيَه مِنْ قِبَلِ السُّلْطَة البَعْثِيَة، وَ اسْتُشْهِدَ الآلافُ مِن النِسَاءِ وَ الشيوخ وَ الأطْفَال وَ خَلَفَ آثاراً في الذّاكِرَة وَ الوِجْدَان الإنْسانِي.

وَ لَمْ تَكُنْ حَلَبْجَة إلّا مَدينَة جَيْدَةُ المَناخ، وَ كَثِيرة البَساتِين وَ الأنْهار، وَ النّاسُ السَاكِنين فِيها خَيرين وَ بَعيدينَ عَن الشَّرِ وَ أهْلِهِ.

وَ قامَ العَقْلُ المَرِيضِ الشوفِيني البَعْثِي لإيْجاد وَسائِل تَعْذِيبِ النَّاسِ بِالغازاتِ المُحَرَمَةِ دَوْلياً وَ تَدْمِير حَياتِهِمْ.

وَالشّيء الّذي أعْطى قَلِيلاً مِنَ الرّاحَةِ لِلقُلُوب رُؤيَة الّذِينَ قامُوا بِهدهِ الجَرِيمَة أذَلاء مَقبُوحِينَ لَهُمْ في الدُّنْيا خِزي، وَ عَذابُ الآخِرَةَ أشَدُّ وَ أبْقَى.

فَحادِثَةُ حَلَبْجَة، يَجِبُ أنْ يَلتَفِت إلَيْها الضَمِيرُ العَالَمي وَ أنْ يَنحَنى لَها قادَة العَالَم، وَ أنْ يَنْكُسَ الأعْلام، إجْلالاً لِضَحابا الإنْسَانِيَة المُرَوّعَة، وَ إعْلان نِهايَة الطُغاة وَ الدكتاتُورِيَة البَغيضَة.

برینی هەڵەبجە

بە ڕاستی گەورەیی ڕوونکردنەوە وە جوانترین وشە و ڕستە بێ توانان لە دەربڕینی ئەو ڕووداوە پڕ ئێشە، زۆر قسەی لە بارەوە کراوە، نووسەکان دەوریان داوە، وە کاری لە هەستەکاندا کردووە.

ڕێگومان ئەو وێنە مرۆڤایەنیە پڕ ئازارە، ئەوڕوداوە کە نووشی خەڵکی هەڵەبجە بوو، لە ڕێرەوی سروشتی دەرچوە، بەڵکو ڕسواییەکە زۆر لەوە زیاترە کە بە بیری هیچ کەسێک بێت.

لە ڕۆژی ١٦ی ئازاری ١٩٨٨ شاری هەڵەبجە تووشی بۆردومان کردن بوو بە چەکی کیمیایی لە لایەن دەسەڵاندارانی بەعسییەوە، هەزاران ژن و منداڵ و پیاوی بە ساڵاچوو شەهید بوو، وە لە دوای خۆی وێنەیەکی زۆر کاریگەری لە بیرەوەری و ویژدانی مرۆڤایەتی بەجێ هێشت. هەڵەبجە هیچ نەبوو جگە لە شارێکی کەشوهەوا خۆش، وە باخ و باخات و بەروبومێکی زۆری تیا بوو، وە خەڵکی باشی تیا نیشتەجێ بوو، وە دوور بوون لە خراپە و خراپەکاران.

ئەبری ڕەگەزپەرستی بەعسی هەستا بە جۆرە ئازاردانی خەڵکی بەو غازانەی کە لە لایەن دەزگا نێودەوڵەتیەکانەوە بەکارهێنانی قەدەغەکراوە وە ژیانی تێک و پێکدان.

ئەوەی کە توۆزی دڵەکانی ئارامی پێداوە، بینینی ئەوانەی بەم ئاوانە هەستان سەرشۆر و بێزراو لە ژیانی دونیا و نووشی سەر شۆری هاتن وە سزا لە ڕۆژی دواییدا بەهێزتر بێ کۆتایە. کارەساتی هەڵەبجە پێویستە ویژدانی مرۆڤایەتی لای بۆ بکانەوە، وە هەموو سەرکردەکانی جیهان لە ئاسیدا سەر دانەوێنن و ئاڵای وڵاتەکەیان داگرن، وەک ڕێزکرتنێک بۆ قوربانیانی ئەو کارەساتە ترسناکە، وە کۆتای هاتن بە زیندەڕۆیان و خۆسەپێنەرانی بێزراو.

اليَوم الوَطني

يا بِلادي لَقَدْ حَانَ الوَقْتُ لِتعْلقَ نَوافِذ الحرْب، و نفرحْ النَّفْسِ نَسَمات جَميلَة تَغْسلُ الرُّوح، وَ نَمْسَحُ آثارَ الفزع.

أسمَى المَعانِي و أنبلُ العِباراتِ وَ أجَلُّ الأفكار، مَا نسُ نَسيج المَاضِي وَ مُقدِمَاتِ الحَاضِر، يَتَوقَد مِنْ خِلالِها و عَبر مَفاصِلِها شمُوعُ الحَياة، وَ هِي تُضيء نَوافِذُ المُسْتَقبَل إلى غَدٍ مُشْرِق.

وَ كَمْ أكُونَ فَخُوراً حِينَما أرَى بَلَدي [كُرْدستان] دَولَة مُسْتَقِلَة، وَ السَّلامِ وَ التَآخي بَيْنَ مُخْتلِف الفِئات مِنْ أبناءِ المُجْتَمَع، وَ رَايَتُنا تُرَفرِفُ عَلى قِمَمُ الجِبال، وَ فَوْقَ المَدارِسِ وَ الدَوائِر الرَّسميَة.

وَ تَأتي أهَميَة هذا اليَوْم الوَطَني في تَذكر الأجْيالِ الجَديدة بِكافَة الإنْجازات الّتي قامَ بِها أجْدادُنا، وَ الحِرْصِ عَلى غَرْسِ القِيَمِ الحَضارِيَة في نفوسِ الأجْيالِ الشابَة لِلسَّيْر قُدوماً عَلى الحِفاظِ عَلَيْها وَ تَنْميَتِها، وَ نَشْر الوَعي حَوْلَ ضَرورَة الحِفاظِ عَلى الوَحْدَة الوَطَنيَة.

وَ يَتَعينُ عَلَيْنا في هذا اليَومِ أنْ نَتَذَكَّرَ الكَثير مِنَ القِيَم، وَ التضحياتِ، وَ التَجارِبُ الّتي إكْتَسَبْناها عَبْرَ السِنين، وَ الّتي صاحِبَت مَسيرَتُنا عَبْرَ الأجْيال، وَ ما حَقَّقُوه مِنْ إنْطِلاقات حَضارِيَة.

ڕۆژی نیشتمانی

ئەی وڵاتم کاتی ئەوە هاتوە دەروازەکانی جەنگ دابخەیت، دەروونەکان دڵخۆشبن، بە شنەبا ڕۆحیان بشۆن، وە شوێنەواری ترس بسڕینەوە.

بەرزترین مانا و جوانترین دەستەواژە و پڕنرخترین بیرۆکەکان، لە نێوان چراوەکانی ڕابردو پێشکەش کراوەکانی ئێستا، لەو نێوانەدا وە لە ڕێگای جومگەکانیەوە ڕوشناییەکانی ژیان دابگیرسێنێت، ئەمە ڕووناککەرەوەیەکە بۆ دەرچەکانی داهاتوو بۆ دوارۆژێکی پرشنگدار.

چەند شانازی دەکەم کاتێ ببینم وڵاتەکەم کوردستان وڵاتێکی سەربەخۆ بێت، وە ئاشتی و برایەتی لە نێوان دەستە و تاقمە جیاوازەکانی نەوەکانی کۆمەڵگادا بچەسپێنێت، وە ئاڵاکەمان بشەکێنەوە لەسەر لوتکەی چیاکان، و قوتابخانە، و دەزگاکانی دەوڵەت.

گرنگی ئەم ڕۆژە نیشتمانیە کارێک دەردەکەوێ بیری نەوە تازەکان بخەینەوە ئەو هەموو دەستکەوتانەی کە باوباپیرمان بە دەستی هێناوە، وە پێدابگرێ لەسەر ناسنی بەها شارستانیەکان لە دەروونی نەوە تازە پێگەیشتوەکان بۆ ئەوەی بەرەو پێشەوە بڕۆن لە پارێزگاری لێکردنی و گەشەپێدانی، وە بڵاوکردنەوەی بە ئاگای لەسەر گرنگیدان بە پارێزگاری کردن لە یەکێتی نیشتمانی،

وە لە سەرمان پێویستە لەم ڕۆژەدا بەبیر بهێنینەوە زۆر لەو بەها و قوربانیانە و تاقیکردنەوەی کە بە دەستمان هێناوە لە ساڵانی پێشوو وە ئەوەی هاوڕێ ڕەوتەکەمان بوو لەگەڵ نەوەکانی ڕابردوودا، وە ئەوەی بەدەستیان هێناوە لە دەستکەوتە شارستانیەکان.

الأنْفال

انَّ دموعَ عيوني، وَ احبار أقلامي، غَيْرُ قادِرَتَيْن عَلى تَعْبير أَحْزاني عَنِ الأنْفال.

الأنْفال حَمْلَة الإبادَةُ الجَماعيَة، الّتي قامَ بِها النّظامُ البَعْثي العُنْصُري ضِدَّ الأكْرادُ في اقليم كردستان العِراق.

وَ قَدْ سُمِيَّتْ هذهِ الحَمْلَة بِالأنْفال نِسْبَة للسورَة القُرآنية، الّتي تَتَحَدَث عَنْ تَقسيمْ غَنائِم الكُفّار عَلي المُسْلمين، وَ ذلك لِتَشْوية صورَة الإسْلام أمامَ الشَعْبُ الكُرْدي المُسْلم، وَ تَحْقيق أهْدافِهِم الخَبيثة بِإبادَة الجَماعيَة، وَ فَرْضُ الحُكْم الدِكتاتوري عَلى المَنْطِقَة.

كانَ عَمَليةُ الأنْفالُ قَضاء عَلى الجِنْسِ البَشَري المُسالِم تَعْمَلُ في الزّراعَة، وَ تَرْبيَة الحَيْوانات، وَ حَراثَةُ الأرض، وَلَمْ تَكُنْ مُتَورِطَة بِأيّة عَمَليَة عَسْكَرية، وَ إنّ الضَحايا كُلّهُمْ كانوا مِنَ المَدَنيين المُسالِمين، الّذينَ لَمْ يُشارِكوا بِأي أعْمال مُسَلَّحَة.

وَ يَشْمُل حَمْلَةُ الإبادَة عَلى تَدْمير القُرى وَ الأرْياف وَ الغاباتِ وَ البَشَرِ وَ الحَيْواناتِ وَ النَباتات وَ العيونِ و الآبارِ وَ كُلّ كائِنِ حَيّ في كوردستان.

ئەنفال

بەڕاستی فرمێسکی چاوەکانم، مرەکەبی پێنووسەکەم، نەتوانان لە دەربڕینی بەزارەکانم لە بارەی ئەنفال.

ئەنفال کۆمەڵکوژییەکی گشتی بوو کە ڕژێمی بەعسی ڕەگەزپەرست دژی کورد لە هەرێمی کوردستانی عێراق ئەنجامیدا.

ئەم هێرشە ناونرا بە ئەنفال بە دانە پاڵی بە سورەتێکی قورئانی پیرۆز کە باسی دابەشکردنی دەسکەوتی جەنگی کافران دەکات بەسەر موسوڵماناندا، ئەمە بۆ ئەوەی وێنەی ئیسلام بشێوێنێ لە بەرچاو گەلی کوردی موسوڵمان، وە جێبەجێ کردنی ئامانجە پیسەکانیان بە لە ناوبردنی گشتی وە چەسپاندنی دەسەڵاتی خۆسەپاندن بەسەر ناوچەکەدا.

کرداری ئەنفال لە ناوبردنی خەڵکانێک بوون لە مرۆڤی دوور لەشەڕ، کاری کشتوکاڵ، و پەروەردەکردنی ئاژەڵ، و کێڵانی ڕەویان ئەنجام دەدا، وە بە هیچ شێوەیەک تێوە نەگلابوون بە هیچ کارێکی سەربازییەوە، هەموو قوربانیەکان لە خەڵکانی بێ چەک و دوور لە شەڕبوون، ئەوانەی کە بەشداریەبوون لە هیچ کردەوەیەکی سەربازی.

ئەم هێرشە لەناوبردنە باڵی کێشا بەسەر تێکدانی گوند و دێهاتەکان و دارستانەکان و مرۆڤ و ئاژەڵ و ڕووەک و کانیەکان و بیری ئاوەکان وە هەموو زیندەوەرێک لە کوردستاندا.

وَ اليَـوْم أرى جَميـع المُتَـورطِينَ فـي هـذهِ العَمَليَـة، خُـذَلاءْ مَقْهورِينَ وَ لا حَوْلَ لَهُمْ وَ لا قُوّة.

وَ القُـرى وَ الأرْيـاف باقِيَـة وَ مَبْنيَـة أحْسَـنْ مِـنْ قَبْـل وَ أرْواحْ الشُّهَداء شَمْعَة وَ ضِياء لِبِناء ما دَمَّرَهُ الأشْرار، وَ بِناء الصَرْحِ الكَبير، لإسْتِقْلال وَ تَوْحيد كردستان الكَبير.

وَ إنّ إسْـتِغْلال الـدّين الأسْـلامي فـي إرْتِكـاب جَـرائِم ضِدّ الأنْسانيَة يُعْتَبَرُ مِنَ الأعْمالِ المَشينة تِجاهَ الشَعْبُ الكوردي المُسْلِم، وَ إنّ البَحْث عَنْ آياتِ قُرْآنيَة لِتَبْرير العَمَلِ الوَحْشي تِجاهَ الكُورد، هوَ عَمَلٌ قَبيح، وَ كُفْر مِنَ الناحِيَة الدينيَة، وَ جَريمَة مِنَ الناحيَة القانونيَة.

وَ لا غَرابَـة إذا قُلْنـا إنّ هـذهِ العَمَليَـة الوَحْشـيّة ضَرْبَة قَويَـة لِلإسْلام أوّلاً، ثُمّ لِلأمّة الكُرْدية.

وَ إنّ أدَبيات فِكْرَة البَعْث، مَليئَـة بِكَثير مِـنْ هذهِ الأعْمال، وَ عَلـى سَـبيلِ المِثـال إطْـلاق أسْـماء {الوَحْـدة، الحُرّيَـة، الإشْتِراكِيَة، البَعْث، أمّة عَرَبيَـة، الخالِـدة.....} عَلـى المُنْشأة الخَدَميَـة، كَأقْسـام الداخليَـة، وَ المَـدارِس، وَ الجسُـور، وَ إطْلاق أسْماء {الأنْفال، قَعْقاع، مُحَمد رَسولُ الله، عَباس، حُسَيْن،.....} عَلى المُنْشآة العَسْكَرية الّتي يَسْتَخْدِمُها ضَدّ الأنْسانيَة.

ئەمڕۆ دەبینم هەموو ئەوانەی کە دەستیان هەبوو لەم کارە قێزەونە، سەرشۆڕن و هیچ هێز و توانایەکیان نەماوە.
گوند و دێهاتەکانیش ماونەتەوە و باشتر لە جاران دروستکراونەتەوە، و گیای شەهیدەکان گڵۆڕینکە و رووناکییەکە بۆ دروستکردنەوەی ئەوەی کە خراپە کاران تێکیانداوە، دروستکردنی بەرزاییەکی گەورە بۆ سەربەخۆیی و یەکخستنەوەی کوردستانی گەورە.
بە ڕاستی بەکارهێنانی ئایینی ئیسلام بۆ هەستان بە کاری دژ بە مرۆڤایەتی بە کارێکی سەر شۆڕانە دادەنرێت بەرامبەر بە گەلی کوردی موسوڵمان، گەڕان بە دوای ئایەتێکی قورئان بۆ دەستەبەر کردنی کارێکی دڕندانە بەرامبەر کورد ئەمە کارێکی پیسە وە بێباوەڕییە لە لایەن ئایینەوە، وە تاوانە لە لایەنی یاساییەوە.
جێی گومان نییە ئەگەر بڵێین ئەم تاوانە دڕندانەیە لێدانێکی گەورەیە لە ئیسلام، پاشان بۆ گەلی کورد. بێگومان ئەدەبیاتی بیروباوەڕی بەعس پڕبووە لەم جۆرە کارانە، بۆ نموونە ناونانی {یەکێتی، ئازادی، ئیشتراکی، بەعس، گەلی عەرەب، مانەوە....} بۆ دەزگا خزمەتگوزارییەکان وەک بەشی ناوخۆیی و قوتابخانەکان و پردەکان، وە ناونانی {ئەنفال، قەعقاع، محمد پێغەمبەری خودا، عباس، حسین.....} بۆ دامودەزگای سەربازی کە بە کاری دەهێنا دژی مرۆڤایەتی.

التعاون

التعاون فضيلة عظيمة و هي إحدى أهم مكارم الأخلاق التي يتحلّى بها الإنسان، وَ المرءُ بطبعه لا يُمكن أن يعيش وَحده.

لأنَّ الإنسان غيرُ قادر على أن يقوم بمهام كُلها بوحده، لا نستطيعُ أن تكون طبيباً وَ مُهندساً وَ عاملاً و مُدرساً و أن يمتهن هذهِ المهن جميعاً، وَ لكنّ بإمكانه أن تكون عالماً بها وَ بكافه تفاصيلُها.

بالتعاون تُقوى نسيج المُجتمَع فتجعلهُ أوثق، وَ تنتشر الألفه وَ المودّه بيْنَ أفرادِ المُجتمع.

التعاون تشملُ جميع جوانبَ الحياه، ابتداء مِنَ الأُسره وَالمَدينه، والعُمال، و المُوظفين، يتعاونون كُلهُم فيما بينهم في إنجاز العمَل عَلى أكمَل الوجْه.

و هكذا نرى أثر التعاون عَلى كُلّ فرْد مِنْ أفرَاد المُجتمع فيَسُدّ عَوْزَ المُحتاجين، وَ يَسُود جو من الطمأنينه بينهم حتى تتسامَى النّفس الإنسانيّة عَن الأنانيه، و حُبّ الذات.

وَ قال تعالى { وَ تعاونُوا عَلى البِرّ و التقوى}

وَ يَجب علينَا أنْ نغرسَ التعاون في أنفسنا، وَ أنْ نقطع شجره الشّر بغصُونها الشائكة، وَ أنْ نعمَل كُل الفضائل وَ الشيَم الحَسَنة لنرتقي الحَياه، وَ حُبّ الآخرين، و بناء أجيال المُهمه يشقُّون غيرهم و بناء الحضاره المُتطوره.

یارمەتیدان

یارمەتیدان بەرێزییەکی گەورەیە یەکێکە لە گرنگترین ڕەوشتە بەرزەکان کە مرۆڤی پێ جوان دەبێت، مرۆڤ سروشتی وایە ناتوانێت بە تەنها بژی.

چونکە مرۆڤ ناتوانێت هەموو کارەکانی بە تەنها پێی هەستێ، ناتوانێت دکتۆر و موهەندیس و کرێکار و مامۆستا بێت ئەم هەموو کارانە بە یەکەوە بکات، بەڵام دەتوانێت زانیاری هەبێت لە بارەبانەوە وە هەموو کارەکان بە وردی بزانێت.

بە یارمەتیدان پێکهاتەکانی کۆمەڵگا بەهێز دەبێت، وە بڵاوکردنەوەی پێکەوەژیان و خۆشەویستی لە نێوان تاکەکانی کۆمەڵگا. یارمەتیدان هەموو بوارەکانی ژیان دەگرێتەوە، بە دەستتێکردن لە خێزانەوە تا قوتابخانە و کار و فەرمانبەرێتی، هەموو یارمەتی یەکتر دەدەن بۆ جێبەجێ کردنی کارەکانیان بە باشترین شێوە.

بەم شێوەیە دەبینین شوێنەواری یارمەتیدان بەسەر هەموو تاکێکی کۆمەڵگاوە، کەموکوریەکانی ئەوانە پڕ دەکاتەوە کە پێویستییان هەیە، وە کەشوهوایەکی دڵنیایی بڵاودەکاتەوە لە نێوانیاندا بۆ ئەوەی مرۆڤایەتی دووربێت لە دەروونی خۆویستی، خوای گەورە دەفەرموێت {یارمەتی یەکتر بدەن لەسەر خێر وچاکە}.

پێویستە لە سەرمان یارمەتیدان لە دەرونماندا بروێنین، یارمەتیدەران شکست بە ناڕەحەتیەکان بهێنن، وە درەختی خراپەکاری هەڵبکەنین بە لق و پۆ بەرزەکانییەوە، هەستین بە هەموو کارە باشەکان و نەریتە باشەکان بۆ بەرزبوونەوەی ژیان، وە خۆشەویستی کەسانی تر وە بونیادنانی نەوەیەک کە گرنگی بدەن بە کاری کەسانی تر و دروستکردنی شارستانیەتی پێشکەوتوو.

النَباتات

تَعُدّ النَباتات مِنَ الكَائِنَات الحَيَّة الرَّئيسيَة، وَ مِنْ مِسْتويات الهَرَمِ الغِذائِي لِلإنْسان وَ الحَيْوانات الّتي تَتَغَذى عَلى هذِهِ النَباتات بِشَكل أساسي، كَما أنّ هذِهِ النَباتات تُوفِر الأوكسجين، الّذي يَتَنَفّسُهُ الإنْسَان لِلْبَقاء عَلى قَيْدِ الحَياة، كَما إنّها تُقَدِّمُ خِدْمَة لِلأنِسان حَيْثُ تَثْبُتُ التُرْبة، وَ تحْميها مِنَ التَصَحُر.

وَ قَدْ إهْتَمّ الأنْسان بِأنْواع مُعَيّنَة مِنَ النَباتات الّتي يَسْتَفيدُ مِنْها، فَزَرَعَتْها وَاعْتَنى بِها لِلْحصول عَلى ثِمارِها مِثْلْ: الحِمْضيات وَ أشْجارِ الزَّيْتون وَ الطّماطِم وَ غَيْرَها الكَثير.

وَ تَسْتَطيعُ النَباتات صُنْع غِذائِها بِنَفْسِها، حَيْثُ تَحْتَوي الأوْراق عَلى بَعْضِ المَواد الّتي تُنْتِجْ نَوْعاً مِنَ السُكَريات، بِوجود ضَوْء الشَّمْس، وَ ثاني أكسيد الكَربون مِنْ خِلال عَمَلِية البِناء الضَوْئي، الّتي يُنْتِجُ عَنْها أيضاً كَميات مِنَ الأوكسجين.

وَ تَعْتَبِر النَباتات مَصْدَراً لِلْعَديد مِنَ العَقاقير النافِعَة الّتي اسْتُخْدِمَ بَعْضُها في الطِّبِ مُنْذُ مِئاتِ السِنين.

وَ يَجِبْ عَلَيْنا الحِفاظ عَلى الأشْجار، وَ النَباتات لِأنّ لَها أهْمِيَة كَبيرة في حَياة المَخلوقات وَ يَبْعَثْ الرّاحَة وَ السَّكينَة في نَفْسِ الأنْسان.

ڕووەکەکان

ڕووەکـەکان هـەژمار دەکـرێن لـە بـەدیهانوە زینـدووە سـەرەکییەکان وە لـە ئاسـتی پێکهێنـەرە خواردەمەنیـەکانی مـرۆڤ و ئاژەڵـەکان کـە پێویسـتیە خۆراکیـەکانی خۆیـان بـە شـێوەیەکی بنچینـەیی لـە ڕووەکەکانـەوە دابـین دەکـەن، هـەروەها ڕووەکـەکان ئۆکسـجین بـەدی دەهێـنن کـە مـرۆڤ هەناسەی پێدەدات بۆ ئەوەی لە ژیاندا بمێنێت، وە هـەروەها گڵ جێگیر دەکات، و دەیپارێزێ لەوەی ببێت بە بیابان.

بێگومـان مـرۆڤ گرنگیـداوە بـە چەنـد جـۆرێکی دیـار لـە ڕووەکـەکان کـە سـوودی لێـدەبینێ، چاندویـەتی و گرنگـی پێداوە بۆ ئـەوەی بەرهەمـەکانی چنـگ بکـەوێ، وەک لیمـۆ و پرتـەقاڵ و درە ختـی زەیتـون وە چانـدنی تەماتـە و باینجـان و شتابینر.

ڕووەکەکان دەتوانن خۆیان خـواردنی خۆیان دروسـت بکـەن، بە شێوەیەک هەندێک لە گەڵاکان جۆرە مادەیـەکیان لـە خۆ گرتوە کە جۆرێک شیرینی بەرهەم دەهێنێ، بە هۆی بـوونی تیشـکی خۆرەوە و دوانـە ئۆکسـیدی کـاربون کرداری ڕۆشـنە پێکهـاتن دروسـت دەبێـت، کـە دەبێتـە هـۆی بەرهـەمهێنانی ئۆکسجین.

ڕووەکـەکان هـەژمار دەکرێـت بـە بنەمایـەکی سـەرەکی بـۆ چەنـد جـۆرێ دەرمـانی بەسـوود، کـە هەنـدێکیان لـە کـاری پزیشکیدا بە کارهاتوە لە سـەدان سـاڵ لەمەوبـەر. پێویسـتە لـە سـەرمان پارێزگـاری بکـەین لـە درەخـت و ڕووەک چونکـە گرنگیـەکی گـەورەی هەیـە لـە ژیـانی بوونەوەرەکانـدا وە خۆشی و ئارامی لە دەروونی مرۆڤدا زیندوو دەکاتەوە.

القِراءَة

القِراءَة هي وَسيلَة إسْتِقْبال مَعْلوماتِ الكاتِب، أو المُرْسِل للرّسالَة، وَ اسْتِشْعارِ المَعْنى، وَ هي وَسيلَة لِلتَعَلُّم، وَ التَواصُل مَعَ الثَقافاتِ وَ الحَضارات.

القِراءَة تُوَسِعُ لِلإنْسان آفاقَ المَعْرِفَة، وَ الثَقافَة، فَتَتَوَسَعُ إدْراكَهُ في التَعامُلِ إتِخاذ القَرارات، وَ الشَّخْص المُثَقَف يُحِبُ النَاس سَماعَ رَأيهِ وَ الأخْذِ بِه، لِأنّهُ يَقْرَأ كَثيراً، وَ يَعْلَمُ كَثيراً.

وَ قَدْ حَثَّ الإسْلام عَلى القِراءَة بِقَوْلِهِ تَعالى {إقْرَأ بِأسْمِ رَبِّكَ الّذي خَلَق}.

وَ تُعَدّ القِراءَة مِنْ أكْثَر مَصادِر العِلْمِ وَ المَعْرِفَة وَ أوْسَعِها، حَيْثُ حَرَصَتِ الأُمَمُ المُتَيَقِظَة عَلى نَشْر العِلْم وَ تَسْهيل أسْبابَه، وَ جَعَلَتْ مِفْتاح ذلِكَ كُلّه مِن خِلال تَشْجيع القِراءَة، وَ العَمَل عَلى نَشْرِها بَيْنَ جَميع فِئات المُجْتَمع.

القِراءَة وَلا تَزالُ مِنْ أهَم وَسائِل نَقْل ثَمَرات العَقْلِ البَشَري وَ آدابِهِ وَ فنونِهِ وَ مُنْجِزاتِهِ وَ مُخْتَرَعاتِهِ، وَ هي الصّفَة الّتي تُمَيّز الشعُوب المُتَقَدِمَة الّتي تَسْعى دَوْماً لِلرّقى وَ الصَدارة.

انْتَقِ الكُتُبِ القَيّمَة، وَ جَدْوِل وَقْت قِراءَتِها وَ اعْتَمَدَ تَلْخيص المُقْتَبَساتِ الّتي تُعْجِبُكَ مِنْها، وَ تَمَتّعَ بالقِراءَة، وَ نَشْرِ العِلْم مِنْ أجْل تَقَدُمِكَ وَ تَقَدّم أبْناءِ بِلادِك.

خوێندنەوە

خوێندنەوە هۆکاری پێشوازیکردنە لەزانیاری نووسەرێک، یان نووسەری نامەیەک، وە هەستکردن بە ماناکەی، وە هۆکارێکە بۆ فێرکردن و گەیاندن لەگەڵ رۆشنبیری و شارستانی.

خوێندنەوە ئامادەبی مرۆڤ بۆ زانست و ڕۆشنبیری وپێگەیشتن لە هەڵسوکەوت و توانای بڕیاردان فراوان دەکات. ڕۆشنبیران حەردەکەن خەڵکی گوێیان لە بۆچوونەکەنیان بێت و وەری بگرن، لەبەر ئەوەی زۆر دەخوێننەوە و زۆر فێردەبن، بێگومان ئیسلام هەڵمان دەنێت لەسەر خوێندنەوە،خوای گەورە دەفەرموێ{بخوێنە ئەی محمد(درودی خوای لەسەربێت)بە ناوی ئەو خوایەی کە هەموو شتێکی دروستی کردووە}.

خوێندنەوە هەژمار دەکرێت بە زۆرترین سەرچاوەکانی زانین و زانستەکان و فراوانترینیان،بە شێوەیەک گەلانی بەئاگا پێداگرن لە سەر بڵاوکردنەوەی زانین و ئاسانکاری هۆکارەکانی و کلیلی هەموو ئەم شتانەیان داناوە لە ڕێگای هەڵبانی خوێندنەوە و کارکردن بۆ بڵاوکردنەوەی بەسەر هەموو بەشە جیاوازەکانی کۆمەڵگا.

خوێندنەوە بە بەردەوامی لە گرنگترین هۆکارەکانی گواستنەوەی بەرهەمی ژیری مرۆڤە و ڕەوشتەکانی و هونەری بە دەستهێنانی و داهێنانەکانی، ئەمە پێناسەی حاکەڕەوەیە کە گەلانی پێشکەوتوو کە بەردەوام هەوڵ دەدەن بۆ بەرز بوونەوە و ڕێزی پێشەوە،

بەرنووکی بەبرخ هەڵبژێرە وە کاتی دیاریکراو بۆ خوێندنەوەیان وە پشت ببەستە بە وەرگرتنی کورتەیەک لایەوە کە سەرنجت ڕادەکێشن، خۆشی وەربگرە لە خوێندنەوە، وە بڵاوکردنەوەی زانین لە پێناو پێشکەوتن وە پێشکەوتنی نەوەکانی وڵات.

نوروز

نوروز مُناسَبَة وَطَنية بِالنِسْبة لِلشَعْبِ الكُردي، وَ بِداية رَأس السَّنَة الكُرْدية، وَ مَعْناهُ يَوْمٍ جَديد.

في ٢١/آذار مِنْ كُلِّ عام وَ هوَ اليَوْمِ الفاصِلِ بَيْنَ الشتاءِ و الرَّبيعِ مِنَ السّنة، إنّهُ يَومٌ لِلتَسامُح وَ بَدْءِ الأفْراح، وَ اعْتَبَرَهُ الكُرْد مُنْذُ القِدَم رَمْزاً لإنْتِصار عَلى الظُلْمِ وَ الدِكتاتورية.

بَعْدَ ظُهْرِ يَوْمِ عِشْرينَ مِنْ آذار، كانَتِ النّارُ توقَدُ عَلى الجِبال وَ المُرْتَفَعات وَ المَناطِقِ العامّة في المُدُنِ و الأرْياف، إشارَةَ إلى حَتْمِيَة إنْتِصارُ النورِ عَلى الظَلّام، وَ هي دَليلٌ عَلى فَرْحَة التَحَرُر، وَ إنْتِزاعِ الحُرية مِنَ الظُلْمِ وَ الإسْتِبْداد.

وَ يُنَظَمُ كَثير مِنَ المِهْرَجانِ الغِنائي وَ الدَبْكات، وَ تَتَخلّله مَقاطِعَ شِعْرية، تَتَحَدّث عَنِ الثَوراتِ ضِدّ الطُغات، وَ تَسْتَمِرُ حَتّى ساعاتِ مُتَأخِرة مِنَ اللّيْل.

وَ في يَوْمِ واحِدِ وَ عِشْرينَ يَتَوَجّهُ النّاسُ إلى البَرّية، المَصايِفِ، وَ الجِبال لِمُعانَقة الطَبيعَة، وَ تُعَدّ لِهذِهِ الرّحلاتِ وَجَباتُ طَعام تَقليدِيَة شَهْيَة.

وَ كانَ نوروز رَمْزاً حَياً لِدَيمومَة الثَورات وَ إشْعالِ النّور، وَ الحَماسَة، وَ رَفْعِ الهِمَمِ وَ القُدْرَة عَلى مُواجَهَة كُلّ الطُغاة مُنْذُ مِئاتِ السِنين، وَ لِنَجْعَلَ نوروز جَمْعاً لِنِضالِنا ضِدّ الظُلْمِ وَ الإسْتِبْدادِ وَ الدكتاتوريَة.

نەورۆز

نەورۆز بۆنەیەکی نیشتمانیە بە لای گەلی کوردەوە، وە دەسپێکردنی سەری ساڵی کوردیە، مانای ڕۆژی تازەیە.
٢١ی ئازاری هەموو ساڵێک ڕۆژی جیاکەرەوەی زستانە لە بەهار لە ساڵدا، ئەو ڕۆژە ڕۆژی لێبوردن و دەستپێکی خۆشیەکانە، وە کورد لە کۆنەوە بە هێمایەکیان داناوە بۆ سەرکەوتن بەسەر ستەم و خۆسەپاندن.
لە دوای نیوەڕۆی بیستی ئازاردا، ئاگر دەکرێتەوە لەسەر شاخ و بەرزاییەکان و شوێنە گشتیەکان لە شارو لادێکان، وەک هێمایەک بۆ دڵنیابوونی سەرکەوتنی ڕۆشنایی بەسەر تاریکیدا، ئەمە نیشانەی خۆشی ڕزگاربوونە، وە دەرهێنانی ئارادیە لە ستەم و خۆسەپاندن.
چەندین کۆنسێرتی گۆرانی و هەڵپەرکێ ڕێکدەخرێت و لە ڕێوایاندا چەند پارچە هۆنراوەیەک دەخوێنرێتەوە، کە باسی شۆرشەکان دەکات دژی ستەمکاران، ئەمە بەردەوام دەبێت تا درەنگانێکی شەو.
لە ڕۆژی ٢١ ی ئازاردا خەڵکی دەچنە دەرەوە، بۆ سەیرانگا و شاخەکان بۆ دەست لە ملانێ لەگەڵ سروشت، وە جۆرەها خواردنی باوی بەتام بۆ ئەم گەشتانە ئامادە دەکرێت.
هەموو کات نەورۆز نیشانەیەکی دیاری بەردەوامدەر بووە بە شۆرشەکان، و داگیرساندنی ڕووناکی، و دڵگەرمی بۆ بەرزکردنەوەی غیرەت و تواناکان بۆ بەرامبەری هەموو ستەمکاران لە سەدان ساڵ لەمەوبەرەوە، با نەورۆز بکەین بە کۆکردنەوەی هەموو هێزەکانمان دژی ستەم و خۆسەپاندن و تاکڕەویی.

إنتفاضة آذار ١٩٩١ في كردستان

الإنتفاضة حَرَكَةٌ شعْبِية واسِعَة لِمُقاومة الإحتلال أو الظُلْم، وَ تكونُ بطابع سِلمي، وَ إشْعال رُوحُ المُقاومة من الإحْتلال وَ الهَمَجِية.

وَهي ظاهِرَة حَضاريَة تَسْعَى إلى تَحْقِيق الديمُقراطية و العَدالَة الإجْتماعِيَة وَ الحُرِيَة في النِظام السِياسي، وَ إلى بِناء المُجْتمع لِمُواجَهَة المُسْتَبِد وَ أعْوانِه، إسْتِناداً إلى قوة الإرادَة، وَ الصمُود وَ التَضْحيات.

وَ مِنْ هَذا المُنْطَلق بَدأ شَعْبُ كُردستان في الخامِس مِن آذار ١٩٩١ مِن مَنْطِقَة رانِيَة بِمُهاجَمَة مَراكِز البَعْثيَة الحاكِم وَ مَعَسكَراتِهِم، وَ تحولُ إلى إنْتِفاضَة كَبيرَة وَ شامِلَة، وَ تَحرير كافَة أراضي كُردستان، وَ مِنْ ضِمْنِها كَرْكُوك، مُحافظة الجَرِيحَة بِالتعريب وَ التَبْعيث وَ التَرْحِيل.

وَ كانَ سرُّ إنْتِصارات المُتَتالِيَة، مُشارَكَة كَافَة عناصِر الشَعْب في مُواجَهَة الطُغْيَانَ البَعْثي.

وَ مِنَ الثَمَراتِ السياسِيَة الَتي جَناها شَعْبُ كُردستان خروجُ الزُمْرَة البَعْثِيَة، وَ تَوَلى الجَبْهَة الكوردستانِيَة إدارَة كوردستان، ثُمَ إنْتِخابُ بَرْلَمان وَ تَشْكِيل حكُومَة لإدارَة شؤون كوردستان.

ڕاپەڕینی ئازاری ١٩٩١ لە کوردستان

ڕاپەڕین جوڵانەوەیەکی بەرفراوانی گەلە بۆ بەرەنگاری داگیرکەر و ستەمکار، بە شێوازێکی ئاشتیانە و هەڵکردنی گیانی بەرەنگاری دژی داگیرکردن و بەڕەڵایی.

ئەمە دیاردەیەکی شارستانیە هەوڵ دەدات بۆ بە دیهێنانی دیموکراتی، و دادپەروەری کۆمەڵایەتی، و ئازادی، لە شێوازی ڕامیاری، وە بۆ دروستکردنی کۆمەڵگا لە بەرامبەر خۆسەپێنەر و بارمەتیدەرانی، بە پاڵپشتی هێزی ویستن و خۆڕاگری و قوربانیدان.

ئا لەم سەرچاوەیەوە، گەلی کورد لە پێنجی ئازاری ١٩٩١دا لە ناوچەی ڕانیە دەستی کرد بە هێرشکردنە سەر دامودەزگا بەعسیەکانی دەسەلاتدارو سەربازانی، گۆڕا بۆ ڕاپەڕینێکی گەورە و گشتگیر و ڕزگار کردنی هەموو ڕەوبەکانی کوردستان لە ناویاندا کەرکوک شاری بریندار بە بەعەرەبکردن و بە بەعسی کردن و وەدەرنانی هاوڵاتیەکانی.

نهێنی سەرکەوتنەکان یەک لە دوای یەک، بەشداری کردنی هەموو تاکەکانی گەل لە بەرامبەربوونەوەی زیادەڕەویەکانی بەعس.

لەو بەرهەمە ڕامیاریانەی کە گەلی کورد بە دەستیهێنا دەرکردنی دەست و تاقمی بەعس، بەڕێوەبردنی کوردستان لەلایەن بەرەی کوردستانیەوە، پاشان هەڵبژاردنی پەرلەمان، و دروستکردنی حوکمەتێک بۆ بەڕێوەبردنی کاروباری کوردستان.

وَ الإنتِفاضَةُ أثبَتَتْ أهْمِيَة وَحْدَةُ شَعْب كورستان، وَ النار وَ إفشال جَميع التَهْديدات وَ المُخَطَطات التي هَددن مَكاسِب الإنتِفاضَة، الخلود لأرْواحِ الشُهَداءِ وَ البَقاءِ لِصمود شَعْبِنا البَطَل.

وَالتاريخ يُؤَكِّدُ، إنَّ إرادَة الشعوبِ لا تُقْهَر، وَ لا تُهْزَم، ولا تَخْدُع، وَ قَدْ يَقومُ بِمَهامِهِ وَ لَوْ بَعْدَ حين، وَ يُدْرَكُ إنَّ القمْعَ، وَ القهْرَ، وَ الإسْتِبْداد، زائِل لا مَحالة.

وَ الشيء المُؤْسِف بَعْدَ الإنْتِفاضَة، تَدَهْور الوَضْع الإقتِصادي وَ المَعيشي لِلْجَماهير الكادِحَة، وَ آباءِ وَ أمَهاتِ وَ أبناءِ الشُهَداء، تَحْتَ خَطِ الفَقْرِ المُتَعَمِد، وَ إنْتِشار المُحيف لِلمَحسوبيَة، وَ تَفَشّى الفَساد، وَ إهْدارُ مالُ العام، لِيُظِل الشَعْبُ مَطْحوناً، وَ مَشْغولاً، وَ هذا يُؤَدي إلى الضَرَرِ بِجَميع وَ غَرْقِ السَفينَة وَ لَوْ بَعْدَ حين.

وَ إنّ الشَعْبَ الكُردي عَبَرَتْ عَنْ إرادَتِها الحُرّة في بناءِ الدَوْلَة الديموقراطيَة، الَتي تُؤَدي إلى المُساواةِ بِكُل إشْكالُها وَ أنْواعُها، وَ التَداول السِلْمي لِلسُلْطَة عَبْرَ صَناديق الإقتِراع، وَ إحْتِرامِ حقوقِ الإنْسان، وَ حُرياتِهِ الأساسيَة وَ دستورِ جَديدَة لِلْبِلاد يَلْبي مُتَطَلَبات الشعوب وَ المُحافَظَة عَلى ثرْواتِها وَ تَوْزيعُها بِشِكْل مُتَساوي عَلى كافَة أبْناء الشَعْب لِبِناء الثِقَة اللّازِمَة بَيْنَ السُلْطَة وَ الجَماهير الشَعْبيَة.

ڕاپەڕیین گرنگی بەکریری گەلی کورد و خۆراگری سەلماند، وە بەکخستنی هەموو هەڕەشەکان و پیلانەکان کە دژی دەسکەوتەکان و ڕاپەڕین بوون، نەمری بۆ گیانی شەهیدان وە مانەوە و خۆراگری بۆ گەلی ئارامان. مێژوو دەسەلمێنێ کە ویستی گەلان لەناونابرێت، و ناشکێنرێت، و خاوەستی لێناکرێت، هەڵدەستێ بە ئەرکەکەی ئەگەر باس ماوەبەکیش بێت، وە دەزانێت داپڵۆسین و لەناوبردن و خۆسەپاندن لادەچێت بە بێ دوودڵی.

ئەوەی جێی داخە لە دوای ڕاپەڕین، تێکچوونی باری ئابوری و ژیانی خەڵکانی شۆڕشگێر، و باوکان و دایکان و بەوەکانی شەهیدان، لە ژێر هێڵی هەژاری بە ئەنفەست، وە بڵاوبوونەوەی ترسناکی خزم خرمێنە، و بڵاوبوونەوەی خرابە، و بە فیرۆبردنی سامانی گشتی بۆ ئەوەی گەل بهاڕێ، و بە شتی لاوەکیەوە خەریکی بکەن، ئەمە سەردەکێشێ بۆ زیان گەیاندن بە هەمووان و نقوومبوونی کەشتیەکە ئەگەر دوای ماوەیەکیش بێت. بەڕاستی گەلی کورد دەربڕێنێکی ئازادی هەبوو لە دروستکردنی ڕژێمێکی دیموکرانی، کە سەرکێشی بۆ یەکسانی بە هەموو شێوەکانیەوە وە دەستاودەست کردنی دەسەڵات بە شێوەیەکی ئاشتیانە لە ڕێگای سندوقەکانی دەنگدان، وە ڕێزگرتنی مافی مرۆڤ وە ئازادیە بەرەتیەکان، وە دەستورێکی تازە بۆ وڵات، کە داواکاری گەلی تیا جێبێتەوە وە پارێزگاری لە بەرهەمەکانی و دابەشکردنی بە شێوەیەکی یەکسان بەسەر هەموو نەوەکانی گەل بۆ دروستکردنی متمانەی پێویست لە نێوان دەسەلات و کۆمەڵانی گەل.

صَلاحَ الدّين الأيوبي

أحَـدُ أهَـمّ الشَخْصـيات فـي التَـاريخِ الإسْـلامي، كُـردي مُسْلِم وَ تَعـودُ جذُورهُ إلـى مَنْطِقَـة حَريـر شِـمالَ أرْبيـل في كوردستان.

عَرَفَ عَنْ صَلاحَ الدينِ مَزايا عَديدَة، وَضَعَتْهُ في مَكانـه مِنَ التّاريخِ الإسْـلامي، فَقَـدْ كـانَ حاكِمـاً عـادِلاً، يَجْلِـسُ لِلقَضاء بنَفْسِـهِ، وَ لا يَحْكُمُ بِالشُبْهَة وَ قَدْ بَلَغَ عَدْلَهُ جنـودُ أعْدائـه مِنَ الأسْـرى، مُعـامَلَتُهُم بِرِفْـق، فـي الوَقْـتِ الّـذي كـانَ فيـه الصَليبيونَ تَقْتلونَ أسْرى المُسْلمين.

تَمَكّـنَ صَلاح الـدين مِـنْ تَوْحيـد شَـتات المُسْـلمين، بَعْـدَ تَفَرُقهم فـي دُوَيْلات مُتَنـاحِرَة، وَ اسْـتَطاعَ أنْ يَسْـتَرِدَ القُدس بَعْدَ إنْتِصارِهِ في مَعْرَكَة الحِطّين.

وَ كـانَ رَجُـلُ سياسَــة وَ حَـرْب، بَعيـدَ النَظَـر، كَما أنّهُ عَـرَفَ بِعَطائِهِ وَ إنْفاقِهِ في سَبيلِ الله، حَتّى أنّهُ لَمْ يُدّخِرْ لِنَفْسِـهِ، و لا لِأهْلِهِ مالاً، وَ لا عَقاراً.

وَ يَهْـتَمُ بإصْـلاح الشُـؤون العامّـة مِـنْ عِمـران، وَ مَجالِس العِلْم، وَ حَلَقاتِ الأدَب وَ القِراءَة وَ الكِتابَة.

وَلا يَزالُ التَاريخُ يَشْـهَدُ بِبُطولَتِـهِ وَ أخْلاقِـهِ الكَريمَـة، وَ بَطَلاً شَـهْماً وَ قائِـداً إلْتَـزَمَ بِـأخْلاقِ الإسْـلام، وَ شَـريعَتِهِ السَّمْحة الّتي تَدْعو إلى العَفو وَ الإحْسان.

صەلاحەدینی ئەییوبی

یەکێکە لە گرنگترین کەسایەتیەکانی مێژووی ئیسلامی، کوردێکی موسوڵمانە بنەچەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ناوچەی هەریری سەروی هەولێر لە کوردستان.

لە بارەی صەلاحەدینەوە چەند تایبەتمەندیەک زانراوە کە وایلێکردوە بیکاتە ئەو جێگایە لە مێژووی ئیسلامدا، دەسەڵاتدارێکی دادپەروەربوو، خۆی دادەنیشت بۆ دادپەروەری، بڕیاری نەدەدا لەسەر گومان، دادپەروەری گەیشتبووە سەربازەکانی دوژمن کە بە دیل گیرابوون، بە نەرمونیانی هەڵسوکەوتی لەگەڵ دەکردن لە کاتێکدا خاچپەرستەکان دیلی موسوڵمانانیان دەکوشت.

صەلاحەدین توانی جیاوازی نێوان موسوڵمانان یەکبخات، لە دوای ئەوەی جیاوازی کەوتبوە نێوانیان لە چەند دەوڵەتێکی حۆخۆر، وە توانی قودس بگەڕێنێتەوە لە دوای سەرکەوتنی لە شەڕی حەطین.

بە ڕاستی پیاوی ڕامیاری و شەڕ، و دوربین بوو، هەروەکو ناسراوبوو بە بەخشین لە ڕێناوی خوادا، هەتا هیچ شتێکی هەڵنەگرتبوو بۆ خۆی و کەسوکاری لە ماڵ و خانوو و زەوی.

وە گرنگیداوە بە کاروباری گشتی لە ئاوەدانکردنەوە، و کۆڕی زانیاری و بازنەکانی ئەدەب و خوێندنەوە و نووسین.

بە بەردەوامی مێژوو شایەتی ئازایەتی و ڕەوشتی بەرزی دەدات، ئارایەکی دیاربوو وە ڕێشەوایەکی پابەندبوو بە ڕەوسنی ئیسلام، و بەرنامە لێبوردەییەکەی کە بانگەواز دەکات بۆ لێبوردن و چاکەکاری.

الهِجْرة الجَماعيَة لِشَعْب كردستان

إنَّ تَقْسيم كردستان عَلى الدّوَل المَنْطِقَة عبْرَ مُعادله القُوَّة بَيْنَ كُرْد وَ أعْدائِهِ بِصُورَة مُسْتَمِرة مُنْذُ زَمَن الطويل.

وَ بَعْدَ الإنْتِفاضَة الجَماهيريّة المُبارَكَة، وَ طَرْد المُحْتلين من أراضي كردستان، قامَ العَدّو المُجْرِم بِجَمْع قِواهُ المُنهزمة مِنْ حَرْب كويت، بِهجوم عَلي كردستان مَرَّةً أخْرى، وَكانَ حَرْباً غَيْر مُتساوياً مِنْ حَيْثُ العَدَدِ وَ العِدَّة، وَ الهَدَف مِنهُ إذْلال شَعْب كردستان.

وَ اخْتارَ الكُرْد طَريقاً آخَر لِلنّضال، النزوح الجَماعي وَ رَفْضِهِم العَيْش في ظِلّ الدكتاتورية.

كانَتِ الهِجْرَة نزوح نَحو مِليونَيْ مُواطِن كوردي، رِجالاً وَ نِساءً، وَ شيوخاً وَ أطْفالاً، سيراً عَلى الأقْدام في أراضٍ جَبَليَة وَعْرَة، مُرْهِقينَ، مُتْعبين، يُعانونَ البَرْد القارِص، وَ المَطَر الشّديد وَ الجوع وَ الخَوْف وَ الأمْراض، فارّينَ مِنْ بَطْش وَ قَمْع النّظام العِراقي المَشْهور بِالأنْفال، وَ الكيميائى وَ الإعْدامات الجَماعيَة، نَحْوَ ايران وَ تركيا.

وَ بَعْدَ إدانَة العالَمية لِهذه الجَريمَة البَشِعَة وَ اسْتِمْرار الكِفاح لَدى الأكْراد، اسْتَطاع الرجوع إلى كردستان وَ طَرْدُ رموز النّظام مَرةً أخْرى وَ بِناء كيان شِبْه مُسْتَقِل لِوَقْتِنا هذا.

كۆرەوی جەماوەری كوردستان

دابەشكردنی كوردستان بەسەر وڵاتانی ناوچەكەدا دابەشبوونێكی نابەرامبەری هێناوەتە كایەوە لە نێوان كورد و دوژمنەكانی لە رووی هێزەوە بە شێوەیەكی بەردەوام لە كاتێكی دوور و درێژدا.

لە دوای راپەرینە جەماوەرییە پیرۆزەكە، و دەركردنی هێزی داگیركەر لە خاكی كوردستان، دوژمنی تاوانبار هەستا بە كۆكردنەوەی هێزە شكستخواردووەكەی لە جەنگی كوەیت، بە هێرشكردنە سەر كوردستان جارێكی تر، شەڕێكی نابەرامبەر بوو لە لایەن ژمارەی جەنگاوەر و چەك و تفاقی جەنگ، وە مەبەست تیایدا سەرشۆركردنی خەڵكی كوردستان بوو.

كورد رێگایەكی تری هەڵبژارد بۆ خەباتكردن، كۆرەوی گشتی و رازی نەبون بەژیان لە ژێر سێبەری دیكتاتۆری.

بە راستی كۆرەو دەرچوونی نزیكەی دوو ملیۆن هاونیشمانیانی كورد بوو، پیاو و ژن، پیر و منداڵ، رۆیشتن بە پێ بەسەر زەویە شاخاویە رەق و سەختەكان، بە شاقەنی، بە ماندویەتی، دوچاربوونی سەرمایەكی سەخت، بارانێكی بەهێز، بۆ رزگاربوون لە داپڵۆسینی رژێمی عێراق ناسراو بە ئەنفال و كیمیای و كۆمەڵكوژی، بەرەو ئێران و توركیا.

لە دوای تاوانباركردنی جیهانی بۆ ئەم تاوانە خراپە، بەردەوامی تێكۆشانی لەلایەن كوردەوە، توانرا بگەڕێنەوە بۆ كوردستان و دەركردنی كەسانی سەر بە رژێم جارێكی تر وە دروستكردنی رێگەیەكی نیمچە سەربەخۆ هەتا ئەم كاتە.

الشّهيد

الشَهيد هوَ مَنْ ضَحى بِنَفْسِـهِ في سَبيلِ اللهِ وَ عِرْضِهِ وَ وَطَنِـهِ، بِأَغْلى ما يَمْلِكُـهُ روحَـهُ المُقَدّس الطّاهِرِ الوَحيد، لا يَقْدِرُ بِكُلّ الدُنْيا وَ ما فيها، فَهوَ حيّ لا يَموت وَ يَخْلُدْ في جَنّه الخُلْد وَ يَنْعَمُ فيها.

وَ مَهْما تَكَلَمْنا عَنْ قيمَة الشُهَداء وَ الشَّهادَة فَلا نَسْتَطيعُ إطْلاقاً وَصْفِهِم، وَ إدْراك نُبْلِهِم وَ كَرَمِهِمْ، لِأنَّ عَظَمَة تَضْحِياتِهِم تَفوقُ الوَصْف، وَ يَقِفُ المَرْء عاجِزاً أمامَ تِلْكَ التَضْحيَة، وَ قالَ الشّاعِر:

أرْنوا إلى المَوتِ، إنَّ المَوْتَ في شِيَمٍ

بِطَعْنة الرّمْحُ أوْ بِالسَّيْف يَعْتَبِر

كُلُّ قَطْرة دَمٍ سَقَت أشْجارِ الـوَطَن، فَارْتَفَعَ شامِخاً، وَ كُلَ روحِ شَهيد كَسَرَتْ قيودَ الطَواغيت، وَ يَقومُ الوَطَن لِيَنْحَني إجْلالاً لِأرْواح أبْطالِـهِ، تُغيبُ الشَمْس حَزَناً وَ مُتَأسِفاً لِأرْواحِهِم.

وَ إذا أرَدْنا لِوَطَنِنا الغالي أنْ يَبْقى قَوياً وَ صاعِداً وَ حافِظاً لِكَرامَتِنا، عَلَيْنا أنْ نَكونَ مُسْتَعدينَ لِتَقْديم الأرْواح وَ الأنْفُس مِنْ أجْلِهِ.

وَ عَلَيْنا ذِكْرُ الشّهداء، وَ التَحَدُثِ عَنْهُمِ لِأجْيال القادِمَة، حَتّى يَعْرِفوا بِأنّ عَلى هذهِ الأرْض مَشى أناسٌ أفْضَلُ مِنْهُم.

شەهید

شەهید ئەو کەسەیە گیانی بەخت دەکات، لە ڕێگای خوا و ناموس و نیشتمان، بە گرانترینی ئەوەی کە خاوەنیەتی گیانی پاک و پیرۆزو تە نهایی کە ڕێوانە ناکرێت بە جیهان و ئەوەی نیایەتی، ئەو زیندوە نامرێت، دەمێنێتەوە لە بەهەشتی نەپراوە حۆشی تیا دەبینێ.

هەرچەندە باسی شەهید و خۆبەخت کردن بکەین ناتوانین بە شێوەیەکی ڕەها پیا هەڵبدەین، وە هەست بکەین بە باشترین و بەڕێزترین کاریان، چونکە گەورەیی قوربانیدانیان لە سەرو پیاهەڵدانەوەیە، وە مرۆڤ بێتوانایە لە بەرامبەر ئەو قوربانیەدا. شاعیر دەڵێت:

تێروانن لە مردن، مردن لە بەرزیدا
بە ڕێکانی ڕم یان شمشێر گونجاوە

هەموو دڵۆپێک خوێن درەختەکانی نیشتمان ئاودەدات و بەرز و بڵندی دەکات، و هەموو گیانی شەهیدێک کۆتی ستەمکاران دەشکێنێت، نیشتمان سەرزادەنوێنێت بۆ بەرز ڕاگرتنی گیانی ئازاکانی، وە خۆر ئاوا دەبێت بە عەمباری داخەوە بۆ گیانیان.

ئەگەر بمانەوێ بۆ نیشتمانی بەڕێزمان بمێنینەوە بە بەهێزی و خۆراگری، وە پارێزگاربێت بۆ ڕێزمەندیمان پێویستە ئامادەبین بۆ پێشکەشکردنی ڕۆح و گیانمان لە پێناویدا.

پێویستە یادی شەهیدان بکەین، و باسیان بکەین بۆ نەوەکانی داهاتوو، هەتا بزانن بەسەر ئەم زەویەدا ڕۆیشتوو کەسانێک کە لەوان بەڕێزتر بوون.

المُعَلّم

تَعْجِزُ الحرُوف عَنِ التَعْبير بِالكَلِمات وَ السّطور عَنْ فَضل المُعَلّم، الّذي كَرّسَ أغْلَبَ أوْقاتِهِ لِيَنْقُلَ تَلاميذَهُ مِنْ ظُلمة الجَهْلِ إلى نورِ العِلم وَ المَعْرفة.

فَالمُعَلّمُ يَنْتِجُ مُجْتَمَعُ مُنظَم، يَقومُ أفْرادُهُ بِإحْتِرام بَعْضُهم البَعْض، وَ إحْتِرام آراء المُتَبادل بَيْنَهُمْ، وَ هوَ سَفينةُ النَّجاة مِنَ الظُلْمَة إلى النّور، وَ مِنَ التَخَلّفِ وَ العبوديَة إلى التَقَدّم وَ التَحَرُر، وَ مِنَ العَزْلَة وَ التَنَفرِ إلى العَيْشِ الجَماعي وَ الألْفَة.

فَمَنْ أعْظَمِ فَضْل المُعَلّم، إحْتِرامُه، وَ أنْ يَحْسُنَ الإسْتِماع إليهِ، وَ الأخْذُ بِنَصائِحِهِ بِكامِل الجديَة، وَأنْ يُذْعِنَ إلَيْهِ، فَهوَ يُعطي صَفْوة تَجارِبُهُ وَ خِبْرَتُهُ، لِيَجْعَلَ طُلابُهُ أفْضَل مِنْه، وَهوَ قادِرٌ عَلى تَنْميَة الفِكْرِ وَ العَقْل، لِذلكَ وَجَبَ تَكريمُهُ وَ تَفْضيلُه.

فالَ الشّاعِر: **قُمْ لِلْمُعَلّم وَفِهِ التَبْجيلا**

كادَ المُعَلّمُ أنْ يَكونَ رَسولا

الواجِبُ تِجاهَ المُعَلِم إحْتِرامُهُ وَ تَقْديرُهُ، وَ تَوفير سُبُلَ العَيْشِ الكَريم لَهُ، وَ الإسْتِفادَة مِنْ عِلْمِهِ، والتَعاون مَعَهُ في تَحْقيق رِسالَتِهِ العَظيمَة، وَ أنْ لا يُعاني سوءَ الأوْضاع الإقْتِصاديَة، وَ تَدْني الراتِب، وَ يَجْبُ إعْطاءَهُ الراتِب أكْثَر مِن حاجَتِهِ حتّى لا يَتأثر في وَظيفَتِه، وَ جَديرُ أنْ نَقولَ إنّ المُعَلم أهَمّ عَناصِر في نَهْضَة المُجْتَمعات وَ تَطَورِها.

مامۆستا

پەنەکان پێشوانان لە بارەی گەورەیی مامۆستا بە چەند وشە و دێڕێک بدوێن، ئەو کەسەی کە زۆری کاتەکانی تەرخان کردوە بۆ ئەوەی قوتابیەکانی دەربهێنێ لە تاریکی نەزانین بۆ ڕۆشنایی زانین و زانست.

مامۆستا کۆمەڵێکی ڕێکوپێک بەرهەم دەهێنێ، تاکەکانی هەڵدەسنن بە ڕێزگرتن لە نێوانیاندا، وە ڕێزگرتنی بۆچوونەکان و هێنان و بردنی نێوانیان، ئەو کەشتی ڕزگارکەرە لە تاریکیەوە بۆ ڕوناکی، لە دواکەوتن و بەندایەتیەوە بەرەو پێشکەوتن و ڕزگاربوون وە لە تەنیای و ڕق لێبوونەوە بۆ ژیانی کۆمەڵی و خۆشەویستی.

باشترین گەورەیی بۆ مامۆستا، ڕێز لێگرتنییەتی، وە بە باشی گوێی لێبگیرێ، وە پابەندبوون بە ئامۆژگاریەکانیەوە بە تەواوی دڵسۆزییەوە، گوێڕایەڵی بن، ئەو پێشکەشی دەکات هەڵبژاردەی تاقیکردنەوە و پسپۆریەکەی، بۆ ئەوەی قوتابیەکانی لە خۆی باشتربن، ئەو دەتوانێت گەشە بە بیر و هۆشی بدات، لەبەر ئەوە پێویستە ڕێزی لێبگیرێت بە گەورە دابنرێت. شاعیر دەڵێت:

هەستە لەبەر مامۆستا بۆ بەئەمەکی و ڕێزلێنان

نزیکە مامۆستا وەکو ڕزگارکەر وابێت

پێویستە بەرامبەر مامۆستا ڕێز و تەقدیر پیشان بدەین، دەستەبەرکردنی ڕێگای ژیانی باش بۆی، سوود وەرگرتن لە ڕاپاریەکانی یارمەتیدانی بۆ گەیاندنی بەرنامە پیرۆزەکەی، نابێت توشی خراپی باری ئابوری ببێت و پێویستە زیاتر لە پێویستی بدرێتێ، بۆ ئەوەی کار لە ئەرکەکەی نەکات، پێویستە بڵێین مامۆستا گرنگترین هۆکارەکانی ڕاپەڕین و پێشکەوتنە لە کۆمەڵگادا.

المَدْرَسَة

المَدْرَسَة هي مَصْدَرُ النّور لِعقولنا وَ عيوننا، الّتي تُنير لنا الطَّريق في جَميع مَجالاتِ الحَياة، وَ تُساهِمُ في بناء الأسْرَة وَ المُجْتَمَع.

إنَّها المُؤسَسَةُ التَعْليميَة الّتي تُزَوِدُ الطَلَبة مِنْ صِغار السّن وَ الكِبار، حَسْبَ المَرْحَلَة العُمْرية بِالتَربيَة وَ العِلْم، وَ تُنْشيء الأنْسان، حَيْثُ يَقْضي بِدايات حَياتِه فيها، كَما يَقْضي أغْلَب ساعات يَوْمَهُ فيها، وَ يَتَمَثَلُ دَوْرَها في تَقويم الأنْسانِ وَ تَهْذيبِهِ، وَ صِقْلِه، فَتَكون فاعِلاً تُؤثِرُ إيجابياً عَلى المُجْتَمَع وَ يَنْهَضُ بِهِ وَسيلة فَعالاً في تَقَدُمِهِ.

كَما إنّ أهْميَة المَدْرَسَة تُكْمِنُ في تَهيئة بيئة تَواصِل وَ إجْتِماع بَيْنَ الطُلّاب، بِحَيْث تَنْمي مَهاراتِهِم الإجْتِماعيَة وَالسلوكيَة، وَ خاصّة حينَ تُوفِر المَدْرَسَة لِطُلّابِها فُرْصَة لِلرّاحَة وَ التَجَمُعِ مَعَ بَعْضُهُمْ، وَ الإهْتِمام بِالحِوارِ وَ التَعارُف وَ الإحْتِرام.

وَ قيلَ في فَضْلِ المَدْرَسَة {مَنْ فَتَحَ مَدْرَسة يَغْلِقُ سِجناً} لأنّ في المَدْرَسَة التَألُف وَ إحْتِرامُ المَشاعِر وَ النَصائِح المُفيدَة يَبْتَعِدُ الإنْسان مِنَ الشَرّ وَ أهْلِهِ.

بِذلكَ يَتَبَيّنْ أنّ المَدْرَسة تَعُدُّ مِنْ أهَمّ الأماكِن الّتي تُلزِمُ الطُلّاب لِيَتَمَتَعوا بِالتَنْشِئَة الصّالِحَة وَ المُمَيّزة وَ الّتي تَجْعَلُهُم قادرينَ عَلى التَعامُل مَعَ مَواقِف الحَياة المُخْتَلِفه.

قوتابخانە

قوتابخانە سەرچاوەی ڕووناکی زیری و چاومانە، کە ڕێگامان بۆ ڕووناک دەکانەوە لە هەموو بوارەکانی ژیاندا، وە بەشداری دەکات لە دروستکردنی خێزان وکۆمەڵ.

قوتابخانە دەزگایەکی فێرخوارییە کە پەروەردە و ڕاست دەبەخشێ بە قوتابی تەمەن بچوک و گەورە، بە گوێرەی قۆناغەکانی تەمەن، مرۆڤ پێدەگەیەنێ، بە شێوەیەک دەستنکی ژیان لەوێدا بەسەر دەبات هەروەکو چۆن ڕۆژبەی کاتی ڕۆژانەی تیا بەسەر دەبات، ڕۆڵی خۆی دەبینێ لە ڕاستکردنەوەی مرۆڤ و ڕێکوپێککردنی، وە خوانکردنی، دە بێتە کاریگەریەک شوێنی باشی دیار دەبێت لەسەر کۆمەڵگا و پێشخستنی وە هۆکارێکی گرنگە لە پێشکەوتندا.

هەروەکو گرنگی قوتابخانە شاراوەتەوە لە ئامادەکردنی کەسوهەوابەکی بەیەک گەیشتن و کۆبونەوە لە نێوان قوتابیەکاندا بە شێوەیەک گەشە بە زیرەکی کۆمەڵایەتی و دۆستایەتیەکانیان بکات، بە تایبەت لەکاتێکدا قوتابخانە بواری خۆشی و پێکەوە کۆبونەوە و گرنگیدان بە وتووێژ و گفتوگۆکردن و ڕێزگرتن بۆ قوتابیان دابین دەکات.

لە ڕێزی قوتابخانەدا وتراوە {هەر کەسێک قوتابخانەیەک بکاتەوە بەندیخانەیەک دادەخات} چونکە لە قوتابخانەدا پێکەوەژیان و ڕێزگرتنی هەستەکان وئامۆژگاری بەسودی تێدایە. مرۆڤ دوور دەخاتەوە لە خراپە و شوێنکەوتنی.

لەسەردوە ڕوون دەبێتەوە قوتابخانە هەژمار دەکرێت بە گرنگترین شوێن کە قوتابیان سوودمەند دەبن لە خوێندن و فێربوون و پەروەردەی چاک و نموونەیی، ئەوەی کە وایان لێدەکات بە توانا بن لەگەڵ هەڵسوکەوت لە بوارە جیاجیاکانی ژیان.

القَلَم

مِـنْ أسبابِ تَطَـور حَيـاةِ الإنْسـان، وَ تكـوين المُجْتَمعات البَشَـرية، وَ وَسـيلة التَفـاهُم مَـعَ الآخَـرين، هـوَ إبْتِداع القلم الوَسـيلة المُهِمّـة وَ أداة إيصـال وَ تَفـاهُمُ بَـيْنَ المُجْتَمعات البَشَرية عَلى الأرْض.

وَ حينَمـا تَطَـورُ الحَيـاة مَـعَ ظهـورِ المُـدُن وَ المُجْتَمعات الحَضَـريَة، وَ رَواج التِجـارَة وَ ظهـور أنْـواع وَسـائل النَقْـل وَ السُفُنُ الشَراعيَة، فَكانَتِ اللّغـة أداة إتِصال وَ تَفاهُمْ، ظَهَرَ القَلَمُ وَ الكِتابَه عَلى الألْواحِ الطينيَـة وَ عَلى الجِلْدِ وَ وَسائِل أخْرى، ثُمّ تَطَورِ يَوْماً بَعْدَ اليَومِ لِمُهِمَتِهِ الكُبْرى في الحَياة.

لِلْقَلَمِ مَكانَةٌ كُبْرى... وَهوَ أوّلُ شَـيء خَلَقَـهُ الخالِقُ وَ ذلِكَ لِحَثِ الأنْسان عَلى التَعَلّمِ مِـنْ صَغرِهِ إلـى كَافّـة مَراحِلِ مِن حَياته.

وَ مَـنْ يُفَكِرُ عَلـى الـوَرَقِ يَمْسُـكُ القَلَـمُ وَ يَنْجَحُ أكْثَرَ من غَيْرِهِ وَ عِبارَتِهِ مُؤثرة عَلى النّاس.

وَ القَلَـمُ سَـبَبٌ مِـنْ أسْـبابِ قِـوامُ الحَيـاة، فَبِالقَلَمِ يُحْفَظ الحقوق، وَ تُوانِق العقودَ وَ العهود، وَ أوامِرُ الحـاكِم وَ القاضي لِتَنْظيم أمور النّاس في جَميع شؤونِهِم. فَبِالقَلَم يُعْرَفُ سَيَرَ الآباءِ وَ الأجْدادِ وَ حِفْظِ الأنْسـان، وَ مِـنْ أهَـمّ مَصادِرِ التَلَقـى وَ التَعليم، بِـهِ يَعْلَـمُ المَـرْءُ أمـورَ دُنيـاهُ وَ دينَـهُ وَ الحَيـاةُ الفاضِلَه وَسَبَبْ تَقَدّم المُجْتَمَع.

پێنووس

لە هۆکاری پێشکەوتنی ژیان، دروستبوونی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی، وە هۆکاری لێکتێگەیشتن لەگەڵ حەڵکانی تردا، داهێنانی پێنووس ئەو هۆکارە گرنگە بووە هۆی پەیوەندی و لێکتێگەیشتن لە نێوان کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی لەسەر زەوی.

لە کاتێکدا ژیان پێشدەکەوێت لەگەڵ دەرکەوتنی شار و کۆمەڵگا شارستانییەکان، وە گرنگیدان بە بازرگانی، وە دەرکەوتنی جۆرەها هۆکاری گواستنەوە و کەشتی چارۆکەدار، لەو کاتەدا زمان هۆکاری گەیاندن و لێکتێگەیشتن دەبێت، پێنووس دەرکەوت وە نووسین لەسەر پارچە قوڕی سورکراوە و لەسەر پێستە و هەندێ شتی تر باسان ڕۆژ لە دوای ڕۆژ پێشکەوت لەبەر دەورە گەورەکەی لە ژیاندا.

پێنووس شوێنی گەورەی خۆی هەیە.... ئەو یەکەم شتە کە پەروەردگار دروستی کردوە ئەمەیش لەبەر ئەوەیە حەڵکی هەڵبێنێت لەسەر فێربوون لە منداڵییەوە هەتا هەموو کاتەکانی بەسەربردنی ژیان.

هەر کەسێک بیربکاتەوە لەسەر کاغەز پێنووس بگرێت بە دەستەوە سەرکەوتووتر دەبێت لە کەسانی تر وە وتەکانی کارێگەرتر دەبێ لەسەر خەڵکی. پێنووس هۆیەکە لە هۆکارەکانی ڕاگرتنی ژیان، بە پێنووس پارێزگاری لە مافەکان ددکرێت، گرێبەست و پەیمانەکان بەهێز دەکات، وە فەرمانی دادوەر و قاری بۆ ڕێکخستنی کاروباری حەڵکی لە هەموو بوارەکاندا. بە هۆی پێنووس ڕابردووی باوباپیران دەزانرێ و پارێزگاری لە ڕەچەڵەک دەکات، وە گرنگترین سەرچاوەی وەرگرتن و فێربوونە، بە هۆی ئەوەوە مرۆڤ فێری کاروباری ئاینی و ژین و گەورەی ژیان دەبێت و هۆکاری پێشکەوتنی گەلە.

النّظافة

النّظافة أساسُ الصِحّة السَليمة لِلْفَرد، لِأنَّ البيئَة الّتي نعيشُ فيه، سَوْفَ يُؤَثِرُ عَلَيْهِ نَفسياً وَ إجْتِماعياً وَ جَسَدياً.
وَ الإهْتِمام بِالنَظافة مَطْلَبٌ عُمْري يَتَمَنّاهُ الجَميعُ فإذا تُرَبي الطِّفْلُ عَلى النَظافَة سَيَبْقى نَظيفاً، فَلا يَجْعَلُ ما حَوْلَهُ في فَوْضى مِنْ القاذورات وَ الأوْساخ، بَلْ يُحافِظُ عَلى المَكان المُتَواجِد فيهِ كَالمُتَنَزهات العامَة أوِ المَدينَة أو غُرْفَتُهُ الخاصّة، أو المَكانِ الّذي تَبْقى فيهِ وَقْتاً قَصيراً.
وَاهْتَمّ الإسْلامُ بِالنَّظافَة وَاعْتَبَرَها مِنَ الإيمان قالَ تَعالى {إنَّ الله يُحِبُّ التَوّابينَ وَ يُحِبُّ المُتَطَهرين}.
وَ الإهْتِمامِ بِالنَظافَة مَطْلَبٌ يَتَمَنّاهُ الجَميع، فَالهَواء النَظيفُ يُؤْمِنُ لَكَ رِئَتَيْنِ جَيّدَتَيْنِ تَعيشُ بِهِما طَويلاً وَ البَحْر الأزْرَق الصافي مَبْعَثٌ لِلسرور فَالأشْجارُ المُوَرقة وَ الأعْشاب الحالية مِنْ بَقايا الأطْعِمَة وَ المَشْروباتِ كُلّها مَباعِثُ لِتَطْهيرِ النفوس.
وَمِنَ الأسْباب المُهِمّة لِمُقاوِمَة التَلّوثِ وَنَشْرِ النَظافَة الحِرْصِ عَلى الزِّراعَة وَ تَزيينِ المَنازِل وَ ما حَوْلَها بِالأشْجار وَ النَباتات، وَ التَخَلُّص مِنَ القِمامَة بِطَريقة سَليمة لِمَنْع إنْتِشارِ الأمْراض وَ نَقْلِ العُدوى وَ يَجِبُ الإهْتِمامُ بِالنَّظافَة بِالمُحافَظَة عَلى البيئَة لِخَلْق مُجْتَمَع واعي وَ المُثَقَف.

پاک و خاوێنی

پاک و خاوێنی بنچینەی تەندروستی تەواوە بۆ تاک، چونکە ئەو دەوروبەرەی تیا دەژی و لەمەودا کاری تێ دەکات لە بارەی دەروونی و کۆمەڵایەتی و لاشەیی.
گرنگیدان بە پاکوخاوێنی داواکاری تەمەنییە، هەموو ئاواتەخوازن پێی، ئەگەر منداڵ پەروەردە بکرێت بە پاکوخاوێنی بە پاکی دەمێنێتەوە، دەوروبەری خۆی پیس ناکات بە فڕێدانی پیسی و پیسەوروبەریەکان، بەڵکو پارێزگاری لەو شوێنە دەکات کە تێیدا دەژی وەک باخچە گشتییەکان یان شارەکە ی یان ژوورە تایبەتەکەی خۆی یان ئەو شوێنەی کاتێکی کەم تیا دەمێنێتەوە.
ئیسلام گرنگیداوە بە پاکوخاوێنی، بە بەشێک لە باوەڕ هەژماری کردووە خوای گەورە دەفەرموێ {خوای گەورە خۆشی دەوێت ئەوانەی دەگەڕێنەوە و خۆشی دەوێت پاکوخاوێنەکان}. گرنگبدان بە بە پاکوخاوێنی داواکاریەکە هەمووان ئاواتی پێدەخوازن هەوای پاک دوو گورچیلەی باشت بۆ ئامادە دەکات کە بە هۆیانەوە بژیت، وە دەریای شینی بێگەرد بەدیهێنەری خۆشیە، درەختی گەڵاجوان و پۆشی پاک کە تێیدا نەبێت بەرماوەی خواردن و خواردنەوە هەمویان هێنەری پاک کردنەوەی دەرونن.
لە هۆکاری گرنگی بەرەنگاربوونەوەی پیسبوون و بڵاوکردنەوەی پاکوخاوێنی، پێداگری لەسەر کشتوکاڵ و جوانکردنی ماڵەکان و دەوروپشتی بە درەخت و ڕووەک، وە خۆ ڕزگارکردن لە خۆڵ وخاشاک بە شێوەیەکی ڕاست بۆ بەرگرتن لە بڵاوبوونەوەی نەخۆشی و گواستنەوەی پەتا.
پێویستە گرنگی بدرێت بە پاکوخاوێنی بە پارێزگاری کردن لە ژینگە بۆ دروستکردنی کۆمەڵگایەکی هۆشدار و ڕۆشنبیر.

الإنترنيت

تعتبر شبكة الإنترنيت من أفضل الإختراعات التي قدمت الخدمة للبشر، و أصبحت من خلالها كل المعلومات متاحة، و الحصول عليها سهلاً.

كما ساهم الإنترنيت في تطوير إستخدام الوسائل العلمية، و الإتصالات، و الطب و الهندسة، و الفضاء و الفلك، والبحارة، فتقلصت المسافات بين الدول، و أصبح بالإمكان الإتصال عن البعد، أو جلب المعلومات التي نحتاجها، و نحن جالس لا نتحرك في مكاننا.

و بالرغم من كثرة الإكتشافات و المخترعات العلمية و التكنولوجية، و سيظل إكتشاف الإنترنيت علامة فارقة و مميزة في تاريخ البشرية، و من أفضل و أروع التطبيقات التي استفادت منها شريحة كبيرة من المجتمع، فسبحان الله الذي علم الأنسان بهذا المستوى الكبير.

و أصبح الأنترنيت جزءاً مهماً لا يتجزأ من حياتنا، و يؤثر بشكل مباشر على الحياة الأجتماعية و الثقافية و العلمية. و بالإمكان إستخدام الإنترنيت في الأغراض العسكرية، و إنتظام الجيوش، و التدريبات، و حتى في أنظمة التجسس على الدول و جيوشها.

ئینتەرنێت

زۆری ئینتەرنێت دادەنرێت بە گەورەترین داهێنراوەکان کە گۆرانگاری پێشکەشکردوە بە مرۆڤ، وایکردوە بە هۆیەوە هەموو زانیاریەکان لە بەردەستدایە، بەدەستهێنانی ئاسانە.
هەروەکو چۆن بەشداری کردوە لە پێشخستنی هۆکارە راستیەکان، گەیاندن، پزیشکی، ئەندازیاری، ئاسمان و گەردونزانی و بازرگانی وە نێوانی وڵاتانی کەم کردۆتەوە، وایلێهاتوە دەتوانیت لە دوورەوە پەیوەندی بکەیت، یان هێنانی ئەو زانیاریانەی پێویستن، ئێمە دانیشتوین لە شوێنی خۆماندا بە دەستی دەهێنین.
لەگەڵ زۆری دەرکەوتە زانیاریەکان و داهێنراوە زانستەکان و تەکنەلۆجیا، دەرکەوتنی ئینتەرنێت بە جیاواز و نموەیی لە مێژووی مرۆڤایەتیدا دەمێنێتەوە، وە باشترین و بەرزترین جێبەجێکراوە کە زۆرینەی گەورە لە چینی کۆمەڵگا لێی سوودمەند بوون. پاک و بێگەردی بۆ ئەو خوایەی بەم ئەندازە گەورەیە زانیاری بە مرۆڤداوە.
وایلێهاتوە ئینتەرنێت بەشێکی گرنگی ژیانمانە و لێی جیانابێتەوە، بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ کاریگەری هەیە لەسەر ژیانی کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیری و زانستی.
دەتوانرێت ئینتەرنێت بەکاربهێنرێت لە بواری سەربازی، ڕێکخستنی سوپا، مەشق پێکردن، تەنانەت لە شێوازی سیخوری لەسەر وڵات و سوپاکەی.

وَ ساهَمَ في سُرْعَة إنتِقالِ المَعْلومات، وَ سهولة الأتصال مِنْ خِلال أنظِمَـة البَريد الألكتروني، وَ الإتصالات بالصَّوت وَ الصّورة.

وَ ساهَمَ الإنترنت في تَوفير الجُهْدِ وَ المالِ وَ الوَقت لأن في الماضي تَحْتاجُ لِقَسراءِ الكُتُبِ وَ المَراجع، أصْبَحَ الآن تَستَهْلكُ دَقائق مَحدوده.

وَ هُناكَ مَساوىء، قَدْ تَنتَشِرُ الأسماء عَبْرُ مُتعدّدَه وَ أفكار أدبيّه وَ الدينيّه تَحْرِضُ عَلى العُنف وَ الكراهيَه وَ الإنحلال الخلقي، تَحت مُحاربَتها وَ تقليل دورُها عَلى المُجتمَع وَ تغيير توجُهاتهم السليمه.

كما إنّ الجلوسَ عَلى شاشه الحاسُوب لفترات طَويله تُؤدي الى زياده خطر الإصابه بمَشاكل بصريّه وَ آلام في الظهر.

عَلَينا إستفاده مِن إجابيات الأنترنت وَ البُعد عن السَلبيات لنعيش بالأمان.

بەشداریدەکان لە خێرا گواستنەوەی زانیاری و ئاسان گەیاندن، وە لە ڕێگای شێوازی پۆستی ئەلەکترۆنی، وە گەیاندنی دەنگ و ڕەنگ.

ئینتەرنێت بەشداری کردوە لە پاشەکەوت کردنی بنکۆشان و سامان و کات، چونکە لە ڕابردودا پێویست دەبوو بە دەیان پەرتووک و سەرچاوە، ئێستا وایلێهاتوە چەند چرکەیەکی دیاریکراو بەکاردەهێنرێ.

لێرەدا هەندێ خراپەی هەیە کاتی وا هەیە شتانی بێ کەلک بڵاودەکرێتەوە وە بیری ئەدەبی و ئایینی خەڵکی هەڵدەنێ لەسەر نوندوتیژی و ڕق لێبونەوە و بەرەڵایی ڕەوشتی، وە گۆرینی ڕێرەوە ڕاستەکان، پێویستە دژایەتی بکرێت و کاربگەری کەم بکرێتەوە لەسەر کۆمەڵگا.

هەروەها دانیشتن لە بەرامبەر شاشەی کۆمپیتەر کارێکی زۆر سەردەکێشێ بۆ تووشبوون بە کێشەی چاو و ئازاری پشت.

پێویستە سوودمەندبین لە شتە بە سوودەکانی ئینتەرنێت و خۆمان دوربخەینەوە لە شتە خراپەکانی بۆ ئەوەی بە دڵنیایی بژین.

التكنولوجيا

يُشْبِهُ العالَمُ اليَوم بِأنَّهُ قَرْيَة صَغيرة بِفَضْلِ تكنولوجيا وَ نَشْرِ المَعلومات بِسُرْعَة فائقه لِتَشْمُلَ كُلَّ بِقاعَ العالم، مِمَا أثَرَ بِشَكْلٍ كَبير عَلى حَياة الإنْسان، وَ أحْدَثَ تغييراً جَذرياً فيها فازْدادَتْ سُبُلَ التَرفيه وَ الرّاحة، وَ قَلَّتِ المَشَقَّة وَ العِناء في العَديدِ مِنَ الأمور.

أصْبَحَ العالَمُ يَعْتَمِدُ إعْتِماداً كُلِياً عَلى التكنولوجيا، وَ ساهَمَتِ التَقَنية الحَديثة في تَطَور العِلْمِ وَ تَطْبيقاتِهِ بِسُرْعَة كَبيرَة وَ جَعَلَتْهُ مُخْتَلِفاً عَنِ الأمْس، وَ سَتَجْعَلُ مِنْ عالَمِ الغَد، مُخْتَلِفاً تَماماً عَنْ عالَمِ اليَوم.

تَحْمَلُ التكنولوجيا دَوْرُ القُوّة وَ السُلْطَة كَالطائِرات وَ الأسْلِحَة العَسْكَرِيَة الحَديثَة المُسَمّى بالذَكِيَة، وَ التَطور المَعروف بِشِكْلٍ مُباشِر وَ غَيْر مُباشِر، وَ وَسيلَة لِخَلْقْ الثَروة وَ زيادَة رَأسُ المال، وَ الإبْداع الفِكري، وَ تَوَسَّعَ مَهارات تَقَنيه وَ الصّناعِيَة وَ في مَجالِ الطّبِ لِيَعيشَ الأنْسان بَعيداً عَنِ الأمْراض.

وَ إنَّ الإفْراط في إسْتِخْدامِ الوَسائِل الألْكترونيَة الحَديثة يُسَبِبُ البُعْد عَنِ المُجْتَمَعِ وَ الرَغْبَة إلى العَزْلَه وَ بَعْضِ الأمْراضِ النَفْسيَه وَ الجَسَدية.

وَ إنَّ إنْتِشار التَكنولوجيا تَسْتَحِقُ الإهْتِمام بِها لِمَعْرِفَة آثارِها الإيجابيَة وَ السَلْبية وَ الإسْتِفادَة مِنْ كَيْفية إسْتِخْدامِها بِشِكْلٍ إيجابي.

تەکنەلۆجیا

ئەمرۆ جیهان لە گوندێکی بچوک دەچێت بە گەورەیی تەکنەلۆجیا، وە بڵاوکردنەوەی زانیاری بە خێراییەکی بەرز بۆ ئەوەی هەموو بەشەکانی زەوی بگرێتەوە، ئەمە وایکردوە شوێنەواری هەبێت بە شێوەیەکی گەورە لەسەر ژیانی مرۆڤ، گۆرانکارییەکی بنچینەیی بەدیهێناوە، ڕێگای ڕابواردن و خۆشی زۆر بووە، ناڕەحەتی و ناخۆشی کەمیکردوە لە رۆربەی کارەکاندا.

وائێستا جیهان پشتبەستنێکی گشتی لەسەر تەکنەلۆجیایە، ئامێرە تازەکان بەشداریکردوە لە پێشخستنی راس و جێبەجێ کردنەکانی بە خێراییەکی گەورە، وایکردوە زۆر جیاوازە لەگەڵ دوێنێدا، وایکردوە لە جیهانی سبەی کە زۆر جیاوازە لەگەڵ جیهانی ئەمڕۆدا. تەکنەلۆجیا دەوری هێز و دەسەڵاتی لە خۆ گرتوە وەک فڕۆکە و چەکە سەربازییە جۆرەکان کە ناسراون بە زیرەک، پێشکەوتنی زانست بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ، وە هۆکارێکە بۆ دروستکردنی سامان وە زیادکردنی سەرمایە، وە داهێنانی بیر و بۆچوون، وە فراوانکردنی ئامێرەکان و پیشەسازیەکان وە لە بواری پزیشکیدا بۆ ئەوەی مرۆڤ دوور لە نەخۆشی بژی. زۆر بەکارهێنانی ئامێرە ئەلەکترۆنیە تازەکان بە شێوەیەکی زیادەڕۆیی هۆکاری دورکەوتنەوەیە لە کۆمەڵگا و ناڕەووکردنی دووره پەرێزی و هەندێ نەخۆشی دەروونی و لاشەیی.

بە ڕاستی بڵاوبونەوەی تەکنەلۆجیا شایانی گرنگی پێدانە بۆ زانست و شوێنەوارە باشەکان و خراپەکان وە سوود وەرگرتن لە چۆنیەتی بەکارهێنانی بە شێوەیەکی سوودمەندانە.

التسامح

التسامح هو أن ننسى الماضي الأليم بكامل إرادتنا، إنه لغز عظيم، و معالجة للقلب، بعدم وجود مكان و لا قيمة للكره و البغض، و إنهُ التخلي عن الرغبة في إيذاء الآخرين بسبب شيء قد مضى و لا يحتاج الاهتمام به.

لا شكّ إنّ مبدأ التسامح عظيم، لأننا كُلّنا أهل الخطأ، و نحتاجُ كثيراً إلى من يصفحُ عنّا وَ يحلُمُ علينا. و التسامح هوَ المفتاح الذي يزيلُ آثار الماضي.

وَ أنّ الله سبحانهُ يحثُنا على الأخذِ بالتسامح حيثُ قال: {و الكاظمين الغيظ و العافين عنِ النّاس وَ الله يُحبّ المُحسنين}.

إنّ إختلاف النّاس منْ ناحية اللُغة وَ اللّون وَ آراء رَحمة مِن الله و وسيلة لِلتعارف، و تبادُل الفكر وَ المنافع بينَهم، غير أنّ فئة منَ الناس و على مرّ الأزمنة و العصور لَمْ تُقبلْ ذلك فأدّى إلى الصراعات وَ الأزمات وَ راح ضحيّتها الأبرياء.

وَ منْ خلال ذلك كان لِلتسامُح دَورها الفعّال، تدعو إلى نبذ المشاكل وَ الصّراعات وَ إحترام الإختلاف القائم وَ التعاون المُشترك و التساهل مَع الآخرين، لبناء المُجتمعات الآمنة وَ المُطمئنة.

لێبوردەیی

لێبوردەیی بریتیە لە لەبیرکردنی ڕابردووی تاڵ بە تەواوی ئارەزووەکانمانەوە، بەڕاستی بڕیارێکی گەورەیە، چارەسەری دڵە، بێئەوەی جێگایەک و نرخێک بۆ ڕق لێبوونەوە بمێنێت، ئەمە وارهێنانی ئارەزوومەندانەیە لە ئازاردانی کەسانی تر، بە هۆی شتێکەوە ڕابردوە پێویست ناکات گرنگی ئەوتۆی پێبدرێت.

بێگومان دەستپێکردنی لێبوردەیی گەورەیە، لەبەر ئەوەی ئێمە هەمووومان شایانی هەڵەین، پێویستمان زۆر بە کەسێک دەبێت لێمان ببورێت وە لەگەڵمان لەسەرخۆ بێت، لێبوردەیی شوێنەواری ڕابردوو دەسڕێتەوە و لایدەبات.

خوای بەرز وبێگەرد هەڵمان دەنێت لەسەر دەستکردن بە لێبوردەیی دەفەرموێ { ئەو کەسانەی ڕقیان دەخۆنەوە وە ئەوانەی لێبوردەن لە خەڵکی خوا چاکەکارانی خۆشدەوێ}، جیاوازی نێوان خەڵکی لە زمان و ڕەنگ و بۆچوون بەزەییەکی خواییە وە هۆکارێکە بۆ یەکترناسین، وە گۆڕینەوەی بیروبۆچوون و سوودەکان لە نێوان یەکتردا، بەڵام تاقمێک لە خەڵک لەگەڵ تێپەڕبوونی کاتەکان و سەردەمەکان ئەمەیان وەرنەگرتوە سەری کێشاوە بۆ دوبەرەکی و تەنگ وچەڵەمە و چەندین کەسی بێتاوان بوونەتە قوربانی.

لەم نێوانەدا لێبوردەیی کاریگەری خۆی هەبوە، بانگەواز دەکات بۆ وەلانانی کێشەو دووبەرەکیەکان وە ڕێزگرتن لە جیاوازیە بەدیهاتوەکان وە یارمەتی هاوبەش و ئاسانکاری لەگەڵ کەسانی تر، بۆ پێکەوەنانی کۆمەڵگایەکی دڵنیا و پڕ ئاشتی.

التَسَول

طاهِرَةُ التسَولِ عالَميَةٌ لا تَخْتصُّ بِوَطَنٍ بِعَيْنِه، بَلْ هِي مُنتَشِرَة في كُلّ بُلْدانِ العالَمْ الفَقيرَة وَ الغَنية، وَ بِإسْتِخْدام وَسائِل لإسْتِثارَة شَفَقَة النّاس وَ عَطفِهِم. يُعَدّ أحَد أبْرَز الأمْرَاض الإجْتِماعيَة المُنْتَشِرة الّذي لا يَخلو مِنْها مُجْتَمَع حَوْلَ العَالَم.

يَسْتَخدِمُ المُتسَولون أشْكالاً مُخْتَلِفَة لِلْقِيام بِالتَسَول، وَ يَتَخِذُونَ كَثيراً مِنَ الطُرُق وَ الحِيَلِ لِلْحصول عَلى المالِ وَ يَتَفَننونَ في ذلِكَ، كَإظْهار الحاجَة المَاسَة لِلْناس عَبْرَ البُكاء أوْ إنْتِحال بَعْضِ الأمْرَاضِ أوْ إصْطِحاب الأطْفال وَ خَاصَة الّذينَ يُعانونَ مِنْ خَلَلٍ أوْ عاهَة بَدَنية، أوْ إظْهار بَعْض المُسْتَمْسِكات وَ كَثيراً مُزَوّرة عَنِ المَرَض وَ العَمَلية الجَراحيَة الكَبيرَة، لِكَسْبِ المَشاعير وَ عَطف النّاس.

فَيَخْتارونَ مَناطِق عَامة وَ الأسْواق وَطُرُق مُزْدَحِمَة بِالسُّكان، وَ العِياداتُ الطُبِيَة، وَ المَساجِد خصُوصاً صَلاةُ يَوْمِ الجُمْعَة وَالمُناسَبة وَ الأعْياد.

يَجبُ إجْراء الدِّراسات الإجْتِماعيَة اللّازِمَة لِلْكَشْفِ عَن الأسْباب الحَقيقة، وَ طَرْح تَوْصيات لِلْحَدّ مِنْها، وَ تَوْعية المُجْتَمع حَوْلَ مَضارِ التَسَول عَبْرَ وَسائِل الإعْلام وَ مَنابِر المَساجِد، لِيَكونَ المُجْتَمَع مُسانِداً حَقيقياً في عَمَلية مُكافَحَة الظاهِرَة الخَطيرَة.

سواڵکردن

دیاردەی سواڵکردن جیهانیە تایبەت نیە بە نیشتمانێکەوە بە تەنها، بەڵکو بەربڵاوە لە هەموو وڵاتانی جیهان، هەژار و دەوڵەمەندەکان، وە بە بەکارهێنانی ڕێگاکانی جوڵاندنی بەزەیی و سۆزی خەڵکی.

دادەنرێت بە یەکێ لە نەخۆشیە دیارە کۆمەڵایەتیە بڵاوەکان کە هیچ کۆمەڵگایەک لە جیهان لێی بێبەش نییە.

سواڵکەران جۆرەها شێوازی جیاواز بەکاردەهێنن، زۆرێک لە ڕێگاکان و فێڵەکان دەگرنەبەر بۆ دەسکەوتنی پارە چەندیں هونەری تیا بەکاردەهێنن، کە پێویستییەکی ئێجگار زۆر لە ڕێگای گریانەوە یان بە درۆ باسکردنی چەندین نەخۆشی یان هێنانی منداڵ بە تایبەتی ئەوانەی تووشی شەلەل یان کەمئەندامیەکیان هەیە، یان بە دەرخستنی هەندێ بەڵگەنامە کە زۆربەی ساختەیە لە بارەی نەخۆشی و نەشتەرگەری گەورە، بۆ بەدەستهێنانی هەست و سۆزی خەڵک،

شوێنە گشتیەکان و بازاڕەکان و ڕێگا قەرەباڵخەکان و نۆرینگە پزیشکیەکان هەڵدەبژێرن کە خەڵکی زۆر تێدایە، وە مزگەوتەکان لە جەژن بۆنەکان بە تایبەتی نوێژی هەینی.

پێویستە لێکۆڵینەوەیەکی کۆمەڵایەتی پێویست بکرێت بۆ ڕوونکردنەوەی هۆکارە ڕاستەقینەکان، وە دەرکردنی ئامۆژگاری بۆ زاڵبوون بەسەریدا، وە وریاکردنەوەی کۆمەڵگا لە بارەی زەرەری سواڵکردن لە کەناڵەکانی ڕاگەیاندن و میسەری مزگەوتەکان، بۆئەوەی کۆمەڵگا پاڵپشتی ڕاستەقینەبن لە کرداری لەناوبردنی ئەم دباردە ترسناکەدا.

الحُب

الحُبُّ هوَ ذلك الشعور الخفي الذي يتحول في كُلِّ مكان و نطوفُ في الدُنيا بحثاً عنْ فرصةٍ لنسيطر على كيان الإنسان وسنينه التي نعيشُ فيها.

و لا شكَّ إنَّ حياة الإنسان لا تستقيمْ و لا يكون لها معنى بدون الحُبْ ، و الحُبْ مُكونة مِن ثلاثة أحْرُف وَ عَجز كثيرٌ مِن النَاس تفسيرُها.

وَ كُلّ إنسان في هذا العَالَم يَحمِل بذْرَة الحُب النقي في قلبِهِ، تضيء لهُ الطَريق نَحْوَ العَطاءِ وَ الإبْداع وَ التَضْحية مِن أجل الاخرين.

ولكِنْ بَعض النَاس قطَعُوا نِعْمَة المَحبّة لِبني جِنْسِهِم فراحوا يَزرعونَ المَوْتَ وَ الدَمار فأصْبَحوا أعْداء لِأنفُسِهِم وَ أعداء لِمُجتمعهم وَ لِلبشريَة الجمْعاء.

وَ الحُبُّ الحَقيقي هُوَ الحُبّ الصادِق النابِع عَنِ القلْب وَ الذي لا تشوبه تدَخُلاتِ المَصالح أوْ أي أمورٍ أخْرى.

و الحُب فضيله تَعلُو بِهِ أنْفُسِنا عَنِ العَبَثِ وَ الإنْحِراف، وَ نَصلُ بِهِ إلى التَسامُح فالحَياة قصيرَة تَمْضي دُونَ توقفْ، فلا داعي لِنحْمل الكُره وَ الحِقد بِداخِل قلوبنا وَ فِكرِنا، بَلْ عَلينا أن نملأها بالحُب وَ التَسامُح وَ أمَل حتَى نكونَ مُطمَئِنين وَ العيش مع الآخرين بالفرحِ و السُرور.

خۆشەویستی

حۆشەوبستی ئەو هەستە شاراوەیەیە کە هاتوچۆ دەکات لە هەموو جێگایەکدا، بە هەموو جیهاندا دەگەڕێت بۆ ئەوەی هەلی بۆ هەڵکەوێت و زاڵببێت بەسەر کەسایەتی مرۆڤ و ئەو ژینگەیەی تیا دەژی.

گومانی تیانیە ژیانی مرۆڤ ڕاست نابێتەوە و هیچ مانایەکی نیە بە بێ خۆشەویستی ، خۆشەویستی ڕێکهاتوە لە سێ پیت کە زۆربەی خەڵک بێتوانا بوون لە شیکردنەوەی.

هەموو مرۆڤێک لەم جیهانەدا هەڵگری تۆوی خۆشەویستی پاکە لەناو دڵیدا، ڕێگای بۆڕوناک دەکاتەوە بەرەو بەخشین و داهێنان و قوربانی لە پێناوی کەسانی تردا.

بەڵام هەندێ لە خەڵکی سۆزی خۆشەویستیان نچراندوە بەرامبەر ڕەگەزەکانیان هەستاون بە چاندنی مردن و خاپورکردن، وایان لێهاتوە بوون بە دوژمنی خۆیان و دوژمنی کۆمەڵگا وە هەموو خەڵک بە گشتی.

حۆشەویستی ڕاستەقینە ئەو خۆشەویستییەیە ڕاستگۆیانە هەڵقوڵایێت لە دڵەوە وە تێکی نادات دەستتێوەردانی سودمەندیەکان و هەر شتێکی تر.

حۆشەویستی گەورەییە ڕێی بەرز دەبێتەوە دەرونمان لە خراپە و لادان.

بە خۆشەویستی دەگەینە لێبوردەیی، ژیان کورتە دەڕوات بە بێ وەستان پێویست ناکات ڕق وکینە هەڵبگرین لە ناخ و دڵ و دەرونماندا، بەڵکو پێویستە پڕی بکەین لە خۆشەویستی و لێبوردەیی و هیوا هەتا دڵنیابین وە بژین لەگەڵ کەسانی تر بە خۆشی و دڵخۆشی.

الجار

الجار هُوَ أقْرَبُ النّاسِ إلى جَارِهِ في مَسْكنه أوْ عمله أو سَفَرِهِ أوْ تعْليمِه، وَ هُوَ أوّل مَنْ يَسْمَعُ نِداءَهُ، وَ يهْبُ لِنَجدته وَ يُشارِكُهُ في الأفْراحِ وَ الأحْزان.

كُلّ مِنا يَتمنّى أنْ يَكُونَ جارُهُ شَخْصاً خَلوقاً وَ ودوداً و ذا صِفاتٍ حَسَنه، وَ لكِنْ عَلى كُلّ مِنا أنْ يَبْدأ بِنفسه. و الإلْتِزام بِما عَلَيْهِ مِنْ حقوقٍ لِلآخَرين، وَ مَتى إلْتزم كُلّ إنْسان بِواجباته، وَ أداها عَلى الوَجْه الصَحيح، يَتحَقق أهم أسْباب السَعادَة لِنفْسِه وَ لِجارِهِ وَ المُجْتمَع.

لا شَكّ أنّ الجار لَهُ حقوقٌ كَثيرَة وَمِنْ أهَمِها: كَف الأذى عَنْهُ، قَضاءُ حَوائِجه، سِتْرَه وَ صيانَة عَرْضِه،وَ مُشارِكَته في الأحْزانِ وَ الأفْراح.

وَإذا قُمنا بِحقوقِ الجارِ لَها مِنْ آثار طَيبة في إشاعَة روح الألفَة وَ المَودة وَ التعاون وَ الإطْمِئْنان.

وقدْ حَثّنا الإسْلامُ عَلى إكْرامِ الجار وَ الإحْسان إليه.فقال الرّسُول صَلّى الله عَلَيْهِ وَ سَلّمْ: {مَنْ كانَ يُؤْمِن بِاللهِ وَ اليَوم الآخِرِ فَلا يُؤْذي جارَهُ}.

وَ القِيامُ بِحقوقِ الجِوارِ مِنْ أهَم أسْباب السَعادَة لِلْفرْدِ و المُجتمَع، و تخْفيف مَصاعِب الحَياة، وَ الحِماية مِنَ الإثم و الشَر، وَ كَسْبِ المَعاني الأنْسانِيَة الجَميلَة.

وَ مِنْ حَقّ الجار أنْ نَحْتَرِم مَشاعِرهُ، وَ نَعْمَل عَلى راحته فَنشارِكهُ في السَرّاء وَ الضَرّاء، وَ بِذلِكَ تَسُودُ المَودة بين النّاس، وَ يَنتشِرُ بَينهُم الأمْنِ وَ السّلام.

دراوسێ

دراوسێ نزیکترین کەسە لە دراوسێکەیەوە، لە ماڵەوە یان لەسەر کار یان لە گەشتدا یان لە خوێندندا، ئەو یەکەمین کەسە دەنگی دەبیستێ لە کاتی بانگکردندا، رادەکات بۆ فریاکەوتنی و بەشداری دەکات لە خۆشی و ناخۆشیەکانیدا.

هەریەکێ لە ئێمە خوازیارە دراوسێکەی کەسێکی بە رەوشت بێت و خۆشەویستبێت و خاوەنی سیفەتی باشبێت، بەڵام لەسەر هەر یەکێ لە ئێمە پێویستە لە خۆیەوە دەست پێبکات، پابەند بێت بەوەی لەسەر شانێتی بەرامبەر کەسانی تر، هەر کاتێ هەموو کەسێک پابەندبوو بەوەی لەسەر شانێنی بەشێوەبەکی تەواو ئەنجامیدا، گرنگترین هۆکارەکانی خۆشبەختی بۆ خۆی و دراوسێکەی و کۆمەڵگا جنبەجێ دەبێت.

بێگومان دراوسێ مافی زۆرە لە گرنگترینیان خراپەی بەرامبەر نەکرێت، وە جێبەجێکردنی پێویستیەکانی، داپۆشینی نهێنیەکانی و پارێزگاری کردنی ناموسی، بەشداریکردنی لە کاتی ناخۆشی و خۆشیدا. ئەگەر هەستاین بە مافی دراوسێ چەند شوێنەوارێکی باشی دەبێت لە بڵاوکردنەوەی گیانی پێکەوەژیان و خۆشەویستی وە بارمەتیدان و دڵنیایی.

ئاینی ئیسلام هەڵماندەنێت لەسەر رێزگرتنی دراوسێ و چاکە کردن لەگەڵی، پێغەمبەر(د.خ) دەفەرموێ{هەر کەسێ باوەری بە خوا و رۆژی دوایی هەیە با ئازاری دراوسێکەی نەدات} هەستان بە مافی دراوسێ لە گرنگترین هۆکاری خۆشبەختنیە بۆ تاک و کۆمەڵ، و ئاسانکردنی ناڕەحەتیەکانی ژیان، وە پاراستن لە خراپە، و بەدەستهێنانی مانا جوانەکانی مرۆڤایەتیە. لە مافەکانی دراوسێ رێزلێگرتن لە هەستەکانی، کارکردن بۆ ئاسودەکردنی، بەشداری بکەین لە خۆشی و ناخۆشی، بەم شێوەیە خۆشەویستی لە نێوان خەڵکیدا هەست پێدەکرێت، وە ئاشتی لە نێوانیاندا بڵاودەبێتەوە.

البيئة

البِيئَـةُ تَعْنـي المَنْطِقَـة التـي تَعـيشُ عَلـى أَرْضِها كَافَةُ الكائِناتُ الحَية بِمُخْتَلِفِ أَنْواعِها، وَ هي رُكـنٌ هامٌ وَ أَساسي مِنْ أَرْكانِ الحَياة، وَ الّتـي نَعيشُ فِيها، وَ يُؤَثر عَلَيْنا بِشِكل كبير.

وَ البِيئَـة النَظيفَـةُ شَـيْء أَساسـي فـي حَياة الإنْسان وَ المُجْتَمَع، حَيْثُ تَدُلّ البِيئَـة النَظيفَة عَلـى تَقَدّم المُجْتَمَع وَ نهوضِهِ.

وَ يَجِـبُ أَنْ نُحَافِظ عَلَيْها مِـنَ التَلَـوثِ الّـذي يَضُـرُ بِها، وَ الإهْتِمام بِالمَكانِ الّذي نَعيْشُ فِيـهِ سَـواءً كانَ فـي العَمَلِ أوْ في المَنْزِلِ أوْ في السّيارَة، أو أيّ مَكان يَهِمّه.

وَعِنْـدَما يَعيشُ الإنْسـان فـي بِيئَـة نَظيفَـة، يَعيشُ حَياةً أَفْضَل لَهُ وَ لِعائِلَتِهِ، وَ دَليلٌ عَلى رَقَى مُجْتَمَعِه وَ بَلَدِهِ.

وَ تُواجِه البِيئَة الكَثير مِنَ المُشْـكِلات، وَ الإنْسـان يُعْتَبِرْ مِنْ أَكْبَر العَوامِلِ الّتـي تُسـاعِد عَلـى الإخْتِلال فـي البيئَة، مِنْ خِلال قَتْلِه لِلْحَيَوانات، وَ القَضاء عَلـى الغِطاء النَباتي وَ نَفث الأبْخِرَة وَ الغازات السّامَةَ وَ المُلَوّثات فـي الهَواء وَ غَيْرِها مِنَ الأعْمال الضَارَّة بِالنِظام البِيئي.

ژینگە

ژینگە بەو شوێنە دەوترێ کە هەموو گیاندارە زیندووەکانی لەسەری دەژین بە هەموو جۆرەکانیەوە، ئەمە بنەمایەکی گرنگە و بنچینەییە لە بنەماکانی ژیان، کە تیایدا دەژین، و کاردانەوەی دەبێت لەسەرمان بە شێوەیەکی زۆر.

ژینگەی پاک پێویستیەکی بنچینەییە بۆ ژیانی مرۆڤ و کۆمەڵگا، چونکە ژینگەی پاک نیشانەی پێشکەوتنی کۆمەڵگا و جوڵانیەتی.

پێویستە پارێزگاری لێبکەین لە پیسبوون کە زیانی پێ دەبەخشێ، گرنگی بدەین بەو شوێنانەی لێی دەژین ئەگەر لەسەر کاربین یان لەماڵەوە یان لە سەیارەدا، یان لە هەر شوێنێک مەبەستی بێت.

لە کاتێکدا مرۆڤ دەژی لە ژینگەیەکی پاکدا، دەژی لە لە ژیانێکی باشتر بۆ خۆی و خێزانەکەی، وە نیشانەی بەرزی کۆمەڵگا و وڵاتەکەیەتی.

ژینگە دووچاری زۆرێک لە کێشەکان دەبێت، مرۆڤ دادەنرێت بە گەورەترین هۆکار کە یارمەتیدەربێت بۆ تێکدانی ژینگە، لە کاتێکدا گیانداران دەکوژێ، سەوزەوات لە ناو دەبات، چەندین جۆر گاز و بوخار و چەندین غازی کوشندە و پیس دەڕژێتە ناو هەوا، وە چەندین کرداری زیان بەخش بە یاسای ژینگەیی.

وَ مِـنْ أَهَـمّ المَشـاكِل وَ المَخـاطِر الّتـي تَنْـتِجُ تَلّـوّث البِيئَة هي الإصابة بِالسَّرَطان، وَ أمْراض الرئَـة وَ القَلْـب وَ الشَـرايين، وَ إنْقِراض كَثير مِنَ الكائِنات الحَية وَ الإضْرار بِالجَميع.

وَ يَجِب عَلَيْنا أَنْ نَجْعَل البيئة نَظيفَة دائِماً، تَسُرّ العيـون مِن جَمالِها وَ نَظافَتِها، الإسْـتِمْتاع بِالحَـدائِق وَ المُتَنَزهـات الّتـي تُوجَدْ فِيها الأزْهـار وَ الأشْـجار، وَ يَجِـب أن نُحافِظ عَلـى البِيئَة مِـنْ حَولِنـا مِـنْ أي ضَـرَر يُحـيط بِهـا، وَ الحِفـاظ عَلـي الكائِنات الحَيـة المَوجـودَة فـي البيئـة، لِأنَّ حِمايـة البيئـة تَكْفُـلُ حَياة أجْمَلْ لِلأجْيال.

له گرنگترین سەرئێشە و ترسێنەرەکان کە لە بەرهەمی پیسی ژینگەیە توشبوون بە شێرپەنجە، و نەخۆشیەکانی سی و دڵ و بۆریەکان، وە لەناوبردنی زۆر لە بوونەوەرە گیاندارەکان و زەرەر گەیاندن بە هەمووان.

پێویستە لە سەرمان بە بەردەوامی ژینگە پاک ڕابگرین، چاوەکان بحەوێنەوە لە جوانی و پاکیەکەی، وە خۆشی وەرگرتن لە باخچە و سەیرانگاکان لە گوڵ و درەخت و هەوای پاک تێیدا، گوڵ لێنەکەینەوە و درەخت نەبڕین، پێویستە ژینگەی دەوروپشتمان بپارێزین لە هەر زیانێک لێی نزیک بێتەوە، وە پارێزگاری لە هەموو بوونەوەرێکی زیندوو لە ژینگەدا، چونکە پارێزگاری ژینگە دەستەبەری جوانترین ژیان دەکات بۆ نەوەکانی داهاتوو.

العَلَم (الرّاية)

العَلَمُ شِعارُ الوَطَنية لِكُلّ دَوْلَة، يَجِب إعْطاؤهُ أهَمية كَبيرةَ وَ تَعْزيز مَكانَهُ في عقول وَ نفوس المُجْتَمَع، وَ تعَلم الأبْناء بِأنَّ العَلَم بِمَثابة كَرامَةُ المَرْء وَ رَمْز الهَوية، وَ رَمز الشُجاعَة وَ الإسْتِقلال وَ الحُرّيَة، وَ عَلى الجَميع إحتِرامُهُ، وَ لِيظّل مَرفرفاً خِفاقاً شامِخاً.

و إنّ العَلَم الشَعب الكُردي مُتَكَونٌ مِنَ اللَّوْنِ الأحْمَر في الأعْلى إشارَة إلى الدّم مِن أجْلِ الحُريَة والإسْتِقلال، وَ اللَّوْنُ الأبْيَض فِي وَسَط يَرْمُزُ إلي الأمان و السِلْم، وَ عَلَيهِ قُرصُ شَمْس أصْفَرِ اللَّون ذات إشْعاع، وَ اللَّوْنُ الأخْضَر في الأسْفَل يَرْمُزُ إلى طَبيعة دَوْلَة كَردستان الخَضراء وَ الخَلابَة. ظَهَرَ في أوائِل القَرْن العِشرِين مِنْ قِبَلْ عِدَّة حَرَكات الكُرديَة، مُطالِبَينَ بِحَقّ تَقْرِير المَصير، ثُمَ أسْتُخْدِمَ عَلَماً رَسْمِياً في جمهوريَة مَهاباد الكُرديّة في شَرْق الكردستان عام ١٩٤٦م.

إنَّ المَعاني النَبيلة الّتي تَحْمِلُها النفوس، قَدْ تَحْتاجُ إلى إيقاظِها وَ تَجديدِها بَيْنَ حِين وَ آخر، لإدْراك مَدى الحُب الّذي تَحْمِلُهُ نفوسنا لِلأرض الّتي نَحيا عَلى ظَهْرِها، وَ وجود عَلَمْ مُوَحَد لَنا يُساعِدُنا عَلى ذلك وَ ذات فاعلية عَميقَة وَ عَظيمَة. وَ سَتَبْقى عَلَمُ بِلادي عَلى قِمَم الجِبال وَ السّهول وَ كُلّ مَكان، مادام لِلْوَطَن عيون لا تَنامُ وَ أناسٌ أقْوياء.

فَلا بُدَ أنْ نَزرَع قيمَة العَلَم وَ رَمْزيَتِهِ في نفوس الأبْناء، وَ نَذكُرُهم بِأنَّ الوَطَنِ لَهُ الفَضلُ الأكْبَر في رَفْعَتِنا وَ تُقَدِمُنا، مِمّا يَسْتَوجِب عَلَيْنا أنْ نَقِفَ إحتراماً لِعَلَم بِلادِنا وَ نَجْعَلَهُ في قلوبِنا، وَ فيهِ سِرُ النَجاح لَنا وَ لِأجْيال القادِمَة.

ئاڵا

ئاڵا ڕواڵەتێکی نیشتمانیبە بۆ هەموو وڵاتێک، پێویستە گرنگیەکی گەورەی پێبدرێت، ڕێگەی بەهێز بکرێت لە زێری و دەرونی کۆمەڵدا، وە فێری نەوەکان بکەین کە ئاڵا لە جنگای ڕێزی مرۆڤدایە، نیشانەی بوونیەتی، وە نیشانەی ئازایەتی و سەربەخۆیی و ئازادییە، وە پێویستە لەسەر هەموان ڕێزی لێبگرن، بەردەوام بێت لە شەکانەوە لە ئاسۆ و لوتکەدا.

ئاڵای گەلی کورد پێکهاتوە لە ڕەنگی سور لە لای سەرەوە، ئامازەیە بۆ خوێن لە پێناوی ئازادی و سەربەخۆیی، وە ڕەنگی سپی لە ناوەڕاستدا کە ئامازەبە بۆ ئاشتی و سەلامەتی، وە خۆرێکی درەوشاوەی تێدایە، وە ڕەنگی سەوز لە لای خوارەوە ئامازەیە بۆ سروشت و وڵاتی کوردستانی سەوز و سەرنجڕاکێش.

ئەم ئاڵایە لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا دەرکەوت لە لابەن هەندێ جوڵانەوی ڕزگاریخوازی گەلی کورد، کە داوای مافی چارەی خۆنوسینیان دەکرد، پاشان بەکارهێنرا وەک ئاڵایەکی فەرمی کۆماری مهاباد لە ڕۆژهەڵاتی کوردسنان ساڵی ١٩٤٦ی زایینی.

مانا جوانەکانی کە هەڵگیراوە لەناو دەروونندا، هەندێجار پێویستی بە بەئاگاهێنان و تازەکردنەوە هەیە لە کاتە جیاوازەکاندا، بۆ هەستکردن بەو خۆشەویستیەی کە لە ناخماندا هەیە بۆ ئەو زەویەی لە سەری دەژین، هەبوونی ئاڵایەکی یەکگرتوو یارمەتیدەرە بۆمان بۆ ئەم کارە، وە گرنگیەکی قوڵ و گەورەی دەبێت.

ئاڵای وڵاتم بەردەوام دەمێنێتەوە لەسەر شاخ و دەشتەکان و هەموو شوێنێکدا، چونکە وڵات چاوانێکی هەیە نا نوون، کەسانێکی بەهێزن. پێویستە ڕێزی ئاڵاو بەهاکەی بچێنین لە دەروونی نەوەکاندا، بیریان بخەینەوە کە نیشتمان گەورەییەکی زۆری هەیە لە بەرزی و پێشکەوتنماندا، کە لە سەرمان پێویست دەکات کە بوەستین بە ڕێزەوە بۆ ئاڵای وڵاتمان و بیخەینە دڵمانەوە وە تێیدا نهێنی سەرکەوتن هەیە بۆ خۆمان و نەوەی داهاتوو.

الديمُقراطيَة

تَقُومُ الديمُقراطيَة أساساً عَلى مَبْدَأ سِيادَةُ الأمَة، تُمارِسُ السُلْطاتُ بِنَفْسِها عَنْ طَريق مُمَثِليها في مَجْلِس النُواب. وَ تَشْمُلَ جَميع أفْراد الأمَة بِغَضِ النَظَر عَنْ عِرْقهم أوْ مسْتَواهُم الإقْتِصادي وَ الإجْتِماعي، وَ المساواة بَيْنَ الجَميع في هذا الحَق.

وَ الديمُقراطيَة خَلْقُ نِظام، يَسْتَطيعُ فيهِ الشَعْبُ أنْ يَسْتَبْدِل الإداراة الحاكِمَة بِصورَة سَليمَة، مَعَ بَقاء الإسْتِقرار السِياسي دُونَ الفَوْضي أوْ إهْدار الدَّم أو اللجوء إلى العُنْف.

وَ مِمّا لا شَكّ فيهِ أنَّ بَقاء مَجْموعَة الحاكِمَة مُدَة طَويلَة في الحُكم يُؤَدي إلى نِسيانَ المُجْتَمع وَ إهْدار أموال الدَولَة وَ سَيْئات كَثيرة لا تَعَدُّ وَ لا تُحْصى.

وَ إنّ الأمَم الأكْثَر ديمُقراطيَة قادِرَة عَلى إسْتِبْدال السُلْطَة وَ مُحاسَبة المَسْؤلين بِالسهولَة، مِمّا يُؤَدي إلى إنْخِفاض الفَقْر وَ المَجاعة وَعَدم جَمْعِ الأموال بَيْنَ الأغْنياء وَ أصْحابُ السُلْطَة، بَلْ بِيَد الجَميع، وَ تُؤَدي إلى نمو الإزْدِهار الإقْتِصادي.

دیموکراتی

دیموکراتی لە بنچینەدا لەسەر بنەمای دەسەڵاتی گەل دروست دەبێت، دەسەڵاتەکانی پیادە دەکات لە ڕێگای نوێنەرەکانیەوە لە پەرلەمان، هەموو تاکەکانی گەل تیا بەشدارن، بێ گوێدان بە چینایەتی و باری ئابووری و کۆمەڵایەتی وە یەکسانی هەموان لەم مافەدا.

دیموکراتی دروستکردنی ڕێگەیەکە، گەل دەتوانێت تیایدا کاربەدەستانی دەوڵەت بگۆڕێ بە شێوەیەکی ئاشتیانە، لەگەڵ مانەوەو جێگری ڕامیاری بە بێ هیچ ئاژاوەیەک یان خوێن ڕژان و پەنابردنەبەر توندوتیژی.

ئەوەی کە گومانی تیا نیە مانەوەی کۆمەڵێ دەسەڵاتدار بۆ ماوەیەکی زۆر لە دەسەڵاتدا سەردەکێشێ بۆ لە بیرچوونەوەی گەل و بە فیرۆدانی سامانی گشتی و خراپکاری زۆر کە چاوپۆشی لێ ناکرێت و لە ژمارە نایەت.

گەلانی زۆر پابەندبوو بە دیموکراتیەوە بە توانان لە گۆڕانکاری دەسەڵات و لێپرسینەوەی کاربەدەستان بە ئاسانی، دەبێتە هۆکاری کەمبوونەوەی هەژاری و برسیەتی و دارایی تەنها بە دەستی دەسەڵات و دەوڵەمەندەکانەوە نابێت، بەڵکو بەدەستی هەموانەوە دەبێت، دەبێتە هۆی گەشە و پێشکەوتنی ئابوری.

وِ مـــنَ النّاحيـــة السّياســـيّة، إحْتِـــرامُ أراء الشــعْب وَ مُشــارِكَتِهِم فـــي القَضــايا المُهِمّــة وَ الجَوْهَرِيّــة، وَ لا يُمكــن لِلأفْراد المَحْدودَة مَهما كانَ مَنْصَبُهُم و عَشــيرَتِهِمْ وَ سنِّهِم في التّحَدُّث عَــنْ مَصــير الأمّــة بِدون الرجـوع إلـى مُمثليهم وَالمَجالِس المُمَثِلة عَنْهُم.

وَ لا بُدَّ الرّجـوع إلـى الديمُقراطيّـة لِتَعيـين السُّلْطَة الإداريـة لِلْـبِلاد، وَ الإبْتِعـاد عَـنِ الدكتاتوريّـة وَ إسْـتِبْداد مَجْموعَـة مِنَ النّاس على الحُكْم، مِمّا يُؤَدي إلـى إضاعَة الحَقّ ثُمَّ توجّه البِلاد نَحْوَ الحَرْبِ وَ الوِيْلاتِ وَ الخَراب.

لە ڕووی ڕامیارییەوە ڕێزگرتنە لە بۆچوون و بەشداری گەلە لە خاڵە گرنگە تایبەتمەندەکاندا، ناتوانن چەند کەسانێکی دیاریکراو هەرچەندە لە پلەی دیاردا بن یان هۆز و بنەماڵەوە بنەچەداربن، بتوانن قسە لە چارەنووسی گەلدا بکەن بە بێ گەڕانەوە بۆ لای نوێنەری گەل لە پەرلەمان کە نوێنەری گەلن.

پێویستە بگەڕێنەوە بۆ دیموکراتی بۆ دیاریکردنی کەسانی بەڕێوەبەری وڵات، وە دورکەوتنەوە لە دیکتاتۆری و خۆسەپاندنی کۆمەڵێ خەڵک لە دەسەڵاتدا، کە سەر دەکێشێ بۆ لە ناوچوونی ڕاستی پاشان وڵات بەرەو وێران بوون و کارەسات و لەناوچوون دەچێ.

الصفات الحسنة
{الصبر، الكرم، الشجاعة، الوفاء،......}

صِفَةٌ........ مَعْناها الشامِل حُسْنُ التَعامُل مَعَ كافَة الأفْراد داخِلَ المُجْتَمَع، سَواءً كانَ ذلِكَ عَنْ طَريق الأمْر بِالمَعْروف وَ النَهي عَنِ المُنْكَر أو إبْتِسامَة بِوَجْهِ أخيكَ، أوْ بِكَفِ الأذى عَنِ الطَريق أوْ غَيْرَ ذلِكَ مِنَ الصِفاتِ الحَميدة التي يَتَحَلّى بِها الإنْسان. وَ حَثَّتْ كافَةُ الأدْيان السَّماوِيَة عَلى صِفَة........ حَيْثُ أنَّها أساسُ الحَضارَة وَ رِفْقَة الأمَم وَ وَسيلَة مُمَيِّزَة في التَعامُل بَيْنَ النّاس، وَ ساهَمَتْ في تَطْوير المُجْتَمَعاتِ وَ النُهوض بِها.

فَالإنْسانُ السَوي هُوَ الّذي يَتَحَلّى بِصِفَة........ حَتّى يَصِلُ إلى دَرَجة الرّقي في التَعامُلات مَعَ الآخَرين، وَ يَحْظى بِتَقْدير النّاس لَهُ وَ إحْتِرامِهم لَهُ مِنْ صَغيرهِم قَبْلَ كَبيرِهم.

وَ الشَّخْصُ الّذي يَتَمَتَعْ بِصِفَة........ هُوَ مَنْ تَجِدُهُ دائِماً يَصْنَع الخَيْرِ وَ المَعْروفِ في أيِّ مَكان يَذْهَب إلَيْه، وَ يَتَحَدَثُ بِالكَلام العَذْب الّذي يَحتَوي عَلى شُكْرِ النّاس وَ مَدْحِهِم، وَ الإبْتِسامَة في وَجْهِ مَنْ يُسيءُ إليه.

وَما أجْمَلَ أنْ يَتَحَلى الإنْسانُ بِصِفَة........ الّتي تَجْعَلُهُ يَحظى بِإهْتِمام جَميع النّاس، فَالإنْسان الخُلوق يَموتُ وَ يَبْقى ذِكْرُهُ في نفوسِ النّاس جَميعاً، وَ يَتَرَحَمُ عَلَيْه كُلَ صَغيرِ وَ كَبير وَ الحِرْص عَلى صِفَة...... تَعُدُّ بِطاقَة دخول إلى قَلْبِ النّاس، وَ التَمَتُع بِنَعيم الدُّنْيا وَ الآخِرَة.

ڕەوشتە جوانەکان (ئارامگرتن، بەخشندەیی، ئازایەتی، وەفاداری..)

ڕەوشتی ...... مانا فراوانەکەی بە باشی هەڵسوکەوت کردن لەگەڵ تێکرای خەڵکی لە ناو کۆمەڵگادا، پاشان ئەمە ئەگەر لە ڕێگای فەرمان بە چاکە و ڕێگری لە خراپە بێت، یان زەردەخەنەیەک بەرامبەر براکەت، یان لادانی ناڕەحەتیەک لە ڕێگادا، یان هەر شتێکی تریێت لە ڕەوشتە باشەکان کە مرۆڤ پێی دەڕازێتەوە. هەموو ئایینە ئاسمانیەکان خەڵکیان هەڵناوە بۆ ڕەوشتی ...... چونکە ئەوە بنەمایەکە بۆ شارستانی و بەرزی گەلان وهەل هۆکارێکی نمونەییە بۆ هەلسوکەوت لە نێوان خەڵکدا، وە بەشداری کردوە لە پێشخستنی کۆمەڵگا و بەرزبوونەوەی. مرۆڤی تەواو ئەو کەسەیە کە خۆی برازێنێتەوە بە ڕەوشتی ..... هەتا بگاتە پلەی بەرزی لە هەڵسوکەوت لەگەڵ کەسانی تر، وە ببیتە خاوەن ڕێز لە لایەن خەڵکانەوە لە بچوکەکانەوە پێش گەورەکان. ئەو کەسەی کە هەڵگری ڕەوشتی ...... ئەوە ئەو کەسەیە کە بەردەوام چاکە دەکات بۆ هەر شوێنێک بۆی بچێت، وە وشەی شیرین بەکاردێنێت لە قسەکردندا کە سوپاس و پیاهەڵدانی تیا بەدی دەکرێت، زەردەخەنە لە بەرامبەر ئەو کەسانەی خراپەی لەگەڵ دەکەن. چەند جوانە مرۆڤ خۆی برازێنێتەوە بە ڕەوشتی ..... کە وای لێدەکات لە لایەن خەڵکەوە گرنگی پێ بدرێت، خەڵکانی خاوەن ڕەوشت دەمرن بەڵام یادەوەریەکانیان لە دڵی خەڵکدا بە گشتی دەمێنێتەوە، هەموو خەڵک بە سۆزە بۆیان بە گەورە و بچووکەوە. بەردەوامی لەسەر ڕەوشتی جوان هەژمار دەکرێت بە بلیتی چونە ناو دڵی خەڵکی، وە چێژ وەرگرتن لە خۆشیەکانی دونیا و دوارۆژ.

الصِفات السَيّئة
{الحسد، الكذب، الذل، الخوف، الكسل،......}

صِفَة....... مَعْناهُ إفْساد العَمَلِ الحَسَن وَ إنْطالِهِ، وَ يَكون سَبَباً في الهَلاك وَ الْخَسارَة، وَلاَ يَليقُ ذلِكَ بِأخْلاقِ إنْسان مُعْتَدِل يُريدُ خِدْمَة البِلاد وَ أهْلِهِ.

وَ تَعُدُّ الأسْرَة وَ البيئَة مَكانَة خَصْبَة لِتَلَقى الصِفاتُ السَيِّئة وَ السَلوك المُنْحَرِفة وَ الخاطِئة،وَ إنْتِشارُها في المُجتَمَع بِسُرعَة فائِقَة.

وَ قَدْ عانَ مُعَظَمُ النّاس عَنْ حالات أوْلادِهِم وَ السلوكيات المُنْحَرِفَة بِسَبَبْ إخْتِلاط بِأناسٍ غَيْر مُهْتَمينَ بِشؤون تَرْبيَة أبْناءِهِم، فَيَشْعُورون بِالآلام وَ الإضْطِراب، وَ تَدْنى مُسْتَوى التَعْليمي لَدّى أوْلادِهِم.

وَ قَدْ يَكونُ السَّبَب في ذلِكَ إهْمالُ الأُسْرَة لِلأبْناء وَ قلّة الرَّقابَة وَ نَشْرِ الوَعي بَيْنَهم، وَ سَدّ كُلّ طُرُق المُؤدية إلى صِفَة....... السَّيِئَة التي تَدَمّر شَخْصيَة المَرْء وَ حَياتِه.

وَ إنَّ صَفة....... التَعَدى وَ جامِع الرَذائِل، وَالإضْرار وَ الإيذاء بِالآخَرين، وَ لا رَيْب في كَونهِ ناتِج العَداوَة وَ الحِقْد بَيْنَ أفرادِ المُجْتَمَع.

ڕەوشتە خراپەکان {ئیرەیی، درۆ، سەرشۆڕی، ترس، تەمبەڵی،......}

ڕەوشتی ..... مانای خراپکردنی کاری باشە و پوچەڵکردنەوەیەتی، هۆکارێک دەبێت بۆ لەناوچوون و زەرەرکردن، ئەمە ناگونجێت لەگەڵ ڕەوشتی کەسانی ڕاست کە دەیانەوێت خزمەتی خەڵکی وڵات بکەن.

خێزان و دەوروبەر دادەنرێت بە شوێنێکی بە پیت بۆ وەرگرتنی ڕەوشتە ناشرینەکان و ڕێڕەوە لادەرەکان و هەڵەکان، وە بڵاوبوونەوەی لەناو کۆمەڵگادا بە شێوەیەکی زۆر خێرا.

زۆر کەس دەناڵێنێت لە شێواز و هەڵسوکەوتی منداڵەکانیان کە لایانداوە بە هۆی تێکەڵی بە کەسانێک کە گوێ نادەن بە کاروباری پەروەردەی نەوەکانیان، هەست دەکەن بە ئێش و ئازار و دابەزینی ئاستی فێربوون لە لایەن منداڵەکانیانەوە.

جاری وا هەیە هۆکاری ئەمە پشت گوێخستنی خێزانە بۆ منداڵەکانیان و کەمی چاودێری و بڵاوکردنەوەی بە ئاگای لە ناویاندا، وە بەربەستکردنی هەموو ڕێگایەک بەرامبەر ڕەوشتی........ خراپ کە کەسایەتی و ژیانی مرۆڤ تێکدەشکێنێت.

بە دڵنیایەوە ڕەوشتی .... سەرکێشی کردنە وە کۆکەرەوەی خراپەکانە، زەرەر و ئازار گەیاندنە بە کەسانی تر، گومانی تیا نییە دەبێتە هۆی دوژمنایەتی و ڕق و کینە لە نێوان کۆمەڵانی خەڵک.

و الشّيء المَذْموم في يَوْمِنا هذا، الصّفات السَّيئة يُحَرَفُ وَ توضَعُ كَصِفاتٍ حَسَنة وَ تُشَوقُ إلَيْها، فَتَكونَ ظاهِرة صَعْبة الزَّوال، يَجِبُ تِبْيان ذلكَ، لِإبْتِعاد النفوس السَليمَة عَنْ شَرِّ ذلكَ، وَ بِالتّالي الرجوع إلى الطَريق الصَحيح.

يَجِبُ أنْ تَكونَ صِفَة....... مَنْبوذة لَدى الجَميع، لا وَصْفاً لَهُ بِحال مِنَ الأحْوال، هوَ أكْبَرُ العَوائِق عَنِ الكَمال، وَ مِنْ أعْظَمِ المَهالِك، وَ الخِزي في الدُّنْيا وَ الآخِرة.

وَ لِنَخْتار صِفة الحَسَنة بَدَلاً مِنْ صِفَة...... لِيَكونَ باباً مِنْ أبْوابِ الخَيْرِ وَ فُرْصة لِكَسْبِ قلوب الآخَرين وَ لِلْوصول إلى كَمالِ الأنْسانيَة وَ التَنْظيم.

ئەو شتانەی کە سەرزەنشت کراون لە رۆژگاری ئەمرۆدا، رەوشـتـە ناشـرینەکان دادەنرێـت وەک رەوشـتـە جوانـەکان لەبـەرچاوی خـەڵک شـیرین دەکرێـت، ئەمـە دیاردەیـەکی فورسە لابردنـی، پێویسـتە ئەمـە روون بکرێنـەوە، بۆ ئـەوەی دەرونە پاکەکان لە خراپەی دوور بکەونـەوە، پاشـان گەڕانـەوە بۆ رێگای راست.

پێویستە رەوشتی........ قێرەون بێت لە لای هـەموان، پێیا هەڵنـەدرێت لـە هـیچ کاتێـک لـە کاتـەکان، لـە خراپتـرین لەناوبەرەکانە، وە سـەرشـۆڕیە لە دونیا و دوارۆژدا.

با هەڵبژێرن رەوشتی باشە لە جیاتی رەوشـتی........ بـۆ ئـەوەی دەرگایـەک بێـت لـە چاکـە و هـەڵنک بێـت بـۆ بەدەسـتهێنانی دڵـی کەسـانی تـر، وە گەیشـتن بـە ئەواوبەتی مرۆڤایەتی و رێکخستنی.

الحُريَة وَ حُريَة الرأي

الحُريَة قيمَة عَظيمة ساميَة وَ ذاتَ مَعْنى نَبيل تَعودُ بالرّاحة النَفْسية، فَالأنْسان يُولَدُ حُرّاً وَ يَجِبُ أنْ يَعيشَ حُراً، وَ يَسْتَخْدِمُ الوَسائِل المَتاحة لِتَعْبير عَنْ حُريَتِهِ سَواءً عَن طَريق الكِتابة، أوِ الكَلام، أوْ أيّ طَريقة المُناسِبة .
هُناكَ العَديد مِنَ الثَوْرات الّتي قامَت، وَ الحروب الّتي إنْدَلَعَتْ، مِنْ أجْل نَيْلِ الحُرّية وَ الكَرامة الأنْسانيَة، وَ الحُريَة الّتي لا يَحِقُّ لِغَبْره أنْ يَسْلُبُها مِنْه.
وَ حُرية التَعْبير وَ إبداءِ الرَأي حَقٌّ مِنْ حقوق الأنْسان، بِشَرط أنْ لا يَتَجاوَزَ حَقَّهُ المَشْروع وَ لا يَتَعَدّى إلى إيذاءِ بِالآخَرين.
وَ حُرّية الرَأي لَها أهْميَة كَبيرة في حَياة الأنْسان بِإعْتِبارِها أسلوباً مِنَ الأساليبِ الّتي يَعْتَمِدُ عَلَيْها في تَعْبير عَنْ نَفْسِهِ، وَ وَسيلَة مِنَ الوَسائِل الّتي تُساعِدُ عَلى تَبادُلِ الأفْكار، وَ إحْتِرام وجْهاتِ النَظَرِ الخاصّة بِكُلّ فَرْد، وَ أساسٌ مُهِم مِنْ أساسيات الحِوار بَيْنَ الأشخاص.

ئازادی و ئازادی ڕادەربڕین

ئازادی کاڵایەکی گەورەی بەرزە، خاوەنی مانایەکی گەورەیە ئارامی دەرونەکان دەگەڕێنێتەوە، مرۆڤ بە ئازادی لە دایک دەبێت و پێویستە بە ئازادی بژی، ڕێگای گونجاو بەکار بهێنێت بۆ دەربڕینی ئازادیەکەی، لە ڕێگای نووسین، یان قسە، یان هەر ڕێگایەکی گونجاو بێت بۆ دەربڕین.

لێرەدا چەندین شۆرش بەرپا بووە، وە شەڕ هەڵگیرساوە، لە پێناو بەدەستهێنانی ئازادی و شکۆ و مرۆڤایەتی، وە ئەو ئازادیەی بۆ هیچ کەسێک نیە لێی بفڕێنێت.

ئازادی ڕادەربڕین و وتن مافێکە لە مافەکانی مرۆڤ، بەو مەرجەی زیادەڕەویی نەکات لە مافە دروستەکە، سەربەکێشی بۆ ئازار گەیاندن بە کەسانی تر.

وە ئازادی بۆچوونەکان گرنگییەکی گەورەی هەیە لە ژیانی مرۆڤ بەوەی کە هۆکارێکە لە هۆکارەکان کە مرۆڤ پشتی پێدەبەستێ بۆ دەربڕینی هەستەکانی، وە هۆکارێکە لە هۆکارەکانی یارمەتیدەری ئاڵوگۆڕی بیر و بۆچوونەکان، وە ڕێز گرتنی بیر و بۆچوونی تایبەت بە هەرتاکێکی کۆمەڵگا، وە بنەمایەکی گرنگە لە بنەماکانی وتووێژ لە نێوان کەسەکاندا.

وَ قالَ الشّاعِر:

قِفْ دُونَ رَأيكَ في الحَياة مُجاهِداً

إنَّ الحَياة عَقيدَة وَ جِهاد

وَ الحُريَة شَمْسُ يَجِبْ أَنْ تُشْرِق في كُلّ نَفْس، وَ هيَ الحَياة، فَمَنْ عَاشَ مَحْروماً مِنْها عاشَ في ظُلْمَة حَالِكَة.

وَ الإنْسانُ الّذي لا يَمْتَلِك حُرّيَتهُ، فَهُوَ يَرى الفَسادُ وَ الإنْتِهاكات،وَ كَثيراً لا يُمْكِنُهُ إظْهار رَأيَهُ فِيها، وَ هُوَ كَمَنْ وَضَعَ في قَفَصٍ مُظلِمِ لا يَرى نُورَ الحَياة.

وَ الحُريَة أَهَمّ شَيْء في هذا الوجود، يَجِبُ الكِفاح مِنْ أجْلِها بِكُلّ الوَسائِلِ لِلْوصول إلَيها، وَ التَطَورِ وَ الرّقي لا يَتوافَران لِلْشَعب إذا لَمْ يَمْتَلِك زِمامَ الحُريَة، وَ هي أساس لِنشُوء الدَوْلَة وَ الإسْتِقلال.

شاعیر دەڵێت:

بوەستە لە پشت بۆچوونەکانت بە تێکۆشەری
بێگومان ژیان بیرو باوەڕ و تێکۆشانە

ئازادی خۆرێکە پێویستە هەڵبێت لە هەموو دەروونێکدا، بریتیە لە ژیان، هەر کەسێ پێبەش بێت لێی لە تاریکیەکی زۆردا دەژی.

ئەو مرۆڤەی خاوەن ئازادی نیە، گەندەڵی و سنور شکاندن دەبینێت، زۆربەی جار ناتوانێت بۆچوونی خۆی لە بارەیەوە بڵێت، وەک یەکێ وایە لە قەفەزێکی تاریکدا بێت ڕۆشنایی ژیان نەبینێ.

ئازادی گرنگترین شتە لە بونەوەردا، پێویستە خەبات بکرێت لە پێناویدا بە هەموو هۆکارێک بۆ بە دەستهێنانی، پێشکەوتن و بەرزی بە دەستنایەت بۆ گەل ئەگەر سەرەداوی ئازادی بە دەستەوە نەبێت، ئازادی بریتیە لە بنەمای دروستبوونی دەوڵەت و سەربەخۆیی.

المهنة و العمل

المهنة هي وظيفة و العمل مبنية على أساس من العلم و الخبرة، و المهارات و الإختصاصات تنظم العمل أفراد المهنيين وَ زُمَلائِهِم.
و إنّ العَمَل هُوَ أساسُ الحَياة الّتي نعيشها،و يعتبرُ المصْدر الرّئيسي للرّزق وَ القوتُ اليومي، وَمن العوامل الرّئيسيّة لإستمرار الحياة وَ توفير مُستلزماتها.
و يَعتبرُ العَمَل الخُطوة الأهمّ في تحقيق أيّ تقدُّم يرغبُ فيه الدُّول أو حتّى يَرغبُ فيه الفَرْدُ لنفسِه، و هُو الّذي يصْنعُ التّاريخ، وَ لا أحدٌ يُنكر عَوامِل التّقدُّم الأُخْرى مِثل العلم و الدراسة وَ تحسين المُستوى، وَ لكنّ إذا لَمْ يَكْلِل كُلّ ذلك بالعَمَل فَلا يَسْتطيعُ الفَرْد أنْ يَتقدّم خُطوَة واحِدَة.
وَ قال تعالى: {وَ قُلِ عملوا فَسَيَرى اللّهُ عَمَلُكُم وَ رَسُولُهُ وَ المُؤمنون}.
و يَعتبرُ العُمال هُمْ أساسُ دَوْران عَجَلَة الإنْتاج في الدُّول و إزدهار إقتصاد البِلاد، فالعُمّالُ هُمْ مَنْ يَبْنونَ المَصانِعَ وَ المُستشفيات وَ الدُّور لِلْمواطنين وَ يُديرونَ وَسائِل النَقل وَ غيْرِها.
و يَجبُ عَلى الدولَة توفير طَلَباتِ العُمّال، وَ توْفير فُرَص العَمَل، كُلّ حَسَبَ إخْتِصاصِه وَ تشجيعِهِم عَلى تطوير أنفُسهم وَ توفير تأمينات حَياتِهِم.
وَ الجَديرُ هُنا أنْ نُؤكِدَ عَلى ضَرورَة وَ أهمِيَة العَمَل كَقيمَة هامّة في حَياة الفَرْد وَ كَذلِكَ في حَياة المُجْتَمَع كَكُلّ و بشكل عام.

کار و پیشە

پیشە برینیە لە بەڕێکردنی کار لەسەر بنەمای زانین و زانینە بە دەستهاتووەکان، زیرەکی و تایبەتمەندی کاری تاکەکانی خاوەن پیشە و هاوەڵەکانیان ڕێک دەخات.

کارکردن بنەمای ئەو ژیانەیە کە تیا دەژین، دادەنرێت بە سەرچاوەیەکی سەرەکی دەسکەوت و خواردنی ڕۆژانە وە هۆکارێکی سەرەکییە بۆ بەردەوامی ژیان و بەدی هێنانی پێویستیەکانی.

کارکردن دادەنرێت بە هەنگاوێکی گرنگ لە جێبەجێکردنی هەر پێشکەوتنێک کە ئارەزووی بکات وڵات یان هەر کەسێک بۆ خۆی، کار دەتوانێت مێژوو دروستبکات، وە هیچ کەسێک نکۆڵی هۆکارەکانی تری پێشکەوتن ناکات وەک زانین و لێکۆڵینەوە و بەرز کردنەوەی ئاستەکان، بەڵام ئەگەر ئەوانە هەمووبان بالبشت نەکرێن بە کارکردن کەسەکان ناتوانن یەک هەنگاو پێشبکەون.

خوای گەورە دەفەرموێ {پێیان بڵێ با کاربکەن خودا و پێغەمبەرەکەی و موسوڵمانان کارەکەتان دەبینن}

کرێکار دادەنرێت بە بنەمای ڕێڕەوی جوڵانی بەرهەم لە وڵاتدا و پێشکەوتنی ئابوری وڵات، کرێکاران ئەوانەن کە کارگەکان دروست دەکەن و نەخۆشخانەکان و خانوی هاوڵاتیان و کاروباری گواستنەوە و شتانی تر دەبەن بەڕێوە.

پێوستە دەوڵەت پێویستیەکانیان بۆ جێبەجێ بکات، و هەلی کار پێبێنێتەدی، هەرکەس بە گوێرەی تایبەتمەندی خۆی وە هەلیان بنێت بۆ پێشکەوتنی خۆیان وە پاریزگاری لە زیانیان بۆ فەراهەم بکات.

ئەوەی شایەنی باسە لێرەدا کە بیسەلمێنین گرنگی و پێویستی کارکردن وەک کاڵایەکی گرنگ لە ژیانی تاک و هەروەها کۆمەڵگا هەمووی بە شێوەیەکی گشتی.

حَقُ تَقْرِير المَصير

حَـقٌ مَشـروعٌ لِكُـلّ شَـعْب، أَنْ يَخْتـارَ شِـكْلُ الحكـم الّذى يَرْغَبُ العَيْش فـي ظِلّـه، بِحُرِيَـة وَ إسْـتِقلال وِفْقاً لِما يُريده بَعيداً عَنْ أيّ قُوَة أَوْ تَدَّخُلٍ أَجْنَبي.

وَ قَـدْ نَـصَّ قَـرار الأمَـمِ المُتَحِـدَة الـرَّقَمْ ٣٩٧٠ فـي ١٩٧٢/١٢/١٢ عَلـى حَـق الشـعوب فـي تَقْريـر المَصـير بِكُلّ الوَسـائِل المَتاحَـة لَهـا، وَ المُنْسَـجِمَة مَـعَ ميثـاق الـدُّوَلي. وَ مُمارِسَـة حَقُ تَقْريرالمَصـير، قَدْ تَكـونُ عَـنْ طَريـق الإنْتِخابات المُسَـمّى اليَـوْم بـ(ريفراندوم) إذا أُتـيحَ المَجـالُ لِـذَلِكَ، مِنْ الحُرِيَـة وَ الإسْـتِقلال وَ شَـرْعيَة الأنْظِمَـة الّتـي تُطالِـب بِتِلْكَ المُمارِسَـة، بَعيـداً عَـنْ إسْـتِغْلالِها لِلإغْـراضِ السّياسـيَة الأخْرى.

وَ إن أَنْكِرَت عَلى الشعوبِ حَقّها في تَقْرير مَصيرها بِصورَة الديمُقراطيَة وَ صَناديق الإنْتِخابات، فَلَها أَنْ تُمارِسُـهُ بِالْكِفاح المُسَلّح وَلا يَعْتَبِر إرْهاباً، بَلْ يُسَمّى بِتَقْرير المَصير الثَوْري.

إذَنْ لِكُـلّ الشـعوب الحَـقُ فـي تَقْريـرِ مَصيرُها، وَ هـي بِمُقْتَضى هذا الحَق،حُرَّة في أَنْ تُحَدِدَ مَرْكَزُهـا السّياسـي، وَ تَحْقيـق نمّوهـا الإقْتِصـادي وَ الإجْتِمـاعي وَ الثّقـافي، وَ قِيام عَلاقات سَليمَة وَ وديَة مَعَ الأمَمِ الأُخْرى.

وَ الإسْراعُ فِي تَثْبيت حَق تَقْرير المَصير خُطْوَة مُهِمَّة، فِي مَنْح الإسْـتِقلال لِلْشعوبِ، وَ لِكُـلّ شَـعْب إعـادَة حَقّـه بِأيّة وَسيلَة في مُتَناوِلِها فَهُوَ مُقَرِر لِجَميـع الشـعوب، دُوْنَ تَمييز بِسَبَبْ اللّوْنِ أوِ الأصْل القَوْمي.

مافی چارەی خۆنووسین

مافی ڕەوای هەموو گەلێکە،هەڵبژێری شێوەی ئەو دەسەڵاتەی کە ئارەزوو دەکات لە ژێر سایەیدا بژی، بە ئازادی و سەربەخۆیی، بەو شێوەیەی کە دەیەوێت، دوور لە هەر هێز و دەست تێوەردانێکی دەرەکی. دەقی بڕیاری نەتەوە یەکگرتوەکان ژمارە ٣٩٧٠ لە ١٩٧٢\١٢\١٢ کە مافی هەموو گەلێکە مافی چارەی خۆنوسینی خۆی دیاری بکات بە هەموو ئەو شێوازانەی لەبەر دەستیایەتی، وە بگونجێ لەگەڵ یاسا نێودەوڵەتیەکاندا. بە جێهێنانی مافی چارەی خۆنوسین جاری وا هەیە لە ڕێگای هەڵبژاردنەوە دەبێت کە ئەمڕۆ بە {ریفراندۆم} ناو دەبرێت، ئەگەر توانرا بەم شێوەیە بکرێت، دوور لە بەکارهێنانی بۆ مەبەستی ڕامیاری دیکە.

ئەگەر دژایەتی گەل کرا لە بەکارهێنانی مافی خۆی بە دیاری کردنی چارەنووسی، بە شێوەی دیموکراتی و سندوقەکانی هەڵبژاردن، دەتوانێ لە ڕێگای شۆڕشی چەکدارییەوە بە دەستی بهێنێت، وە ئەم شێوە خەباتە بە تیرۆر دانانرێت بەڵکو ناودەنرێت بە بەدەستهێنانی مافی چارەنووسی شۆڕشگێری.

کەواتە بۆ هەموو گەلێک هەیە مافی چارەی خۆنووسین، ئەو بۆی هەیە بە گوێرەی ئەم مافە، ئازادە کە شوێنی ڕامیاری خۆی دیاری بکات، وە جێبەجێکردنی گەشەی ئابوری و کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیری، وە بەستنی پەیوەندی ئاشتیانە و خۆشەویستیانە لەگەڵ گەلانی تردا.

پەلەکردن لە جێبەجێکردنی مافی چارەی خۆنوسین هەنگاوێکی گرنگە لە پێبەخشینی سەربەخۆیی بە گەلان، بۆ هەر گەلێک هەیە گەڕاندنەوەی مافەکانی بە هەر ڕێگایەک لەبەردەستیدا بێت، ئەمە دانپیانراوە بۆ هەموو گەلێک، بە بێ جیاوازی ڕەنگ و نەتەوایەتی.

نالي

هُوَ مُلاّ خضر أَحْمَد الميكائلي وُلِدَ سَنة ١٨٠٠ م في شَهْرَوز مِنْ كردستان، أَحَدُ أَشْهُرِ شُعَراء الكُرد، وَ يُعَدُّ أَحَد المُؤَسِسين لِلْمَدْرَسة الشِعْرِيَة البَابانِيَة، تَعْتَبِرُ مِنْ أَرْكان مَدْرَسة الشِعْرِ الكلاسيكي الكردي، المُدَوِن بِاللهْجَه السُورانيَة في القَرْن التاسِع عَشَر.

وَ قالَ عَنْهُ الباحِثُ الرّوسي فلاديمر مينورسكي إشارَه إلى فَضْلِ الشّاعِر نالي بِقَوْلِهِ {أعْتَقِدُ أَنّ المَرْكز الرَّئيسي لِلشُعَراء الأكْراد قَدِ انْتَقَلَ إلى مَدينَة السُلَيْمانية حَيْثُ عاشَ الشّاعِرُ المَشْهور جِداً فيها}.

تأثَرَ نالي بِقرائَتِهِ للأدَبَيْنِ العَرَبي وَ الفارسي، وَ كانَتْ إشْعارُهُ غالِبُها في العِشْق، فَشِعْرُهُ في غايَة البَلاغَة وَ العُمْق الفَلْسَفي.

وَ كانَ يُحِبُّ فَتاةً إسْمُها حَبيبة، نَظَمَ العَديد مِنَ القَصائِد بِحَقّها، وَ قامَ بِتَصْويرِها بِأبْياتِ شِعْرية، تَجْعَلُ الخِيال حَقيقة واقعيَة مُدْهِشَة.

وَ قَدْ أَرْسى نالي دَعائِم المَدرَسة الكلاسيكية البابانية،وَ أسْهَمَ مَعَهُ في إرْسائِها وَ إزْدِهارِها مَعَ زَميلاهُ (سالم و كوردى) الّذينَ شَكّلوا مَعاً في تأريخِ الأدَبِ الكوردي الكلاسيكية عُمْدَة الثَلاثة.

لا شَكّ إنَّ أمّةُ الكورد مُدينٌ بِالفَضْلِ الكَبير لِهذا المُبْدِعِ الكَريم، لِما قَدّمَهُ خِدْمَة عُظمى إلى الثَقافَة الكوردية، وَ تُوَفي سَنة ١٨٥٦م في استانبول وَ دُفِنَ في مَقْبَرَة أبي أيّوبِ الأنْصاري.

نالی

ملا حضری ئەحمەد میکائیلە، لە ساڵی ١٨٠٠ زاینی لە شارەزور لە کوردستان لە دایک بووە، یەکێکە لە شاعیرە ناودارەکانی کورد، بە یەکێک لە دامەزرێنەرانی قوتابخانەی شیعری بابانی دادەنرێت، کە بە یەکێک لە پایەکانی شیعری کلاسیکی کوردی دادەنرێت، کە کۆکراوەتەوە بە شێوازی سۆرانی لە سەدەی نۆردەهەمدا.

لەبارەی نالیەوە لێکۆڵەری روسی فلادمێر مینورسکی ئاماژە بۆ گەورەیی نالی شاعیر دەکات بە وتەی {باوەڕم وایە چەقی شوێنی سەرەکی شاعیرانی کورد گوازرایەوە بۆ شاری سلێمانی لەبەر ئەوەی شاعیرێکی زۆر بە ناوبانگی تیاژیاوە}.

خوێندنەوەی ئەدەبی عەرەبی و فارسی کاری لەسەر نالی کردوە، وە هەڵبەستەکانی بە زۆری لەسەر خۆشەویستییە، هەڵبەستەکانی لە ئەوپەڕی ڕەوانبێژی و قوڵایی فەلسەفەدا بوون.

کچۆڵەیەکی خۆشەویستوە ناوی حەبیبە بوو، لە هەندێ لە هەڵبەستەکانیدا باسی دەکات، هەستاوە بە وێنەکێشانی بە چەند دێرە هەڵبەستێک، خەیاڵ دەکات بە ڕاستیەکی بەرچاوی سەرسوڕهێنەر.

نالی پایەکانی قوتابخانەی کلاسیکی بابانی دارشتوە، لەگەڵ هاورێکانی {سالم و کوردی} بەشداریان کردوە لەو بەرەیێدان و پێشکەوتنەدا، ئەوانەی کە لەگەڵ ئەودا سێ کوچکەی مێژووی ئەدەبی کلاسیکی کوردی بوون.

ڕێگومان گەلی کورد قەرزاری گەورەیی داهێنانی ئەم ناوە گەورەیەیە لەوەی کە خزمەتێکی گەورەی بە نوسینی کوردی گەیاندوە، لە ساڵی ١٨٥٦ زاینی لە ئەستەمبوڵ کۆچی دوایی کردوە و لە گۆرستانی ئەبی ئەیوبی ئەنصاری بە خاک سپێردراوە.

فايق بيكەس

إسْمُهُ فايق إبْن عَبدالله بَک إبْن كاكه حمه إبْن الياس قوجَـه، ولِـدَ سَـنة ١٩٠٥ م فـي سـيتک قريـة مِـن السُلَيْمانية،مُنْذُ بِدايَة صِغْرِهِ حاوَلَ أبوهُ تَعْليمَهُ في المَسْجِد. وَ عاشَ حَياتَهُ في التَشَرُّد، بِسَبَبْ نَقْلْ أبوهُ إلى خانقين، ثُمَّ بَغْداد، وَ بَعْدَ ذلک تَرَكَهُ أبوهُ في بغداد وَسافَرَ إلى تُركيا وَلَمْ يَرَهُ أبوهُ بَعْدَ هذا الوَقْت.

وَ بَعْدَ سَنَوات في التَعْليم في السُلَيْمانية وَ كَرْكوك وَ بَغْداد، في سَنة ١٩٣٣م عُيِّنَ مُعَلِّماً في السُلَيْمانية.

وَ كانَ مُعَلِّماً شُجاعاً يَنْشُرُ الفِكْرة النَوْرية، بِسَبَبْ ذلكَ أبْعَدَهُ الحكومَة إلى مَدينة حِلّة ثُمَّ بَعْدَ سَنة إلى مَدينة عَمّارة، وَ لكِنْ لَنْ يَقْبَلَ ذلکَ وَ رَجَعَ إلى مَدينة السُلَيْمانية.

كانَ عارِفاً بِاللُّغة العَرَبية وَ الفارسِيَة، إضافةٌ إلى اللُّغة الكُردية، وَ شَيْئاً مِنَ اللُّغة الإنْجِليزية، وَ حافِظاً لِكَثير مِن القَصائِد العَربية.

مِنْ أجْل تَوْعِية شَعْبِهِ تَرَكَ كَثيراً مِنَ الفنونِ الشِعْرية، وَ كانَ أشْعارُهُ بِاللُّغة السَهْلة وَ البَسيطة مِنْ أجْل نَشْرِ الوَعي وَ اليَقْظة بَيْنَ أبْناء شَعْبِهِ، وَ كانَ بيكەس شاعِرٌ قَوْمي، وَ حامِلُ الرّاية الوَطَنية، وَ مُدافِعُ عَنْ نَهْضة سِتة أيْلُول وَ مُواجَهَة أمامَ سَراي السُلَيْمانية آنَذاک ضِدّ المُحْتَلّين.

وَ كانَ بِجانِبِ النِساء في حُرية التَعليمِ وَ العَمَل، وَ قالَ لِلنِساء جَمالُكُنَّ في المَعْرفة وَ تَعَلُّمِ عِلْمُ المُعاصِر.

وَ مُناصِراً لِلْكادِحينَ وَ الفُقَراءِ وَ عَدُواً لإقْطاعية وَ الشيوخِ وَ الخُرافاتِ المُنْتَشِرَة بِإسْمِ الدّين.

تُوَفي سَنة ١٩٤٨م في مَدينة السُلَيْمانية بِسَبَب المَرض، وَ تَرَکَ بَعْدَ وَفاتِهِ ثَلاثة بَنات وَ وَلَدٍ واحِدٍ.

فایەق بێکەس

ناوی فایەق کوری عبداللە بەگ کوری کاکە حەمەی کوری ئەلماسە قوحەبە، سالی ١٩٠٥ ز لە سیتەک لە نزیک سلێمانی لەدایک بووە، هەر لە منداڵیەوە باوکی خستوبەنە مزگەوت بۆ خوێندن، پاشان تووشی ژیانی دەربەدەری بووە، بە هۆی چوونی باوکی بۆ خانەقین و بەغداد، پاشان باوکی منداڵەکانی لە بەغداد بە جێدەهێڵێ و خۆی دەچێت بۆ تورکیا لە دوای ئەوە باوکی نابینێتەوە. لە دوای چەند ساڵێک خوێندن لە سلێمانی و کەرکوک و بەغداد لە ساڵی ١٩٣٣ دەبێت بە مامۆستا لە سلێمانی. مامۆستایەکی بێترس دەبێت گیانی خەباتی کوردایەتی بڵاو دەکاتەوە، میری دووری دەخاتەوە بۆ حبللە پاشان دوای ساڵێک بۆ عەممارە، بەڵام فایەق بێکەس بەجێی دەهێڵێ و دێنەوە بۆ سلێمانی. بێکەس جگە لە زمانی کوردی،عەرەبی و فارسی و تارادەیە ئینگلیزیشی زانیوە، هۆنراوەی زۆری عەرەبی لەبەر بووە. لە ڕێناو وەرگێڕان و پاکردنەوەی گەلەکەی واری لە گەلێ هونەری شیعری هێناوە، شیعری بە زمانێکی سادە و ئاسان داڕێژاوە تا خەڵکی بێ وشیار بکاتەوە.

بێکەس شاعیرێکی نەتەوەیی بووە، هەڵگری ئاڵای کوردایەتی بووە، پشتگیری ڕاپەڕینی شەشی ئەیلول و شەڕی بەردەرکی سەرای کردوە دژی داگیرکەران.

بێکەس لایەنگری ئازادی ئافرەتی کردوە لە خوێندن و کاردا، بە ئافرەت دەڵێ جوانی تۆ لە زانست و وریایی هاوچەرخدایە. پشتگیری هەژار و چەوساوە بووە و دوژمنی دەرەبەگ و شێخ و ئەو ئەفسانانە بووە کە بە ناوی ئاینەوە بڵاوکراوەتەوە.

لە ساڵی ١٩٤٨ لە شاری سلێمانی بە هۆی نەخۆشییەوە کۆچی دوایی کردوە،لە دوای خۆی سێ کچ و کوڕێکی بە جێهێشتوە.

گۆران

عبدالله ابن سليمان ابن عبدالله بك، كان أبوه وجده لهما الموهبة في الأدب و الشعر، باللغة الكردية و الفارسية.
وُلد گوران سنه ١٩٠٤ في حلبجه، و قرأ القرآن و بداية تدريس عند أبيه، و بعد ذلك قام بالتدريس في مسجد پاشا بالحلبجه، و حتى أنهُ مشهورٌ ذاك الوقت بـ(فقي عبدالله).
عيّن مُعلماً لأوّل مرّة سنة ١٩٢٥ في مدرسة الحلبجه.
لَهُ شخصية نشيطة داخل حزب الشيوعي العراقي. و أعتقل عدّة مرّات و أصابَ بالتعذيبِ و الإضطهاد، و في سنة ١٩٥٢ كانَ مسؤولاً عن إصدار جريدة (ژين).
وَ في سنة ١٩٥٤ اعتقلَ مع جماعة السّلام في السُلَيْمانية،وَحُكِمَ عليهِ بالسّجْنِ لِمُدّة سنة،وَ إقامة جبرية تحت مُراقبة الشُرْطة سنة أخرى.
وَ في سنة ١٩٥٩ يُشرِفُ على إصدار مَجلّة (شەفەق) و يصدرُها بإسم (بەيان) في مَجلّة إسكان بمدينة السُليمانية.
جمالُ الطبيعة و نوعُ العلاقةِ الإجتماعية وَ فعّاليته الرومانسية، تجعلُ گوران شاعِراً مُفنياً بجمال الطبيعة. و مدحَ جمالياتِ الطبيعة، سبَبُ إبداعِهِ في خِدْمَة قوْمِهِ.
يُعْتبرُ گوران رائِداً لِتجْديدِ الشِعْر الكوردي، وَ رائِداً للشعر الحُر، أشعارُهُ وَ طريقه إبْداعِهِ في وَسَط ثلاثينيات قدّم كسراً للأدب القومي الكوردي، وَ مِنْ أبرز ما تركَهُ ديوانَهُ المطبوع.
و في يوم ١٨/١١/١٩٦٢م في مدينة السُليمانيه توفي بعد إصابته بمرض.

گۆران

عبدالله کوری سلێمان کوری عبدالله بەگ، باوکی و باپیرت لە شیعر و ئەدەبدا بەهرەیان هەبووە، بە کوردی و فارسی شیعریان نوسیوە.
گۆران لە سالی ١٩٠٤ لە هەلەبجە لەدایکبووە، لای باوکی قورئان و خوێندنی سەرەتایی خوێندوە، پاشان لە مرگەوتی پاشای هەلەبجە بووە بە فەقێ، ئەنانەت ماوەیەکیش بە فەقێ عبدالله ناسراوە.
گۆران بۆ یەکەمجار لە ١٩٢٥دا بە مامۆستا لە قوتابخانەی هەلەبجە دامەزراوە، کەسێکی چالاکبوو لە ناو حیزبی شوعی عێراقی، چەند جارێک گیراوە و دووچاری ئەشکەنجە بۆتەوە، لە سالی ١٩٥٢ دەبێ بە بەرپرسی رۆژنامەی ژین،لەسالی ١٩٥٤ لەگەل کۆمەلێ ئاشتیخوازانی سلێمانی دەگیرێ و حوکمی سالێک بەندی و سالێک خستنە ژێر چاودێری پۆلیسی بەسەردا دەدرێ.
لە سالی ١٩٥٩ سەرپەرشتی گۆڤاری (شەفەق) دەگرنە دەست و بە ناوی (بەیان) دەریدەکات لە گەرەکی تسکانی شاری سلێمانی.
جوانی سروشت و جوری پەیوەندییە کۆمەلایەتییەکان لە هەلسوکەوتێکی رۆمانسیدا گۆران دەکانە شاعیری شەیدای جوانی سروشت و پیا هەلدان بە جوانیەکانی سروشت، و داهێنان لای گۆران بۆ خزمەتی نەتەوەکەی بووە. گۆران دادەنرێت بە پێشەوای تازەگەری شیعری کوردی و رابەری شیعری ئازاد، شیعرەکانی و رێنساری داهێنانی لە ناوەراستی سیەکانەوە گەلێ خزمەتی بە ئەدەبی نەتەوەی کورد گەیاندوە، لە پاشماوە دیارەکانی دیوانە چاپکراوەکەیەتی.
لە رۆژی ١٨/١١/١٩٦٢لە شاری سلێمانی کۆچی دوایی کرد بە هۆی نەخۆشیەوە.

قانع

إسمهُ محمد ابن شيخ قادر ابن شيخ سعيد دولاسي، وُلِد في ١٨٩٨/٩/١٥م في قرية (ريشين)في منطقة شهرزور، و عمرهُ ٤٠ يوماً توفى أبوهُ، و بعد فترة ماتت أمهُ، وَ كَفَّلَ تربيتهُ أعمامهُ.

بدأ حياة هذا الطفل بالعذاب وَ المحنة، و بعد فترة بسبب أحد أقاربه أرسلهُ إلى الدّراسة، وَ في حياة الدّراسية في المَسجد، إشتغل أوقات فراغهِ بقراءة الشّعر و الأدبيات و في هذا الوقت، يقصون لطالبيهم بإجتماعهم حولَ دراسة الشّعر.

و منذُ بداية البلابسات حتّى نهايتها، ظَهرَتْ ظاهرة أشعاره القومية القوية، وَ لها مَوْقعاً مُمتراً.

بسَبَ من خلال أبياتِهِ عَداوةَ لِلأقطاعية الحاكمة في هذا الوقت في كامل كردستان، وَ خصوصاً طَرْدْ أبوهُ وَ أقاربهُ من منطقة مريوان إلى شَهْرَزور، مِنْ قبلْ جَماعَة الأقطاعية.

مُلتزمٌ بالدّين الأسلامي، وَ مُؤمِنٌ بحقوقِ القَوميةِ الكُردية، و ضد الرجعية، وَ غيّر فاهمينَ لِلدّين الأسْلامي، الّذينَ كانوا عميلاً للاجنبي.

و بالنسبة لقضية المَرأة، حاوَلَ قَدَرْ إسْتطاعة في الإجتماعات وَ مَعَ النّاس التحَدُثْ عَنّ حُريةِ المَرْأة، و بيان أن تأخرَ المرأة سببٌ لفشل القوْم.

و تعرّضَ مُعظمُ كتاباته غير مطبوعة في حياته وَ بعد مماته للضياع، و ترك في حياته كتابات عديدة، وَ من أبرز ذلك ديوانهُ المطبوع، وَ تُوفي في ١٩٦٥/٥/٧م عَنْ عُمره ٦٧ سنة.

قانع

ناوی محمد کوری شێخ قادری شێخ سەعیدی دۆڵاشیە، لە ١٥ی ئەیلولی ساڵی ١٨٩٨ز لە گوندی ڕیشێن لە بناری شارەزور لە دایک بووە، تەمەنی ٤٠ ڕۆژ بوە باوکی کۆچی دوایی کردوە، لە دوای ماوەیەکیش دایکی کۆچی دوایی کردوە، مامەکانی بەخێوکردنی دەگرنە ئەستۆ.

ژیانی ئەم منداڵە بە مەینەتی و کوێرەوەری دەستی پێکردوە، دوای ماوەیەک بەهۆی یەکێک لە خزمەکانیەوە لە مزگەوتێک دەستدەکات بە خوێندن، لە ژیانی خوێندنی مزگەوتیدا کاتی بێ ئیشی بە خوێندنەوەی شیعر و بابەتی ئەدەبیەوە دەبردە سەر، ئەو کات شیعر شەوچەرەی کۆڕی شەوانە دەبێت. هەر لە سەرەتای سەبەکانەوە تا کۆتای، داردەیەکی نەتەوەییانەی بە جەرگ لەناو شیعرەکانی شاعیردا سەری هەڵداوە و جێگای خۆی کردەوە، دژایەتی کردنی دەرەبەگ ڕەنگدانەوەی دیاری هەیە لە شیعرەکانیدا، کە دەسەڵاتی تەواویان هەبوو لەو کاتە بەسەر تەواوی کوردستاندا، بە تایبەت کە باوک و کەسوکاری لە لایەن دەرەبەگەکانەوە لە ناوچەی مەریوان دەربەدەر کرابوون بۆ ناوچەی شارەزور. پەیرەوی ئایینی ئیسلام بوە، باوەڕی تەواوی بە مافی نەتەوەیی کورد هەبوە، دژی کۆنەپەرستی و ئەو کەسانە بوە کە لە ئایین تێنەگەشتون و داردەستی بێگانە بوون. وە لە بارەی ئافرەتەوە ئەوەندەی بۆی کراێت لە کۆر و کۆمەڵەکاندا باسی سەربەستی ئافرەتی کردوە، دواکەوتنی ئافرەتی بە شکستی نەتەوە داناوە.

گەلێک نوسینی بە چاپ نەگەیشنوی لە ژیانی خۆیدا فەوتاوە و گەلێکی تریش دوای خۆی چەندین نووسیی لەباش بەجێماوە، دیارترین نوسین کە لە دوای خۆی بە جێی هێشتوە دیوانەکەیەتی، لە ١٩٦٥/٥/٧ز لە تەمەنی ٦٧ ساڵیدا کۆچی دوایی کردوە.

أحمدى خاني

هو أحمد بن شيخ الياس بن شيخ رستم الملقب بـ(خاني)، ينتمي إلى عشيرة الخاني الساكنين في منطقة هكاري، وُلد خاني في مدينة بايزيد الواقعة في كردستان تركيا سنة ١٦٥٠م نشأ وَ ترعرع في عائلة متوسط الحال.
و تلقى خاني علومهُ الأبتدائية في الجوامع على يد شيوخ زمانهِ، ثُمّ في المدارس المُتوفرة آنذاكَ في المُدن الكبيرة مثل بِتليس .
ظهرَتْ فيهِ عَلائِمُ النبوغ مُبكرة وَ هوَ لَمْ يتجاوز الرابع عشرة مِن عُمْرِه، وَ زارَ خاني مُدُناً كثيرَة مِثلْ أسطنبول و دِمَشْق وَ مِصر.
وَ هوَ شاعِرٌ وَ أديبٌ كُردي، صاحِبَ المَلْحَمه الشِعْرية (مم و زين) باللَهجَة الكِرْمانجية، المُستقاة مِنْ قصّة الحُب التعِسة (مَمي آلان).
وَ يَعْتبرُ أحمد خاني واحِد مِنْ كِبار المُثقفين وَ الأُدَباء الذين أنْجَبَتْهُمْ الأمّة الكُردية طِوالَ ذاكَ القَرْن.

ئەحمەدی خانی

ئەحمەدی کوری شێخ ئەلیاسی کوری شێخ ڕۆستەم، نازناوی (خانی) لە هۆزەکەی وەرگرتوە کە نیشتەجێی ناوچەی هەکاری بوون، خانی لە ساڵی ١٦٥٠ز لە شاری بایەزید کە دەکەوێتە کوردستانی تورکیا لە دایکبووە و لە خێزانێکی مامناوەند پێگەیشتووە.

زانیاری سەرەتایی وەرگرتوە لە مزگەوتەکاندا لەسەر دەستی زاناکانی ئەو سەردەمە، پاشان لە قوتابخانەدا کە لەو سەردەمەدا لە شارە گەورەکانی وەک بەتلیس هەبوە.

نیشانەی زیرەکی تیا دەرکەوت لە کاتێکدا نەگەیشتبوە تەمەنی چواردە ساڵی، خانی سەردانی شارە گەورەکانی کردوە وەک ئەستەمبوڵ و دیمەشق و میسر.

شاعیر و ئەدیبی کورد بوو، خاوەنی داستانی شیعری (مەم و زین) بە زاراوەی کرمانجیە، کە وەریگرتبوو لە چیرۆکی خۆشەویستی مەمی ئالان.

ئەحمەدی خانی بە یەکێک لە گەورە ڕۆشنبیر و ئەدیبەکانی گەلی کورد دادەنرێت بە درێژایی ئەو سەدەیەی تیا لە دایکبووە.

وَ كانَ يَتقِنُ عِدَّةَ لُغاتٍ كَالعَرَبية وَ الفارسية وَ التركية، بالإضافة إلى الكُرْدية لُغَتُهُ الأم، وَ إشْتَغَلَ بِالأمامة وَ التَدريس في مَسْجِدِ بايزيد.

وَ ألَّفَ خاني كِتاباً في الجُغْرافيا حَيْثُ ناقَشَ فيهِ مَوضوعَ الفَضاءِ وَ الفَلَكِ وَ النجومِ وَ لكِنْ لَمْ يَعْثُرْ عَلى هذا الكِتاب.

وَ التَفَتْ إلى الأطْفال فَوَضَعَ قاموسَهُ (الكردي- العَربي) الّذي خَصَّهُمْ وَ الّذي سَمّاهُ (نوبهارا بچوكا)، لِتَسْهيل عَمَلية التَعَلّم وَ تَذْليل المَصاعِبِ لَهُمْ.

وَ كانَ رائِداً في الفِكْرِ القَوْمي الكوردي وَ تأْسيس دَوْلَة كوردية، وَ دَعا إلى الوَحْدَة وَ التَكاتُفِ وَ نَبْذِ الخِلافاتِ وَ طَرْدِ العُمَلاءِ وَ الخَوَنة، وَ توْحيدِ الصفوفِ مِنْ أجْل دَوْلَة الكوردية الكَبيرة.

وَ تُوفي رَحِمَهُ الله في مَسْقَطْ رَأْسِهِ بِمَدينة بايَزيد سَنة ١٧٠٦م.

شارەزایی هەبوە لە چەند زمانێکدا وەک عەرەبی و فارسی و تورکی جگە لە زمانی کوردی دایک، وە بە کاری پێشەوابەتی مزگەوت و وانەوتنەوە سەرقاڵبوو لە مزگەوتی بایەزید .

پەرتووکێکی دانا بوو لە جوگرافیادا باسی ئاسمان و ئەستێرەکانی دەکرد، بەڵام ئەم پەرتوکە نەتوانراوە بەدەست بهێنرێت .

لای کردوە بە لای منداڵاندا فەرهەنگی (کوردی-عەرەبی) بۆ داناون بە ناوی (نەوبەهاری بچوکان) تایبەت بە منداڵان، بۆ ئاسانکردنی فێربوون و ئاسانکردنی بارەحەتیەکان.

پێشەوا بوو لە بیری نەتەوایەتی، داوای دروست کردنی دەوڵەتی کوردی کردوە، بانگەوازی کردوە بۆ پشتی یەک گرتن و لابردنی جیاوازییەکان و دەرکردنی بەکرێگیراوان و خیانەتکاران، یەکخستنی ڕیزەکان لە پێناوی دروستکردنی دەوڵەتی گەورەی کوردی.

کۆچی دوایی کردوە ڕەحمەتی خوای لێبێت لە ساڵی ١٧٠٦ز لە شوێنی لە دایکبوونی لە شاری بایەزید.

السّعادة

السّعادهُ هيَ أنْ تَعيشَ كُلّ يَوْمٍ بأمَلٍ جَدبد ، فمَصدرُها الرضى بِما نَحْنُ فيهِ ، وَ الحَمْدلله عَلى ما تَملِكُ ، وَ نَحصُلُ المَرْء عَلى السّعادة بِمِقْدار ما يُوطدُ عَزْمَهُ عَلى أنْ بَكون سَعيداً .

وَ كُلّ شَيء يَنْقُصُ إذا قَسَمْنا عَلى إثْنَيْن إلّا السّعادة فإنّها إذا أقسَمْناها بَيْنَ إثْنَيْنِ أوْ أكْثَر تَزْداد .

وَ الحَياةُ بِصورَة عامّة شروقُ الشَّمْسِ وَ غروبِها ، فَما أجْمَلَ أنْ تَجْعَلَ الشروق لِلْبَسْمَة وَ العَمَل ، وَ الغروبِ لِلرّاحَة وَ الهدوء.

وَ قيلَ {السّعادَةُ لا تَسْتَوْرِدُ .... بَلْ مِنْ داخِلِنا تولَد}

وَ إنَّ الألَمُ وَ المَصاعِبُ لا يَحْرُمُنا مِنَ السّعادَة ، وَ لكِنّهُ فَقط يوضَحُ لَنا قيمَتُها ، وَ يَسْتَطيعُ الأنْسان أنْ يَتَحَوّلَ لَحَظات الحُزْنِ وَ تَبْتَعِدُ عَنْها بِأرْواء شَجَرة الحُبّ وَ التَفَأل وَ السّعادَة .

وَ عَلَيْنا التَوّجُه نَحْوَ السّعادَة لِأنّها تَتَحَرّک بِإتِجاهِکَ في اللّحْظة الّتي تَبْدَأ فبها صُنْعِ السّعادَة بإتجاهِ الآخَرين.

بەختەوەری

بەختەوەری بریتیە لەوەی کە هەموو ڕۆژێ بژیت بە هیوایەکی تازەوە ، سەرچاوەکەی ڕازیبوونە بەو بارودۆخەی تیایدا ئەژی ، و سوپاسکردنی خوا لەسەر ئەوەی کە بویتە خاوەنی ، مرۆڤ ئەبێتە خاوەنی خۆشبەختی بە ئەندازەی دامەزراوەی توانای لەسەر ویستی بەرەو بەختەوەری .

هەموو شتێک کەم دەبێتەوە ئەگەر دابەشی دوومان کرد بەڵام بەختەوەری ئەگەر دابەشی دوو یان زیاترمان کرد زیاد دەکات.

ژیان بە شێوەیەکی گشتی هەڵهاتنی ڕۆژە و ئاوابوونیەتی ، چەند جوانە کە هەڵهاتنی ڕۆژ بکەیتە زەردەخەنە و کارکردن ، وە ئاوابوونی بە ئاسوودەیی و هێمنی.

وتراوە {بەختەوەری ئاوردە ناکرێت .... بەڵکو لە ناخماندا لە دایک دەبێت}

بێگومان ژێش و ناڕەحەتیەکان بێبەشمان ناکەن لە بەختەوەری ، بەڵکو بەتەنها بەهاکەیمان بۆ ڕوون دەکاتەوە ، مرۆڤ دەتوانێت گۆڕانکاری بکات لە ساتەکانی خەفەت دووریکەوێتەوە ، بە ناوەدانی درەختی خۆشەویستی و گەشبینی و بەختەوەری .

پێویستە بەرەو ڕوی بەختەوەری بچین چونکە ئەو بەرەو ڕوومان دەجوڵێت لەو ساتەوەختەی دەست دەکەین بە ڕزاندنی بەختەوەری بەرەو ڕووی کەسانی تر.

الجهد و المثابرة و التفوق

بِالجهودِ وَ المُثابَرة يَستَطيعُ الأنسان الوصولِ إلى الأمنيات ، وَ بِالتَخَلّصِ مِنَ الخَوفِ وَ التَرَدُدِ أصبَحَ الأمْرُ سَهلاً وَ أسْهَلَ حَتّى يُصْبِحَ طَبيعياً ، هذهِ هي قُوّة المُثابِرة .

وَ الإستِمْرار في مُلاحَقة الأهْدافِ وَ الأحْلام بِعَديد مِنَ الطُرُقِ وَ الوَسائِل ، وَ تَقييم خَطَواتِك يَجْعَلُكَ ناجِحاً وَ مُتَقَدماً في الحَياة .

وَ التَفَوق أمْنيَة يَتَمَنّاها جَميعُ الناسِ ، وَ لا يَنالُها إلّا مَنْ بَذَلوا قُصارى جُهْدَهُمْ ، وَ تَحَمّلوا سَهَرَ اللّيالي و التَعِب ، وَازدادوا نَشاطِهِمْ ، وَ وَضَعوا أمْنياتِهِمْ نَصْبَ أعْيُنِهِمْ لِيَصِلوا هَدَفُهُمْ النَجاحِ الباهِرِ المُحَقِق .

وَ قيلَ {مَنْ جَدَّ وَجَدَ وَ مَنْ سارَ عَلى الدَرْبِ وَصَل}

الطموحُ اللّامَحْدود هوَ الوقودُ الّذي يُساعِدُ الأنْسان إلى طَريقِ النَّجاحِ وَ السَّعادة .

و إنَّ النَجاح يَكونُ في مُتَناوَلِ الأيْدي ، إذا قُمْنا بِالجُهْدِ وَ المُثابَرة وَ أنّ الوصولَ إلَيْه يَتِمُّ بِالعَمَلِ وَ المُثابَرة وَ لَيْسَ بِالحَظِ و الصُدْفة ، وَ لا يوجَدُ نَجاحاً حَقيقياً إلّا بَعْدَ تَحَمُلَ الأذى وَ المَرارَة.

تێکۆشانی بەردەوام و سەرکەوتن

بە هەوڵ و تێکۆشان مرۆڤ دەتوانێت بگاتە ئامانجەکانی ، بە ڕزگاربوون لە ترس و ڕاڕایی کارەکان ئاسان و ئاسانتر دەبێت هەتا وای لێدێت ئاسایی دەبێت ، ئا ئەمەیە هێزی بەردەوام بوون .

بەردەوام بوون لە دواکەوتنی ئامانج و خەونەکان بە چەندین ڕێگا و هۆکار ، وە هەڵسەنگاندنی هەنگاوەکان گۆڕانکاری بەرەو سەرکەوتن و پێشکەوتن لە ژیاندا.

سەرکەوتن ئاواتێکە هەموو کەس بەتەمابەتی ، بە دەستی ناهێنێت ئەوانە نەبێت کە ئەوپەڕی تێکۆشان دەکەن ، حۆگر دەبن لە بەرامبەر شەونخونی و ناڕەحەتی ، و چالاکیەکانیان پەرە پێ دەدەن ، و ئاواتەکانیان دەکەنە ئاڵنگی گرنگ لە پێش چاویاندا بۆ ئەوەی بگەنە ئامانجە بەهاو سەرکەوتوەکانیان و جێبەجێ کردنی .

وتراوە {هەرکەسێ تێبکۆشێ بەدەستی دەهێنێت ، و هەر کەسێک ڕێگایەک بگرێتە بەر دەگات}

بلەوەری (تەماح) بێ سنور سوتەمەنی پارمەتیدەری مرۆڤە بەرەو ڕێگای سەرکەوتن و بەختەوەری .

ئێگومان سەرکەوتن لە بەردەستدا دەبێت ، ئەگەر هەستاین بە تێکۆشان و کۆڵنەدان ، وە پێ گەیشتن بە کارکردن بە بەردەوامی نەک بە بەخت و ڕێکەوت ، سەرکەوتنی ڕاستەقینە بەدەست نایەت جگە بە دان بە خۆداگرتن بەرامبەر تاڵی و ناڕەکان.

السليمانيه

مدينةُ السُليمانيه إحدى مُدن كَبيرة في كردستان تَوسسَ في ١٤ تشرين الثاني عام ١٧٨٤م على يد الأمير الكُردي إبراهيم باشا بابان.

و إنّها كانتْ عاصِمة لأمارة بابان ، و مركزٌ للثقافه القوميه و منتدى الشُعراء وَ الأدباء في المَنطِقة بأكملها ، وَ كما كان ملاذاً آمناً للحَركات السياسيَة لكافّة الأطراف في كردستان الكبيره .

و مَدينه ذاتَ أراضي الخَصِبَه و تَميّزتْ بالزّراعَة ، وَ هناك كثير منَ المَناطق السّياحيَة وَ المَناطِق الأثريَة .

وَ حَولَها سَلاسِلُ الجَبليه الجَميلة ، إذْ تزدادُ السّياح في فصلِ الشتاء للإستِمتاعِ بمَنظِر تَساقطِ الثلوجُ وَ في فصل الصّيفِ للإستِمتاع بالجَوِ المُعتَدِل وَ المَناظِر الطَبيعية .

واشتَهر أهالي السُلَيمانية بأنَّهمْ لا يَقبَلونَ الذُلّ ، وَ بكفاحهم المُسَلح مُنذُ مِئاتِ السِنين دِلالة واضِحة عَلى صمودهم أمامَ التحدياتِ الكَبيرة ، بِبَذلِ الدِماءِ وَ تَحَمّلَ الغُربَة وَ الإبعاد و بروح الجماعي ، وَ عَدَمِ القبولِ الذُلّة أمامَ الأعداءِ القَويه ، حتى سُميتْ في النِهايَة بِمَدينة {الكِفاحِ وَ التَضحيه}.

سلێمانی

شاری سلێمانی یەکێکە لە گەورە شارەکانی کوردستان ، لە ١٤ی تشرینی دووهەمی ساڵی ١٧٨٤ز لە سەر دەستی پاشای کورد إبراهیم پاشای بابان دامەزراوە.

پایتەختی ئەمارەتی بابان بوو ، بنکەی ڕۆشنبیری نەتەوایەتی بووە ، کۆکەرەوەی شاعیر و ئەدیبەکان بووە لە ناوچەکەدا ، و پەناگەیەکی دڵنیابووە بۆ جوڵانەوە ڕامیاریەکانی هەموو پارچەکانی کوردستانی گەورە .

شارێکی خاوەن زەوی بە پیتە ، ناسراوە بە کشتوکاڵ ، و چەند جێگای گەشت و گوزاری تێدایە ، وە شوێنەواری کۆن.

لە دەور و پشتیا چەند زنجیرە شاخێکی جوان هەیە ، کە هاتوو چۆی دەکەن گەشتیاران لە زستاندا بۆ چێژوەرگرتن لە بەفر بارین و لە هاویندا چێژ وەرگرتن لە ئاووهەوا مام ناوەندیەکەی و شوێنە سروشتیەکانی.

خەڵکی سلێمانی بەوە بە ناوبانگی سەرشۆری قبوڵ ناکەن ، وە خەباتی چەکداریان لە سەدان ساڵەوە بەڵگەی ڕوونە لە خۆراگری بەرامبەر دژایەتیە گەورەکان ، بە بەخشینی خوێن و خۆراگری لە کاتی ئاوارەیی و دورخستنەوە و کۆچی بە کۆمەڵ ، و ڕازی نەبوون بە سەرشۆری بەرامبەر دوژمنە جۆراوجۆرەکان هەتا ناونرا بە شاری {هەڵمەت و قوربانی}.

أرْبيل

تَعُدُّ مَدينة أرْبيل عاصِمَة إقْليمْ كُردستان أقْدَمْ المُدُن المَأهولَة بِالْسُكان حَتّى الآن في العالَمِ بِصورَة مُسْتَمِرَة، وَ ظَهَرَ إسْمُها في المُدّوناتِ التَأريخيَة مُنْذُ حَوالي ثَلاثَة آلاف سَنة قَبْلَ الميلاد {عيسى عَلَيْهِ السَّلام}.

وَ في أواخِر العَهْدِ العُثْماني كانَتْ مَدينة أرْبيل جُزءٌ مِنْ وِلاية شَهْرَزور الّتي كانَتْ كَرْكوك مَركزاً لَها .

وَ تَضُمُ أرْبيل مَجْمُوعَة كَبيرَة مِنْ أجْمَلِ مَصايف كوردستان وَ الّتي تَتَوَزّعَ عَلى مُخْتَلَف مَناطِق المُحافَظَة.

مَنْطِقَةٌ مُهِمَةٌ لِلْسياحَة ، حَيْثُ يَأتونَ السّياحُ مِنَ الدُّوَلِ المُجاوِرَة وَ العالَم وَ كافَّة مَناطِقِ العِراق ، لِلْتَمَتُع بِالجَوّ المُعْتَدِل وَ الطَبيعَة الخَلاّبَة مِنْ بَيْنِ الوِدْيان وَ السَّلاسِلِ الجَبَلية وَ الشَلّالاتِ المِياه.

وَ تَعْتَمِدُ إقْتِصاد أرْبيل بِالأساس عَلى الزّراعة وَ الصِناعَة ، حَيْث تَتَوَفَرَ فِيها أراضي الواسِعَة تَزرَعُ فِيها الحِنْطَةُ وَ الشَعيرُ وَ الذّرَةَ وَ الخَضْرَواتِ وَ غَيْرها.

وَ تَحَمَّلَ المَدينَة كَثيراً مِنَ الوَيْلاتِ وَ المُقاوَمة الكَبيرَة ضِدّ الأعْداء ، وَ هُناكَ آلاف مِنَ الشُهَداء وَ تَحَمَّلُوا الغُرْبَة وَ النزوح الجَماعي ، حَتّى اشْتَهَرَ مُنْذُ القِدَم بِمَدينَة إنْهَزَم فِيها هولاكو.

هەولێر

هەولێر پایتەختی هەرێمی کوردستانە هەروەها دەکرێت بە کۆنترین شار کە بەردەوام خەڵکی تێیدا ژیابن لە کۆنترین هەرە زۆربوو لە جیهاندا ، ناوی دەرکەوتووە لە نووسراوە بزماریەکاندا لە نزیکەی سێ هەزار ساڵ پێش لە دایک بوونی پێغەمبەر عیسی (سەلامی خوای لێ بێت)دا لە کۆتاییەکانی سەردەمی عوسمانییەکان شاری هەولێر دەبێتە بەشێک لە فەرمانڕەوایەتی شارەزوور کە کەرکوک سەنتەری سەرەکی بوو تیایدا.

هەولێر کۆمەڵێک لە جوانترین شوێنە گەشتیاری کوردستانی گرتۆتەخۆ کە دابەش دەبن بە سەر شوێنە جیاوازەکانی پارێزگاکەدا.

شوێنێکی گرنگی گەشتیارییە ، بە جۆرێک خەڵکی ڕوو تێدەکەن لە وڵاتانی دراوسێ و جیهان و هەموو شوێنەکانی عێراق ، بۆ چێژ وەرگرتن لە کەشوهەوای مامناوەند و سروشتی دڵڕفێنەکەی ، لە نێوان شیو و زنجیرە شاخەکان و دەشتە ئاوییەکان.

ئابووری هەولێر بە شێوەیەکی بنچینەیی لەسەر کشتوکاڵ و پشتەستاوە، بە جۆرێک زەوی کشتوکاڵی نیایە بۆ چاندنی گەنم و جۆ و گەنمەشامی و سەوزەوات و شتانی تر.

ئەم شارە خۆگر بووە و بەشوو درێژبووە بەرامبەر ناڕەحەتییە ڕۆژەکان، بەرەنگاری گەورەی کردووە دژی دوژمنان، وە هەزاران قوربانی داوە و خۆڕاگربووە لە ژیانی ئاوارەیی و دەربەدەری بە کۆمەڵ هەر لە کۆنەوە ناسراوە بە شاری قەڵای بەرز.

الزلزال

الزَلازِلُ ظاهِرَه تَنْتِجُ عَنْ إهْتِزاز يُصيبُ طَبَقاتُ الأرْض الداخلية ، وَ يَنْتَقِلُ تَأثيرَهُ إلى سَطْحِ الأرْض ، وَ يَحْدُثُ بِسَبَب تَكَسُر الصخُور نَتيجة لِضَغط داخِلَ الأرْض وَ يَعْتَمِدُ عَلى عَوامِل جيولوجيَة ، وَ مِنْها إنْزلاقِ الصَفائِح الأرْضيَة الّتي تَسَبَّبَ تَشَقُقات بِأحْجام مُخْتَلِفَة ، وَ قدْ تُؤدي إلى نَتائِج كارثيَة .

وَ مِنْ العَوامِل المُؤثِرَة لِحدوثِ الزَلازِل ، تأثيرُ دَرَجَة حَرارَة الأرْض ، وَ الّتي تَحَرَّكَ الصَفائِحُ الأرْضِيَة ، وَ دَوْرُ البَراكين في دَفْعِ الصخور لِلتَحَرُك ، وَ الحَفْرِ بِشِكْل مُتَكَرِرْ وَ عَميق ، وَ القِيام بِتَجارُبِ الإنْفجارات النَووية.

تَسَبَّبَ الزَلازِلُ مَجْموعَة كَبيرة مِنَ الأضْرارِ عَلى السَطْح الأرْضِ مِنْها تَدْميرُ المَباني وَ الشقوق في المَباني السَكَنية وَ شَلَّ حَرَكة المُواصَلات وَ خَسائِر أُخْرى .

وَ عِنْدَ حدوث الزِلْزال في البَيْتِ يَجِبِ الخروج بِأقْصى السُرْعة وَ مَعَ اليَقْظَة حَتّى لا يُؤدي إلى كارِثة أُخْرى ، أمّا إذا وَقَعَ زِلْزالٌ وَ أنْتَ بِداخِلة حَتّى لا تَتَعَرَّضَ لِخَطَر الجِدْران الإخْتِباء أسْفَل أثاثِ صُلْبةِ ، وَ الإبْتِعاد عَنْ أعْمِدة الكَهْرباءِ وَ الأشْجارِ وَ المَباني.

وَ التَقْليل مِنَ القَلَقِ وَ التَوَتُرِ بِقَدَرِ المُسْتَطاع لِلْحِفاظِ عَلى الضَرَرِ النَفْسي وَ الجَسَدي ، وَ حدوث بَعْضِ الخَسائِر الأُخْرى بِسَبَبِ الهَرْعِ وَ الفَوْضى.

زەمین لەرزە

زەمین لەرزە دیاردەیەکە ڕوودەدات بە هۆی جوڵانەوەیەک تووشی چینەکانی زەوی دەبێت لە ناوەوەدا، کاریگەریەکەی دەگوازرێتەوە بۆ سەر زەوی ، دروست دەبێت بە هۆی پاڵەپەستۆی ناوەکیەوە ، پشت دەبەستێ بە هەندێ هۆکاری زەویەوە ، لەوانە خزانی چینەکانی زەوی ، لەتبوونی بەردەکانی بە چەند پارچەیەکی جیاواز ، دەبێتە هۆی ڕووداوی بەدبەختی و ماڵ وێرانی.

لە هۆکارەکانی دروستبوونی زەمین لەرزە ، کاریگەری پلەی گەرمای زەوی کە دەبێتە هۆی جوڵانی چینەکانی زەوی ، ڕۆڵی بورکانەکان لەپاڵنانی بەردەکان بۆ جوڵەکردن ، و هەڵکەندنی قوڵ بە شێوەیەک دوبارەبوونەوە ، وە هەستان بە تاقی کردنەوەی ناوەکی لە ناو زەویدا.

زەمین لەرزە دەبێتە هۆکاری کۆمەڵێ زیانی گەورە لەسەر زەوی، لەوانە داڕمانی بیناکان و درووستکردنی درز لە خانووەکانی نیشتەجێبوون و پەکخستنی جوڵەی گەیاندن وە چەندین زیانی دیکە.

لە کاتی ڕودانی زەمین لەرزە لە ناو ماڵدا پێویستە بە ئەوپەڕی خێرایی بە وریاییەوە بچیتە دەرەوە بۆ ئەوەی سەرنەکێشێت بۆ ڕووداوێکی تر ، بەڵام ئەگەر ڕویدا و لەناو ماڵدا بویت لە ترسی ڕوخاندنی دیوارەکە نەتوانیت بچیتە دەرەوە خۆت بشاریتەوە لەژێر پارچەیەکی جێگیر ، وە دورکەوتنەوە لە ستوونی کارەبا درەخت و بیناکان.

کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێ و شڵەژان بە گوێرەی توانا بۆ پارێزگاری لە زەرەری لاشەیی و دەروونی ، وە ڕوودانی کارەساتی تر بە هۆی پەلەپەل و پشێووی.

المَرأة

المَرْأة هي جُزْءٌ لا يَتجَزّأ مِنَ الحَياة، وَ هي أكْبَر مُؤثِر عَلى الأبْناء، وَ تَزرَعُ فيهِمْ الأخْلاق الحَميدة وَ القُدْرة عَلى الفَخْرِ وَ الإنْجازِ، وَ العَكْسُ كَذلك.

وَ طَبيعَتُها الرَقيقة تُفْرِضُ عَلَيْها أنْ تَمْنَحَ العَطْفَ وَ الحَنانُ لِكُلّ مَنْ حَوْلَها، وَ سِرُ إسْتِقْرارِ الأسْرة وَ ثَباتُها، وَ الأدْوار الفَعّالة الّتي لا تُقيمُ الحَياة دونَها.

وَ جَديرُ بِالحُبّ إنّ لِلْمَرأة دَوراً هاماً تُؤَديهِ إزاءَ مُجْتَمَعِها الّذي تَكونُ فيهِ. فَهي يَجِبُ أنْ تكونَ إلى جانِبِ الرَجُلِ عِنْدَ إتِخاذِ القَراراتِ المَصيرية، وَ خاصة إنّ لِلْمَرأةِ نَظْرَةٌ قَدْ تَخْتَلِفُ عَن الرَجُل، مِنْ بَعْضِ الزَوايا، وَ قَدْ تَكونُ تَوعِية المَرأة مِنْ هذا الجانِب أكْثَر مِنَ الرِجال، وَ تُؤَثِرُ عَلى تَطويرِ المُجْتَمَع.

لِلْمَرْأة قيمَتُها في المُجْتَمَع، حَيْثُ إنّ صلاحِ المُجْتَمَع كُلّه يَبْدَأ مِنْ صَلاحِ المَرْأة لِمالِها، وَ مِنْ فَضْل عَظيم في تَربية وَ تَنْشِأة الجيلِ القادِم.

يَجِبُ إكرامُ المَرْأةِ حَتّى تُنْعِموا بِحَياة سَعيدة وَ مُريحة، وَ تَسْعى بِكُلّ طاقاتِها وَ جُهْدِها عَلى نَهْضة الأمّة لِأنّها مُنْبِتُ ظهورِ الإنْسان القَوي وَ الفَعّال في المُجْتَمَع.

ژن بەشێکی دانەبڕاوە لە ژیان، ئەو گەورەترین کاریگەری هەیە لەسەر نەوەکان، ڕەوشتی چاک و توانی لەسەر شانازی و جێبەجێکردنیان تێدا دەچێنێت، وە ڕێچەوانەکەشی بەو شێوەیەیە.

سروشتە نەرمەکەی لەسەری پێویست دەکات سۆز و خۆشەویستی بە دەوروبەری ببەخشێت، وە نهێنی دامەزراندنی خێزان و جێگیر بوونیەتی، وە ئەو ڕۆڵە گرنگانەی کە ژیان بێ ئەو ڕێچکەی ڕاست ناگرێتەبەر.

شایانی باسە بە دڵنیایی ژن ڕۆڵێکی گرنگ جێبجێ دەکات بەرامبەر بە گەلەکەی کە تێیدایە، ئەو پێویستە لەگەڵ پیاودا بێت کاتێک بڕیاری چارەنووسساز دەدات، بەتایبەتی ژن تێڕوانینێکی جیاوازی هەیە لەگەڵ پیاودا لە هەندێ گۆشەی ژیاندا. هەندێک جار بەئاگایی ژن لەو لایەنەدا زۆرترە لە پیاو، کاریگەری دەبێت لە پێشکەوتنی کۆمەڵگە.

ژن پلە و ڕێزی خۆی هەیە لە ناو کۆمەڵگادا، بە جۆرێک چاکسازی کردن لە کۆمەڵگا هەمووی دەستپێدەکات بە چاکساری ژن لە سامانیدا، وە ڕێز و گەورەیی لە پەروەردە و پێگەیاندنی نەوەی داهاتوو. پێویستە ڕێز لە ئافرەت بگیرێ هەتا بەختەوەر بێت بە ژیانێکی کامەرانی خۆشبەخت، بۆ ئەوەی هەوڵ بدات بە هەموو توانا و تێکۆشانییەوە بۆ بەرەو پێش بردنی گەل، چونکە چێنەری دەرکەوتنی مرۆڤی ڕاست و بە توانایە لە ناو گەلدا.

الأمر بالمعروف و النهى عن المنكر

مِنْ أهَمّ المُهِمات وَ أفْضَل الأعْمال، تَوجيهِ الإنْسان نَحْوَ الخَيْر، وَ تَحْذيرُهُ مِنَ الشَرّ، وَ في تَحْقيقِهِ مَصْلَحَة الأمّة وَ نَجاحِها، وَ في إهْمالِهِ الخَطَرُ العَظيم وَ الفَسادُ الكَبير، وَ إخْتِفاء الفَضائِل، وَ ظهورِ الرّذائِل.

يَكونُ الأمْرُ بِالمَعْروفِ وَ النَّهي عَنِ المُنْكَرِ بِالحِكْمَة وَ المَوْعِظةِ الحَسَنة، وَ لَيْسَ بِالشّدَة وَ الغِلْظَة وَ الصُراخ أوْ ما شابَهَ، وَ إذا تَرَتَّبَ عَلى نَهْيَهُ لِلْمُنْكَرِ مَفْسَدة أكْبَر فَلاَ يَجوزُ ذلكَ.

وَ مِنَ الأخْلاقِ الآمرِ بِالمَعروفِ وَ الناهي عَنِ المُنْكَرِ، أنْ يَكونَ مُلْتَزِماً بِما يَأمُرُ وَ مُنْتَهياً عَمّا يَنْهى حَتّى يُؤَثِرَ كَلامَهُ في الآخَرين. وَ قالَ الشّاعِر:

لا تَنْهَ عَنْ خُلُقٍ وَ تَأتي مِثْلَهُ

عارٌ عَلَيْكَ إذا فَعَلْتَ عَظيمُ

وَ في عَصْرِنا هذا بِأشّدِ الحاجة إلى الأمْرِ بِالمَعْروفِ وَ النَّهي عَنِ المُنْكَرِ لِكَثْرةِ إنْتِشارِ الفَساد، وَ يَجِبُ أنْ يَكونَ بِشكلٍ عِلْمي وَ مُسْتَقيم بَعيداً عَنِ الهَوى وَ الجَهْلِ وَ الأنانية، لِتَخْدُمَ بِذلِكَ أفْراد أمَّتِنا وَ ابْتِعادُهُم عَنِ الشَرّ وَ ما يَضُرُّهُمْ خِدْمَة لَنا وَ لِلأجْيالِ القادِمة.

فەرمان بە چاکە و ڕێگری لە خراپە

لە هەرە چاکەکان و باشترین کردەوەکانە، ڕێنمونی خەڵک بەرەو کاری چاکە، بەئاگاهێنانەوەی لە کاری خراپ، لە جێبەجێ کردنی بەدەستهێنانی سوودی گەلە و سەرکەوتنێتی، پشتگوێ خستنی زیانێکی گەورەیە و خراپکارییەکی گەورەیە، ونبوونی گەورەییەکانەوە، دەرکەوتنی ناشرینەکانە. فەرمان بە چاکە و ڕێگری لە خراپە دەبێت بە دانایی و ئامۆژگاری باش بێت، نابێت بە توندوتیژی و زبری و هاوارهاوار و لەو بابەتانە بێت، ئەگەر ڕێگری لە خراپە سەر بکێشێت بۆ خراپەیەکی گەورەتر پێویستە پێی هەڵنەسی. لە ڕەوشتی فەرمان بە چاکە کردن و ڕێگری لە خراپە کردن، پێویستە خۆی پابەند بێت بەوەی فەرمانی پێ دەکات یان ڕێگری لێ دەکات، بۆ ئەوەی بتوانێت کاریگەری هەبێت لەسەر کەسانیتر. شاعیر دەڵێت:

ڕێگری لە خەڵکی مەکە کە خۆت پێی هەڵبسی

ئەنگییە لە سەرت ئەگەر وا بکەیت زۆر گەورەیە

لەم سەردەمەدا زۆر پێویستمان بە فەرمان بە چاکە و ڕێگری لە خراپە هەیە لەبەر زۆری بڵاوبوونەوەی خراپە، پێویستە بە ڕێگایەکی زانستی و ڕێک بێت و دوور بێت لە ئارەزووبازی و نەزانی و خۆپەرستی، بۆ ئەوەی لەم ڕێگایەوە خزمەتی ناکەکانی گەلەکەمان بکەین و دووریان بخەینەوە لە خراپە و ئەوەی زیانیان پێدەگەیەنێت لە پێناو خزمەتی خۆمان نەوەکانی داهاتوو

آدابُ الأكْلِ وَ الشرْب

إنَّ الطّعامَ وَ الشرابَ يعتبرانِ عظيمتانِ في حياه الإنسان. حيثُ تُمِدانِهِ بِالقُوّة وَ الطّاقه لِيَستمِرَ في العَيش وَ مُمارسه كافه نشاطاتِه. لِذلک يَجبُ عَلى الأنسانِ تَقديرُ الطّعامِ و الشرابِ خَوْفاً مِنْ أنْ يَحْرُمَ مِنْهُما يَوْماً ما.

وَ الحَقيقة الواضِحة إنَّ أكْثر الأشياء مَوْضِعُ إهتِمام الأنسان خِلالَ التأريخ كُلّهُ اللُقْمَة الّتي تَدْخُلُ جَوْفَهُ، فَتحَرّک جِسْمُهُ وَ تَمُدّهُ بِالطّاقَة وَ الحَياة.

وَ الواجِبُ عَلى المُسْلِم أنْ يَكونَ طَعامَهُ وَ شَرابَهُ حَلالَيْن، وَ غسْلُ اليَدَيْنِ لِلتأكيد مِنْ نَظافَتِهما، وَ أنْ يَتناوَلُهُما بِيَمينِه، وَ تَسْمية الله سُبْحانَه، وَ الرِضى وَ القَناعَة بِالمَوْجود، وَ عَدَمِ الأفْراطِ في الأكْل، و الحَمْدُ وَ الثَناءُ عِنْدَ إنْتِهائِه.

وَ جَديرٌ بِالبَحْثِ أنْ لا تَنْسى الفُقَراءِ وَ المَساكين أنْ نَمُدّهُمْ بِحاجاتِهِمْ بِقَدَرِ الإسْتِطاعَة، لِأنَّ مِنْ صالِحِ الأعْمالِ وَ أكْرَمَهُما عِنْدَ اللّهِ إطْعامُ الطّعامِ وَ التَشْجيع عَلَيْه. قالَ الرّسول الله صَلى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمْ {إتّقوا النّارَ وَ لَوْ بِشَقِ تَمْرَة} (رَواهُ البُخاري وَ المُسْلِم).

وَ في النِهاية يَجِبْ أنْ نَفْهَمَ إنّ صِحَةُ الأنْسانِ مُرْتَبِطٌ بِكَيْفية أكْلِهِ وَ شُرْبِه، لِذا يَجِبُ تَنْظيمُ وَجَباتُ الأكْل، وَ تَقْسيم المَعِدّةُ جُزْءُ لِلْأكْلِ وَ جُزء لِلْشُرْبِ وَ جُزء لِلتَنَفُسِ وَ الرّاحَة.

شێوازی خواردن و خواردنەوە

بە ڕاستی خواردن و خواردنەوە دوو ڕۆڵی زۆر گەورەن لە ژیانی مرۆڤدا، بە شێوەیەک هێز و توانای پێدەدەن بۆ بەردەوامی لە ژیاندا، وە هەستان بە هەموو جموجوڵەکانی، لەبەر ئەوە پێویستە لەسەر مرۆڤ ڕێز لە خواردن و خواردنەوە بگرێت، بترسێت لەوەی ڕۆژێک لە ڕۆژان لێی بێبەش ببێت. ئەو ڕاستییەی کە ئاشکرایە زۆرترین شت کە جێگەی گرنگی پێدانی مرۆڤ بووە بە درێژایی مێژوو ئەو پاروەی دەچێتە ناو سکییەوە، لاشەی دەجوڵێنێت و هێز و ژیانی پێدەبەخشێت. پێویستە لەسەر موسوڵمان خواردن و خواردنەوەی حەڵاڵ بن، وە شۆردنی دەستەکانی بۆ ئەوەی دڵنیا بێت لە پاکژییان، بە دەستی ڕاست بیانخوات، وە بە ناوی خوای گەورە دەستپێ بکات، ڕازی بێت بەو بەشەی کە هەیەتی، زیادەخۆری نەکات لە خواردن و خواردنەوە، وە سوپاسی خوا بکات لە کاتی تەواو بوونیدا. شایانی باسە پێویستە هەژار و کەمدەرامەتەکان لە یاد نەکەین، پێوستییەکانیان پێ بگەیەنین بە گوێرەی توانا، چونکە لە کردەوە چاکەکان و بەڕێزترینیان لە لای خوای گەورە خواردن دانە و هەڵنانی خەڵکە لەسەری. پێغەمبەر درودی خوای لێبێت دەفەرموێ: {خۆتان بپارێزن لە ئاگر ئەگەر بە لەتە خورمایەکیش بێت} (بوخاری و موسلیم گێراویانەتەوە).لە کۆتاییدا پێوستە تێبگەین تەندروستی مرۆڤ پەیوەستە بە خواردن و خواردنەوەیەوە، لەبەر ئەوە پێوستە ژەمە خواردنەکان ڕێکبخرێن، وە گەدە بکرێت بە سێ بەشەوە، بەشێک بۆ خواردن و بەشێک بۆ خواردنەوە وە بەشێک بۆ ئیسراحەت.

راقِبْ حَياتك ما تَزْرَعُهُ تَحْصُدُه

ما تَزْرَعُهُ تَحْصُدهُ غَداً، وَ عَلى قَدَرِ إعْطاءُكَ في الحَياة تأتيكَ ثِمارُها، وَ إنَّ الصِدْق وَ المُثابَرة الصَحيحة وَ الإخْلاص سَيُؤَدي بِكَ إلى النَتائِجِ الصَحيحة.

راقِبْ أفْكارَكَ لِأنّها سَتُصْبِحُ عاداتُك، وَ راقِبْ عاداتُكَ لِأنها سَتُحَدِدْ مَصيرُكَ، كَمْ هي عَظيم إذا نَظَمْنا أمورَنا، لِكَسْبِ مُسْتَقْبَلُنا الشَريفَة وَ المُنَوَرة.

لِذا كُنْ حَذِراً اليَومُ مِمّا تَزْرَعُ لِتَحْصُدَ غَداً، وَ لا تيأسْ مِنَ النَتيجة، لِأنَّها تَكونُ مُطابِقاً لِما قَدَّمْتَهُ، وَ إنّ لِلأعْمالِ الصالِحة ثَمَراتٌ كَثيرة في الدُنْيا وَ الآخِرة.

وَ إنَّ أيْسَرَ سَبيل، وَ أقْصَرُ طَريقٍ لِلْمُحافَظة عَلى تَنْشيط الأعْمالِ الخَيْرية، هوَ زَرْعُ ما تَعْمَلُهُ تَجِدُهُ في المُسْتَقْبَل، وَ نَبْذُ كُلِّ ما مِنْ شَأنِهِ الكَسَل، وَ يُؤَلِفُ بَيْنَ قلوب أبْناءِ الأمَة وَ يَقوي الحِسِّ الوَطَن وَ التَضامُنِ الإجْتِماعي.

فَلْنُحاوِلْ قَدَرُ الإمْكان أنْ تَكونَ أعْمالُنا وَ أفْكارُنا إيجابية نورانيَة، لِتُصْبِحَ في الغَدِ تَلْبيَة طموحاتِنا وَ تَحقيق أهْدافِنا.

چاودێری ژیانت بکە (چی بچێنیت ئەوە دەدوریتەوە)

چی بچێنیت سبەی ئەوە دەدوریتەوە، بە ئەندازەی پێشکەش کردنت لە ژیانت بەرهەمت بۆ دێتەوە، بێگومان ڕاستی و بەردەوامی بە شێوەیەکی ڕاست و دڵسۆزانە ڕێگات بۆ خۆش دەکات بەرەو ئەنجامێکی ڕاست.

چاودێری بیروبۆچوونەکانت بکە چونکە دەبێتە هەڵسوکەوتت، وە چاودێری هەڵسوکەوتت بکە چونکە دەبێتە دواڕۆژت، چەند گەورەیە ئەگەر هەڵسوکەوتمان ڕێکبخەین بۆ بەدەستهێنانی دواڕۆژێکی سەربەرز و زۆر ڕووناک.

لەبەر ئەوە وریابە ئەمڕۆ چی دەچێنیت بۆ سبەی، بێهیوا مەبە لە ئەنجام، چونکە پڕ بە پڕی ئەوەیە کە کردووتە، بێگومان کردەوەی باش بەرهەمی زۆر دەبێت لە ژیانی دونیا و دواڕۆژدا.

با هەوڵ بدەین بە گوێرەی توانا کردەوە و بیروبۆچوونەکانمان ڕاست و ڕوناکی بێت، بۆ ئەوەی سبەی بەرەوەپیری ویستەکانمان بێت و جێبەجێ کردنی ئامانجەکانمان.

فَن إدارَة الوَقْت (عَدَمِ تَأجيل عَمَل اليَوم إلى الغَد)

التَأجيل وَ التَسْويف يُعيقان تَقَدُم أيّ شَخْص في مَسيرَتِه العِلْميَة وَ الشَخْصيَة، وَ يُؤَدّيان إلى الكَسَلِ وَ تَرَكَ كَثيرٌ مِنْ أمورِ الحَياة.

وَ إنّ العَزْمَ وَ الإقْدامَ عَلى الأعْمال يُرَبي في نَفْس الإنْسان حُبُ المُبادِرَة العَاليَة وَ هي مِنْ شروطِ النَجاح في الحَياة، وَ التَفَوق في الأعْمال الّتي يَنوى القيامُ بِها، وَ هُوَ ما يَجْعَلُهُ عِنْدَ النّاسِ مِنَ الأوْفياء في أعْماله وَ أوْقاتِهِ.

وَ قيلَ لا تُؤَجِل عَمَلُ اليَومِ إلى الغَدّ فَإنّ لِلْغَدِ عَمَلاً آخَراً. بِإعْتِبار إنّ كُلّ يَوْمِ جَديد لَهُ عَمَلٌ جَديد، وَ تَراكُمِ الأعْمال يُؤَدّى إلى عَدَمِ القيامِ بِها، وَ القيام بِبَعْضِها يُؤدي إلى الإخْلالِ بِبَعْضِها الآخَر.

هُناكَ مَثَلُ الإنْجليزي يَقول {مَنْ لا يُريدُ حِينَ يَقْدِر، لا يَسْتَطيعُ عِنْدَما يُريد}.

الإجْتِهادُ وَ الجِدُ لا يَتعارِضان مَعَ الإسْتِمْتاع بِالحَياة، وَ يُؤَديان إلى الإرْتِفاع بِحَياتِک، وَ قالَ شاعِر:

إذا كُنْتَ ذا رَأى فَكُنْ ذا عَزيمَة

فَإن فَساد الرَأى أن تَتَرَدَدا.

نَحْتاجُ إلى مُضاعَفَة الجُهْدِ بَدلاً مِنَ التَأجِيل، لِكَي نَعيشُ حَياة مَليئَة بِالحُبِ وَ السّرور.

هونەری کات بەڕێوەبردن {دوانەخستنی کاری ئەمڕۆ بۆ سبەی}

دواخستن و پاشان دەیکەم کۆسپن لە بەردەم پێشکەوتنی هەر کەسێکدا لە ڕێرەوی زانستی و کەسایەتی، سەر دەکێشن بۆ تەمبەڵی و وازهێنان لە زۆرێک لە کارەکانی ژیان. بێگومان هیمەت و دەستپێکردن بە کارەکان خۆشویستنی دەستپێکردنە بەرزەکان دەڕوێنێت، ئەمە مەرجی سەرکەوتنە لە ژیاندا، وە سەرکەوتن لەو کارانەی ویستی دەستپێکردنی تیا هەیە، وای لێدەکات لە بەرچاوی خەڵکی بە ئەمەک سەیری بکەن لە کار و کاتەکانیدا. وتراوە کاری ئەمڕۆ مەخەرە سبەینێ چونکە سبەی کاری خۆی هەیە، بەوەی کە هەموو ڕۆژێکی نوێ کاری نوێی خۆی هەیە، وە کەڵەکەبوونی کارەکان سەر دەکێشێ بۆ نەکردنی، وە هەستان بە هەندێکیان وا دەکات ناتەواوی لە هەندێکی تریاندا درووست ببێت، پەندێکی ئینگلیزی هەیە دەڵێت {ئەوەی نەیەوێت کاتێ دەتوانێت، ناتوانێت کاتێك دەیەوێژ }. تێکۆشان و دڵسۆزی دژایەتی خۆشی وەرگرتن لە ژیان ناکەن، هۆکارێکن بۆ بەرزبوونەوە لە ژیاندا، شاعیر دەڵێت:

ئەگەر خاوەنی بۆچوونی خۆتی بە هیمەت بە

بێگومان خراپی بۆچوونەکان ڕاراییە

پێوستمان بە چڕکردنی تێکۆشانە لە بری دواخستنی، بۆ ئەوەی بژین ژیانێکی پڕ لە خۆشەویستی و خۆشی.